

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 7, Sayı/Issue: 3, Aralık/December 2023]

Ahmet KARATAŞ

<https://orcid.org/0000-0001-6698-8371>

Dr. | Araştırmacı

10Ahmetkaratas@gmail.com

Çağatayca Sözlüklerde Yer Alan Giyim Kuşam ile İlgili Sözlük Birimler

Lexical Units Related to Clothing in Chagatai Dictionaries

Araştırma Makalesi | *Research Article*

Geliş Tarihi | *Date Received*: 15.10.2023

Kabul Tarihi | *Date Accepted*: 21.12.2023

Yayın Tarihi | *Date Published*: 30.12.2023

Atıf | *Citation*

Karataş, A. (2023). Çağatayca Sözlüklerde Yer Alan Giyim Kuşam ile İlgili Sözlük Birimler. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(3), 1878-1926. <https://doi.org/10.34083/akaded.1380331>

Karataş, A. (2023). Lexical Units Related to Clothing in Chagatai Dictionaries. *Journal of Academic Language and Literature*, 7(3), 1878-1926. <https://doi.org/10.34083/akaded.1380331>

Makale Bilgisi | *Article Information*

Değerlendirme <i>Review Reports</i>	Çift Taraflı Kör Hakemlik (İki Dış Hakem) <i>Double-blind. (Two External Referees)</i>
Etik Beyan <i>Ethics Statement</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur <i>Ethical principles were followed during the preparation of this study</i>
Etik Kurul Belgesi <i>Ethics Committee Approval</i>	Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmektedir <i>Article does not require an Ethics Committee Approval.</i>
Etik Bildirim <i>Complaints</i>	adeddergi@gmail.com
Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir <i>The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest</i>
Benzerlik Taraması <i>Similarity Checks</i>	Yapıldı Yes - IThenticate
Telif Hakkı ve Lisans <i>Copyright&License</i>	Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Bu çalışma Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası lisansı altında yayımlanır <i>Authors publishing with the journal retain the copyright. This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International</i>

© Ahmet KARATAŞ | Creative Commons [Attribution-NonCommercial 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Öz

Çağatay Türkçesi, XV. yüzyılın başlarından XX. yüzyılın başlarına kadar Osmanlı Devleti sınırlarının dışında kalan Türk boylarının konuşma ve yazı dili olmuştur. Çağatay Türkçesi, Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerini kaleme almasıyla klasik dönemini yaşamış, böylelikle tüm Türk dünyasında Çağataycaya olan ilgi artmıştır. Bu durum Çağatayca sözlüklerin yazılmasına öncülük etmiştir. Çağatayca sözlüklerin oluşturulmasının bir diğer nedeni de Babur İmparatorluğu'nun kurucu sınıfının, ana vatanlarından uzakta, günümüz Hindistan, Afganistan, Pakistan ve Bangladeş bölgesinde egemenlik kurmasıdır. Bu bölgede hüküm süren Baburlu hanedanı Türklerden oluşsa da halk çoğunlukla yabancı öğelerden meydana gelmekteydi. Buna ek olarak Babur'un ölümünden sonra Babur'un vârisleri tarafından Farsçanın resmî devlet dili olarak kullanılması, Türk dilinin etki alanını iyice daraltmıştır. Ancak yine de millî şuura sahip devlet yetkilileri, Türkçeyi unutmamak ve Türkçe öğretimini sağlamak amacıyla Farsça açıklamalı gramer ve sözlük kitapları yazdırmışlardır. Tüm bu sebeplerden dolayı beş yüz yıllık Çağatay Türkçesi döneminde pek çok sözlük yazılmıştır.

Bu çalışmada Çağatay Türkçesiyle yazılmış sözlüklerde yer alan giyim kuşam ile ilgili sözlük birimler tespit edilmiştir. Kısa bir giriş bölümünün ardından çalışmaya kaynak olarak seçilen Çağatayca sözlüklerde yer alan giyim kuşam ile ilgili sözlük birimler gruplandırılmıştır. Tespit edilen sözlük birimler, Özlem Tegün'ün "*Tarihî Türk Şivelerinde Giyim Kuşam Kelimeleri*" adlı doktora tezinde kullandığı sınıflandırma esas alınarak 'Günlük giyim' ve 'Askerî giyim' olmak üzere iki ana başlık içerisinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çağatayca, Çağatay Türkçesi, Çağatayca Sözlükler, Giyim Kuşam, Sözlük Birimler

Abstract

Chagatai Turkish was the spoken and written language of the Turkish tribes outside the borders of the Ottoman Empire from the early XVth century until the early XXth century. Chagatai Turkish experienced its classical period with the writing of Ali Şîr Nevâyî's works, and thus the interest in Chagatai increased in the whole Turkish world. This led to the writing of Chagatai dictionaries. Another reason for the creation of Chagatai dictionaries is that the founding class of the Babur Empire established sovereignty in the region of present-day India, Afghanistan, Pakistan and Bangladesh, far from their homeland. Although the Baburid dynasty that ruled in this region was composed of Turks, the population was mostly composed of foreign elements. In addition, the use of Persian as the official language by Babur's heirs after his death further narrowed the sphere of influence of the Turkish language. Nevertheless, state officials with a national consciousness printed grammar and dictionary books with Persian explanations in order not to forget Turkish and to ensure the teaching of Turkish. For all these reasons, many dictionaries were written during the five hundred years of Chagatai Turkish.

*In this study, lexical units related to clothing and dressing in dictionaries written in Chagatai Turkish were identified. Following a brief introduction, the lexical units related to clothing and dress in the Chagatai dictionaries selected as a source for the study were grouped. The identified lexical units were evaluated under two main headings, 'Daily wear' and 'Military wear', based on the classification used by Özlem Tegün in her doctoral dissertation titled "*Tarihî Türk Şivelerinde Giyim Kuşam Kelimeleri*".*

Keywords: Chagatai, Chagatai Turkish, Chagatai Dictionaries, Clothing, Lexical Units

Giriş

Köktürkçe metinler ile başlayan ve gelişmesini XIII. yüzyıla kadar sürdüren Eski Türkçe, bu tarihten itibaren Kuzey-Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi olmak üzere iki ana kola ayrılmıştır. XIII. yüzyılda Kuzey-Doğu Türkçesinin temelini Harezmi-Kıpçak Türkçesi, Batı Türkçesinin temelini ise Eski Anadolu Türkçesi oluşturmuştur. Ancak XV. yüzyılda batıda Osmanlı İmparatorluğunun etkisiyle Eski Anadolu Türkçesi yerini Osmanlı Türkçesine bırakmış, doğuda da Timur İmparatorluğunun etkisiyle Harezmi Türkçesinin devamı olarak Çağatay Türkçesi gelişmesini sürdürmüştür.

Çağatay Türkçesi, XV. yüzyılın başlarından XX. yüzyılın başlarına kadar yaklaşık olarak Osmanlı Devleti dışında kalan Asya'daki doğu Türklüğünün konuşma ve yazı dili olmuştur. Timur döneminden itibaren gelişen kültür ve sanat merkezlerinde meydana gelen Çağatay Türkçesi, kuzeyde ve doğuda dağılan Türk lehçelerini yeniden birleştirerek XX. yüzyılda modern dillerin ortaya çıkmasına kadar devam etmiştir (Argunşah, 2013, s. 15). Çağatayca, yalnız Doğu Türkistan ve Orta Asya Türk Devletlerinin diplomasi, edebiyat ve resmî dili olarak değil, aynı zamanda XIX. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa Rusyasının Oğuz olmayan Müslüman Türklerinin de edebî dili olarak kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 9).

Yaklaşık beş yüz yıllık bir yazı geleneğine ve bu yazı diliyle oluşturulmuş zengin bir edebiyata sahip olan Çağatayca, bu süreç içerisinde bazı değişikliklere uğramıştır (Ergene, 2020, s. 395). Buna göre Eckmann, Çağatay Türkçesini şu devirlere ayırmıştır: “1. Klasik Öncesi Devir (XV. yüzyılın başlarından Ali Şîr Nevâyî'nin 1465'te ilk divanını tertibine kadar.), 2. Klasik Devir (1465-1600), 3. Klasik Sonrası Devir (1600-1921) (Eckmann, 2013, s. 16).

Çağatay Türkçesinin klasik öncesi devri, 1390'lı yıllarda yazılan ilk eserlerle başlayıp Ali Şîr Nevâyî'nin ilk divanını yazdığı 1465 yılına kadarki 70-75 yıllık süreyi kapsamaktadır. Klasik öncesi devirde Harezmi Türkçesinden eskicil kimi dil özellikleri devam etmekte, bir taraftan da Çağatay Türkçesi bir yazı dili oluşumunu gerçekleştirmektedir. Bu dönemin başlıca şairleri şunlardır: Hüseyin Baykara, Sekkâki, Haydar Harezmi, Lûtfi, Yusûf Emîri, Seyyid Ahmed Mîrzâ, Gedâyî, Atâyî, Ahmedî, Yakînî (Argunşah, 2013, s. 27).

Çağatay Türkçesi, Timurlu sarayına hizmet etmiş bir ailenin çocuğu olan Ali Şîr Nevâyî'nin eserleriyle klasik devrini yaşamıştır. Nevâyî, çeşitli türlerde yazdığı 29 eseriyle yalnızca Çağatay edebiyatının değil, bütün Türk edebiyatının en büyük şairleri arasına girmiştir. Ali Şîr Nevâyî, Hüseyin Baykara gibi çok sayıda şair yetiştirmiş olan Timurlu sülalesindeki şiir geleneğinin en yüksek temsilcisi kuşkusuz Babur'dur. O, Çağatay edebiyatında, kendisini şiirde Nevâyî'yi takip eden büyük temsilci olarak tanıtan divanını kaleme almıştır (Tekcan, 2007, s. 24). Hindistan'daki Türk devletinin kurucusu Babur, bu devirde kaleme aldığı anı-hatırat türündeki Babur-nâme adlı eseriyle Çağatay Türkçesinin nesir alanında en güzel ürünlerinden birinin sahibi olarak tüm dünya edebiyatında haklı bir saygınlık kazanmıştır (Dinç, 2018, s. 60). Hâmidî, Şâhî, Şibân Han, Muhammed Salih, Bayram Han ise bu devrin diğer şairleri arasındadır.

1600-1921 yılları arasını kapsayan klasik sonrası devirde, bir taraftan Nevâyî dilinin dikkatli bir taklidi, diğer taraftan Özbek unsurlarının tesiri vardır. Bu dönemin başlıca temsilcileri şunlardır: Ebû'l-gâzî Bahadır Han, Baba Rahîm Meşreb, Saykâlî, Sûfî Yâr, Turdı, Hüveydâ, Mu'nîs, Harezmi, Muhammed Rızâ Âgehî, Ömer Han, Nâdire, Mahzûne, Üveysî, Nâdir, Külhânî, Mahmûr, Mukîmî, Furkat, Ubeydullâh Zevkî, Osmân Hoca Zârî, Nemenganlı Şevkî vd. (Eckmann, 2013, s. 16).

Çağatay Türkçesiyle yazılmış pek çok eserde, zengin bir söz varlığı dikkati çekmektedir. Bunun sonucu olarak Çağatay Türkçesi için farklı zamanlarda, farklı dillerde ve sahalarda çok sayıda sözlük tertip edilmiştir (Ergene, 2020, s. 396). Kargı Ölmez, Çağatayca sözlükleri tanıttığı yazısında Abuşka Lûgati, Badaui'l-lugat, Senglâh, Lûgat-i Çağatay ve Türkî-i Osmânî, Hulâsâ-i Abbâsi, Dictionnaire Turk Oriental, Çağataische Sprachstudien, Kelür-nâme adlı sözlükleri ele almıştır (Kargı Ölmez, 1998, s. 137-44). Caferoğlu, Çağatayca sözlüklerin özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

I. Her sözün kendi öz manası dışında, muhtelif Çağatay şairlerindeki nüanslarını ve semantik anlamlarını belirtmek. Bunun için de mutlak mukayeseli metoda başvurmak.

II. Sözlüklerde Arapça ve Farsça kelimelere yer vermemek.

III. Anadolu Türkçesinden, Azerbaycan'dan, Türkmenceden gerektiğince örnekler almak. (Caferoğlu, 2015, s. 182).

Sözlükler genel olarak, bir dilin ya da dilin bir bölümünün tarihin bütününde veya belirli bir zamanında kullanılmış sözcüklerini çeşitli yönlerden ele alarak sözcüklerin gerçek anlamlarını, yan anlamlarını, kullanım özelliklerini gösteren ve o dilin tespit edilmiş söz varlığını genellikle alfabe sırasına göre düzenleyen söz varlığı çalışmalarıdır. Sözlükler yazılış amaçları ve niteliklerine göre çeşitli gruplara ayrılmıştır. Buna göre sözlükler, sözlerin kökeni ve anlam gelişmesiyle ilgili bilgi veren sözlükler 'köken sözlükleri, tarihsel sözlükler', yaşayan dildeki sözlerin anlamlarını açıklayarak kullanılması hakkında bilgi veren sözlükler 'açıklamalı sözlükler, çeviri sözlükleri, terim sözlükleri, bölge dili sözlükleri, deyim sözlükleri, eş anlamlıların ve zıt anlamlıların sözlükleri, alıntı sözlükleri, verinti sözlükleri', sözlerin ses yapısı ve yazımıyla ilgili bilgi veren sözlükler 'ses sözlükleri, yazım sözlükleri', varlık veya durumların anlamlarını açıklayan sözlükler 'ansiklopedik sözlükler, resimli sözlükler' olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır (Karaağaç, 2013, s. 780/82). Sözlüklerin temel yapı taşları olan söz varlığı öğelerinin her biri için kullanılan sözlük birimi terimi de dildeki anlamlı en küçük yapı ve sözlüklerde madde başı olarak bulunan kök biçimindeki dilsel birim olarak tanımlanmaktadır (Günay, 2007, s. 284). Karaağaç ise sözlük birim terimini şu şekilde açıklamaktadır: Sözlükte yer alan ve birer genellemeyi temsil eden birimler, söz diziminde özellenir, belirgin hâle getirilir, nitelenir veya açıklanırlar. Sözlük birimleri, tümevarım sonucu ulaşılmış nedensiz genellemelerden ibarettir. Varlık ve eylem adlarından oluşan sözlük birimleri, varlık ve eylemlerin özelliklerine inmeksizin onları kavramlar hâlinde bildirirler. Bu bakımdan da sözlük birimleri, sosyal olan genellemelerdir ve kuşaklar arasında aktarılan bir sosyal mirası temsil ederler (Karaağaç, 2013, s. 783-84).

Bir toplumun sosyal miraslarından olan giyim kuşam biçimleri, insanların kültürlerinden ve yaşam tarzlarından kaynaklanan birçok somut kültürel miras unsuru içerir. Türkçenin her tarihî döneminde olduğu gibi Çağatay Türkçesi de bu kültürel mirasın zengin örnekleriyle doludur. Bu makalede, dönemin Çağatayca sözlüklere yansıyan giyim kuşam ile ilgili sözlük birimlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmada, kısa bir giriş bölümünün ardından, Çağatay Türkçesiyle yazılmış sözlüklerin tümünden faydalanmanın çalışmanın sınırlarını aşacağı düşüncesiyle bu sözlüklerin en hacimlileri seçilerek gruplandırma yapılmıştır. Buna göre makalede, *Muḫaddimetü'l-Edeb* (Yüce, 2014), *Muḫāketü'l-Luġateyn*¹ (Barutçu Özönder, 1996), *El-Luġātu 'n-Nevā'iyye ve 'l-İstiḫādātu 'l-Çaġātā'iyye* (Kaçalın, 2011), *Nisāb-ı Türki* (Kaman ve Karagözlü, 2020), *Nezr- 'Alī'nin Çağatay Türkçesi Sözlüğü* (Rahimi, 2022), *Ferāġi'nin Çağatay Türkçesi Sözlüğü* (Rahimi, 2021), *Bedāyü'l-Luġat* (Borovkov, 1961), *Fazlullāh Han Luġatı* (Öztürk, 2022), *Zebān-ı Türki* (Kelür-nāme) (Kara, 2011), *Nisāb-ı Kutbiyye* (Turan, 2019), *Ḥulāṣa-i 'Abbāsī* (Miandoab, 2010), *Feth- 'Alī Kaçar Luġatı* (Rahimi, 2019), *Luġat-ı Çağatay ve Türki-yi Oṣmānī* (Şeyh Süleyman Efendi, 1881), *Üss-i Lisān-ı Türki* (Toparlı ve Ilgın, 2022) adlı Çağatayca sözlükler kaynak olarak kullanılmıştır. Bu bölümde yapılan gruplandırmada, Özlem Tegün'ün "*Tarihî Türk Şivelerinde Giyim Kuşam Kelimeleri*" (Tegün, 2022) adlı doktora tezinde kullandığı tasnif esas alınmış ve Çağatayca sözlüklerde tespit edilen giyim kuşam sözlük birimleri 'Günlük giyim' ve 'Askerî giyim' olmak üzere iki ana başlık içerisinde değerlendirilmiştir. Ayrıca, çalışmada kaynak olarak kullanılan sözlüklerin farklı nüshalarının bulunması sebebiyle araştırmacıların tespiti yapılan sözlük birimlerine dair notları da çalışmaya dahil edilmiştir.

1. Giyim Türleri

1.1. Günlük Giyim

1.1.1. Baş Giyimi

astılaġı "Bir nev' destār ve 'imāme." ← (استیلاغی) (LÇTO, s. 12).

bagane ve bagne "Kuzı derisi, bere; Rusya ve İrānda Karagöli tesmiye ederler; İrānlarınınġeydikleri kalpak budur. Mişāl başına bōrk koyubtur baġne / bir siyāh at ūze kāfirce ġunne" ← (بغنه و باغانه) (LÇTO, s. 70).

bōrük/bōrk "Bōrk" (ME, s. 107), ~ **bōrk** "Şapka, takke, bōrk" ← (بورک) (BL, s. 137), ~ **bōrk** "Başlık" (FL, s. 260), ~ **bōrk** "Şapka" (HA, s. 70), ~ **bōrk**² "(/b/ ötre ile, /r/ ve /k/ sükün ile). Moġ. Başlık, bōrk" ← (بُرک) (FKL, s. 443), ~ **bōrk** "Külāh, tüpi, kalpak ve külāhkiş; kaçum. Nevāyī, *Yā Rabb bu ne keldür kim başıġa çecek sançar / Geh égri koyar bōrkin*

¹ Muḫāketü'l-Luġateyn, Türkçenin Farsçadan üstün bir dil olduğunu kanıtlamak amacıyla yazılmıştır. Alī Şir Nevāyī'nin bu tezini kanıtlamak amacıyla sunduġu Türkçe örnekler, aynı zamanda eserin bir sözlük niteliğini taşıdığını göstermektedir.

² M1: 99a; ML: 85a; İH: 88b; TŪ: yok. Bk. FV: (667), SG: (484), DLT: (598), CC: (40), KrgzTr.: (139), YUyg.Tr.: (51) // Moġ.-Les.: *Bürkü/Bürh* (242) (Rahimi, 2019, s. 443/260 numaralı dipnot).

geh bélinġe étek sançar” ← (بورك) (LÇTO, s. 79) → **börek**

börek “Börk, tüpi kalpak, kiş ve sincâb ve kaķum börki, mezin külâh. Mücâhid, Keşmirî fûta gülleri né dal kéltürüb / Ékki kaş üzre kırmızı börekin kıya kurb” ← (بورك) (LÇTO, s. 78). → **börüük/börk**

buşķ “Şarık, sele, ‘imâme, destâr, püşķ.” ← (بوشق) (LÇTO, s. 81).

çaġa “Hâkanlara maşşüş tâc, sorguc-ı şâhî, iklîl, efser.” ← (چغا) (LÇTO, s. 140).

çalma/çelme “Sarık” (ME, s. 110), ~ **çalma** “Sarık” (FL, s. 263), ~ **çelme** “Sarık, destar, tülbent” (NK, s. 76), ~ **çalma**³ “Peştamal, sarık; eyerin önüne dikilmiş bir çeşit saplı kap.” (ĤA, s. 100), → **çalma**⁴ “(/ç/ medli elif ile, /l/ sükûn ile). Başa sarılan sarık, çalma.” ← (چالمه) (FKL, s. 683).

çerme “Başlık, sarık; eski giysi” (NT, s. 82).

çermemek “Sarık” (NT, s. 82).

çovaç < ? “Taç” (ME, s. 112).

destâr < *Far.* “Sarık; havlu, tül” (ME, s. 114), ~ **destâr** < *Far.* “sarık”⁵ (ML, s. 93).

fûta⁶ “(/f/ ötre ile). Bele sarılan nesne, futa, peştamal; başa sarılan nesne, sarık. Dört Dîvân’dan *Berg-i ney ton içide nâl kibi béli nihândur / Kâlemi fûta kamış bendi dik üstide ‘ayândur*” ← (فوطه) (FKL, s. 886).

ġoşun “Büyük cizme, çekme, etik ve edik, müze, havâf, paypaķ, meshî.” ← (غوشون) (LÇTO, s. 209).

‘**imâme** < *Ar.* “Sarık” (ME, s. 130).

kalpak/kalpaġ/kalbaġ/kaplaķ⁷ “Kalpak, bir tür baş giysisi” (ML, s. 93), ~ **kalpaġ** “[< *kalp* + *aķ*] Tatarlarunġ keçeden taķyesine dérler ki Ĥayretü’l-Ebrâr’da yedinci maķâlede kanâ ‘at bâbında gélür. Meşnevî, şâh anı bil kim başı kalpaġda / bedl éter âfâķ bérür çaġda.” (LNİC, s. 657), ~ **kalpaķ**⁸ “Tatarların giydiġi keçeden başlık, kalpak.” ← (قالباق) (NÇTS, s.

³ Bu kelime Tahran İslâmî Şûrâ Meclisi Kütüphanesi, 836 numaralı el yazmasında (چاله) şeklinde tespit edilmiştir (Miandoab, 2010, s. 100/836 numaralı dipnot).

⁴ SG: “sarık; (İrân Tr.) eyerin kaşına asılan bir tür deri su kabı” (790) // CC (48): “baş örtüsü” // TatarTr.: “sarık” (61) // KrgzTr.: (248), Moġ.-Les. (263): “kement; ip, sicim” (Rahimi, 2019, s. 683/121 numaralı dipnot).

⁵ < *Fa. dastâr*, Güneydoġu Türk şiveleri: Uyg., *destar* “1. kiseya dlya tyurbana; 2. skaret” // Uygur Kuça aġzı, *destâ* “çalma, tyurban” // Uygur Hoten aġzı, *desta* // Tarançi, *dâstar* “ein grosser gestickter Turban”. (Barutçu Özönder, 199, s. 93).

⁶ M1, TÛ: yok. Bk. BL: (65b) // Tekrarı | M1: (425b); M2: (423b); TÛ: (236a). Bk. SG: (1434), Dehuda (Rahimi, 2019, s. 886/890 numaralı dipnot).

⁷ PdC (408): *Kalpaķ* “coifture de feutre, coifture de forme tri angulaire, boude de cheveux.” (Barutçu Özönder, 1996, s. 93).

⁸ AŞ-Yazma: *Kalpaġ* (قالباغ) “Tatarların keçeden takkesi.” (145b) // SG-Yazma: *Kalpaġ/Kalpaķ* (قالباق-قالباغ) “başlık, kalpak; iki yandan aşıġı sarkan kanatlı (kulaklı) başlık; züluf, saç” (1071) // Tuv.Tr2: (189),

269), ~ **kalpak**⁹ “Kakül, perçem” (ZT, s. 344), ~ **kalpak/kaþlak** “Kalpak, dörtgen þeklinde þaþlık” (NK, s. 80), ~ **kalpak/kaþpađ** “Her türlü þapkanın ortak ismi; özellikle köþeli þapka.” (HA, s. 144), ~ **kalpak/kaþpađ**¹⁰ “Baþlık, kalpak; iki yandan aþađı sarkan kanatlı baþlık; zülûf, saç. Dört Divândan: *Yüziđe mihrdin yoğ kim yüzidin mihrđe nâ-geþ / Harâret yitmesün déb kim salur her sarıdın kaþpađ, Şâh u tâc hil’atı kim min temâşâ kılğalı / Özbekim baþıda kaþpak égnide şırdağı bes*” ← (قالپاق – قالپاغ) (FKL, s. 915), ~ **kaþbađ** “Kalpak, külâh, börk, kelle-püş, telfek. Mişâl *Şâh anı bil kim başı kaþpađda / Bezl’éter âfaķa bérür çağda*” ← (قالباغ) (LÇTO, s. 221).

karıbcın “Sarık, imame” (FL, s. 278).

kaþuđ “Kavuk, Anadolu Türkçesinde de aynı anlamdadır, Rumelilerin kullandığı bir tür þapka.” (HA, s. 146), ~ **kaþuđ** “Rûm Türkçesinde kavuk, sidik torbası; pamuktan yapılmıþ, üzerine sarık sarılan baþlık, kavuk.” ← (قاووق) (FKL, s. 928), ~ **kaþuđ** “Şâne, içi boş olan, ecvef, köf, kağuğ, baþ kisvesi, ‘imâme, sarık.” ← (قاووق) (LÇTO, s. 225).

kelte ve külte “İki tarafı kulağın dibinden sarkan bir tür takke.” (HA, s. 159), ~ **kelte**¹¹ “İki yandan aþađı sarkan kanatlı (kulaklı) takke; Farsçada kısa, alçak; aþađlık; az, eksik; kuyruğu kesik; güdük; kısa ve kalın değnek, sopa; peltek; düzensiz; iþlemez hâle gelmiþ yaþlı hayvan demektir.” ← (كلته) (FKL, s. 1035).

kiz börk “Keçeden yapılmıþ baþlık.” ← (بورك كيز) (FKL, s. 1032).

koluğ “İmame, sarık; koltuk altı.” (FL, s. 287), ~ **koluğ** “Destâr, ‘imâme, şarığ, kağuğ, sele.” ← (قولوق) (LÇTO, s. 239).

kuğusağ “Şarığ, köğuğ, destâr, ‘imâme, sele, kursorağ.” ← (قودوساق) (LÇTO, s. 233).

kurayşı “Tatarların kullandıkları üzerinde kürkü olan þapka.” (HA, s. 150).

kurıþı “Tartar, içi tıþı bir olan külâh, börk, kaþfađ, telfek. Mişâl, *Kurıþı baþıda bir tâçik-i hüþ / Velı her yolda şatırlikde mergüb*” ← (قوریشی) (LÇTO, s. 235).

lenk ve lünk “Füta, peþtemâl, peþğir. Mişâl, *Lik şadığ bilge bağlab lenk / Suğa girdi neçün ki baħrda çeng*” ← (لونك و لنك) (LÇTO, s. 274).

KzkTr.: (281), Mlk.Tr.: (238), TatarTr.: (155), YUyg.Tr. (218): *Kalpak* “baþlık, kalpak” // KrgzTr.: *Kalpak* “sivri tepeli keçe kalpak, külâh” (391) // Özb.Tr.2: *Qâlpâq* “kalpak, keçe þapka” (381) // Trkm.Tr.1: *Galpak* “küçük çocukların saçları kesildikten sonra baþlarında arta kalan saç” (221) (Rahimi, 2019, s. 269/964 numaralı dipnot).

⁹ *kaþpađ: kakül, perçem T33b/4 // kaþpađ/kaþpađ*: “... ve ba’zı ez etrâk ve Türkmâniye zülûf râ güyend.” R. Seng.: (206) // Cl. Seng.: 275v.18. (Kara, 2011, s. 344).

¹⁰ Bk. SG: (1071) // AŞ: *Kaþpađ* “Tatarların keçeden takkesi” (145b) // KrgzTr.: *Kalpak* “sivri tepeli keçe kalpak, külâh” (391) // YUyg.Tr.: *Kalpak* “kalpak, þapka” (218) // Trkm.Tr.: *Galpak* “küçük çocukların saçları kesildikten sonra baþlarında arta kalan saç” (221) (Rahimi, 2019, s. 915/191 numaralı dipnot).

¹¹ Bk. SG: (1172) // BR-Muin: *Kelte* “kısa, alçak; aþađlık; az, eksik; kuyruğu kesik, güdük; kısa ve kalın değnek, sopa; peltek; düzensiz; iþlemez hâle gelmiþ yaþlı hayvan” (1673-1674); *Külüte* “kanatları çene altından geçirilerek bağlanan baþlık” (1682) // KrgzTr.: *Kelte* “tifo; kısa” (434); *Keltek* “değnek” (435) (Rahimi, 2019, s. 1035/111 numaralı dipnot).

petke “Sarık; sevinçten veya eğlenmek için sarığı havaya atmak.” ← (پتکه)¹² (FKL, s. 435), ~ **petke** “Şarık, ‘imâme; sevincinden şarığını göge atmak ve hevâya fırlatmak.” ← (پتکه) (LÇTO, s. 95).

salla/selle/sele “Başa bağlanan peştamal ve şal; şenliklerde damat evine gönderilen hediye.” (HA, s. 119), ~ **selle**¹³ “Sarık, çalma; bayramlarda güveyin evine gönderilen hediye.” ← (سله) (FKL, s. 801), ~ **sele** “Şarık, ‘imâme, destâr, dülbend, kağuk. Mişâl. Turmuşî hem cihil ü gavgadur körüng / Selesi sepe piç-i belâdur körüng” ← (سله) (LÇTO, s. 186).

saruğ “Şarık, destâr, ‘imâme, selle; sarılmış.” ← (ساروق) (LÇTO, s. 179).

şipürme “Kuzı derisinden dikilmiş külâh, kalpak, börk, telfek, şeb-püş.” ← (شپورمه) (LÇTO, s. 204).

tâc < **Ar.** “Taç” (ME, s. 180).

tağy/tağıya/tağya “Bir tür başlık” (FL, s. 310), ~ **tağıya**¹⁴ “Bir tür şapka, takke.” (HA, s. 133), ~ **tağya** “Bir tür başlık, takke”¹⁵ ← (طاقیه) (FKL, s. 871).

tamağ ve tamağ “Boğaz, hulkûm; külâh, kalpak, telpek, börk.” ← (تماغ و تمق) (LÇTO, s. 111).

tâsek¹⁶ “(/t/ ve /s/ üstün ile, elif ve /k/ sükûn ile). Türklerin başına taktığı ve kumaştan dikilmiş takke.” ← (طاسک) (FÇTS, s. 205).

tekene/tekne “Kadınların başlarına giydikleri beyaz sarık; “kef”in sükunu ile Anadolu Türkçesinde çamaşır yıkamak ve hamur yoğurmak için kullanılan büyük bir kap; sudan geçmek için kullanılan küçük tekne.” (HA, s. 80), ~ **tekene**¹⁷ “(/t/ ve /n/ üstün ile). Kadınların başlarına bağladıkları sırma işli beyaz bez.” ← (تکنه) (FKL, s. 569), ~ **tekne** “Hive ve Hoğand taraflarında kadınların başlarına şardıkları beyaz şarık ve şarğı ve kaşaba; uzunca yapılan kab, nâve, ağacdan ma‘mül karavana ve karsan.” ← (تکنه) (LÇTO, s. 110).

¹² Yazmalar: *Petge*. Bk. SG: (430, şemşîr-bâzlığ kılıb petke kıla başladılar) // Arat-Babur: “alay etme” (318, H151a/6); “meydan okuma” (402, H214a/3) // TB-Yazma-H: تیکه (151a/6) (Rahimi, 2019, s. 435/199 numaralı dipnot).

¹³ M2: üzeri çizili; ML, İH: yok // Yazmalar: *Sile* (سله). (/s/ esre ile). Bk. SG: (901) // KrgzTr.: *Selde* “sarık” (644) // YUyg.Tr.: (345), Trkm.Tr.: (569): *Selle* “sarık” (Rahimi, 2019, s. 801/216 numaralı dipnot).

¹⁴ Bu kelime Tahran İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi, nr. 856 el yazma nüshasında verilmemiştir (Miandoab, 2010, s. 133/1120 numaralı dipnot).

¹⁵ Yazmalar: *Bu anlam yanlışlıkla Tamğac maddesinin altında verilmiştir*. Bk. SG: (1013) // KrgzTr.: *Takiya* (699) // YUyg.Tr.: *Takiye* (385) // Trkm.Tr.: *Tahya* (613) // Derleme: *Takye* “takke”; *Takiya* “kadınların başlarına bağladıkları işlemeli örtü.” (Rahimi, 2019, s. 871/765 numaralı dipnot).

¹⁶ Trkm.Tr.3: *Täsäk* “takke” (201) (Rahimi, 2021, s. 205/794 numaralı dipnot).

¹⁷ Yazmalar: *Tekne* (تکنه) // SG: *Tekene* “kadınların başlarına bağladıkları sırma işli beyaz bez; (Tekne) (Rûm Tr.) türlü işlerde kullanılmak için ağaçtan yapılan yuvarlak ve geniş kap; bir tür küçük deniz taşıtı.” (589) (Rahimi, 2021, s. 569/388 numaralı dipnot).

telpek/tilpek “Külâh, kalpak, papak, bir tür başlık” (NK, s. 91), ~ **telpek** “Şapka” (HA, s. 81), ~ **telpek** “Börk, külâh, koyun ve kuzu derisinden kavuq, Dağıstan ve Türkmen ve Hârezmîlerin başlarına geydikleri kalpak, çevirme.” ← (تيلپك) (LÇTO, s. 110).

tîcân¹⁸ “(/t/ esre ile, /c/ medli elif ile, /n/ sükûn ile). Ar. Taçlar, değerli taşlarla süslenmiş başlıklar.” ← (تيجان) (FKL, s. 650).

topi/topı/tobı/tüpi < **Moğ.** “Baş giyimi”¹⁹ (ML, s. 96), ~ **tobı** “Şapkanın altına giyilen takke” (HA, s. 84), ~ **topı**²⁰ “(/t/ üstün ile, /p/ esre ile). Başlığın altına giyilen tülbent.” ← (توپى) (FKL, s. 598), ~ **tüpi** “Araççin, taqye, külâh, küleh-püş.” ← (توپى) (LÇTO, s. 113).

yelek²¹ “(/y/ ve /l/ üstün ile, /k/ sükûn ile). Bir tür padişah başlığı. Dört dîvân'dan: *Besdür yüz ü qadınğ gül u süsen yana nidür / Gül-gün yilekniñ üstide tek-bend-i süseni*” ← (يالك) (FKL, s. 1288).

1.1.2. Üst Giyimi

boy baş “Tepeden tırnağa elbise, üst baş.” (HA, s. 74),

bunuğ/bunuq “Teşahhuş; hey’et; kıyâfet, şekl ü şemâyil; şüret.” ← (بونوق و بونوغ) (LÇTO, s. 86).

cumca/camca²² “Gömlek” (HA, s. 104), ~ **camca**²³ “(/c/ üstün ile, /m/ sükûn ile, diğer /c/ medli elif ile). Moğ. Gömlek” ← (جمجا) (FKL, s. 695). → **cümci**

cümci “Gömlek, pîrâhen, kürte, kâmis.” ← (جومجى) (LÇTO, s. 141). → **cumca/camca**

çamaşır “Anadolu Türkçesinde elbise, çamaşır.” (HA, s. 100), ~ **çamaşır** “Yıkanur eşvâb; câme-şüy.” ← (چماشير) (LÇTO, s. 153).

göl/gül “[< *Far. gol*] Gâf-ı ‘Acemî ile. Pîrehen ma’ nâsinadur ki Hâyetü’l-Ebrâr'da on beşinci makâlede mestler demminde gélür, ki Meñnevî *Ton éteki balçığ olup allı öl / Allı öl*

¹⁸ TÛ: *Yok*; Yazmalar: *Teycân* (تيجان). (/t/ üstün ile, /c/ medli elif ile, /n/ sükûn ile). Bk. FV: (672), Dehhuda. (Rahimi, 2019, s. 650/952 numaralı dipnot).

¹⁹ Seng.: 107v. 26 *Tobi* “araççın bînek(?)-dâr bûd ki berâ zemî der zîr külâh Hod ber-ser güzârend”; ŞS (113): *Topi* “araççın, taqye, külâh, kelle-püş”; PdC (22): *Tobi* “calotte en cotonnade que l'on met sous le koulâh”; RSI. III (1223): *Topi* “ein Köpsel, eine Mütze, um die der Turban geveckelt wirt.” (Barutçu Özönder, 1996, s. 96).

²⁰ Yazmalar: *Tupı* (توپى). (/t/ ötre ile, /p/ esre ile). Bk. SG: (629) // MU: *Topı* (T/777b/6) // KzkTr.: *Topı* “keçeden yapılmış ucu sivri başlık” (544) // KrgzTr.: *Topu* “takke” (750) // Özb.Tr.İzahlı: “*Toppi/Doppi*” (II-252) // YUyg.Tr.: *Doppa* “takke” (104) // Moğ.-Les.: *Tobi* “miğfer altına giyilen keçe başlık.” (1251) (Rahimi, 2019, s. 598/572 numaralı dipnot).

²¹ Bk. BR-TDK: (820), *Yilek* (Rahimi, 2019, s. 1288/689 numaralı dipnot).

²² Bu kelime Tahrân İslâmî Şûrâ Meclisi Kütüphanesi, nr. 856 el yazması nüshasında (جومى) şeklinde verilmiştir (Miandoab, 2010, s.104/867 numaralı dipnot).

²³ M1, M2, İH: *Camcah* (جمجاه); TÛ: *Yok*. *Târîḫ-i Vaşşâf* kaynaklı biçim olmalıdır (587/673) // Bk. NS: (79a) // King: (298, 205B/30) // SG: *Comca* (825) Bk. *Comca* // Moğ.-Les.: *Çamça* (263) (Rahimi, 2019, s. 695/226 numaralı dipnot).

ammā anın allıda göl” (LNİC, s. 747), ~ **göl**²⁴ “(/g/ ile). Gömlek” ← (كول) (NÇTS, s. 298), ~ **gül**²⁵ “Gömlek” ← (كؤل) (FKL, s. 1047).

haşîrî “Hasır biçiminde yapılmış bir tür elbise.” (HA, s. 195). → **haşîrî libās**

haşîrî libās²⁶ “Hasır biçiminde yapılan bir tür ipek giysi.” ← (لباس خصیری) (FKL, s. 1341). → **haşîrî**

içirlik²⁷ “(elif ve /ç/ esre ile). Gömlek” ← (ایچیرلیک) (FKL, s. 407).

kayık “Gömlek” (NT, s. 90).

kédüt “Giyilen her çeşit elbise.” (NT, s. 91).

kepenek²⁸ “Keçeden dikilen bir tür elbise, giyecek.” (HA, s. 158), ~ **kepenek** “Çübân ve kaçırcı cübbesi, ‘abâ, yağmurluk, degley.” ← (کپنک) (LÇTO, s. 252).

keygü “Giyecek” (ME, s. 140).

keygülük/géygülük “[< *ked - gülük*] Kâf-i evvel ve kâf-i tâlîṭ kâf-i ‘Arabîdür. Ve gâf-i ṭânî ‘Acemîdür. Géyecek demekdür kaftan ma’nâsına, ki Vakfiyye gélür. *Ve her yıl ihtiyâc ehliğa kéygülük yétkürgeyler. Ve yine Seb‘a-i Seyyâre’de dördinci hikâyede yolcular vezîr kıızıyla Mes‘ûd’a libâs vérdükleri maḥalde gélür. Meṭnevî, Yandılar şehr sarı yol başlap / bir éki éski kéygülük taşlap.*” (LNİC, s. 712), ~ **keygülük**²⁹ “Giyecek, giysi” ← (کیکولوک)

²⁴ *Abuşka Luğatı biçimi olmalıdır. AŞ-Yazma: گؤل (/g/ ile) “gömlek” (170a) // SG-Yazma: كلاله “gömlek” (1440); گونكلاك (/g/ sükûn ile) “gömlek” (1209) // BR: Kevel/Gevl (گول – گؤل) “derişlerin giydiği yün giysi, koyun derisinden yapılmış kürk” (1735/1860); Gülâle/Gülâle (گلالة – گلالة) “gömlek” (1415/1822) // DLT-Yazma: گنكلك “gömlek” (611) // CC1: Kövlek “gömlek” (123) // Hak.Tr.1: Kögenek “gömlek” (260) // Tuv.Tr.1: Höyleng “gömlek” (54) // Alt.Tr.: Künġnek “gömlek” (129) // Kzk.Tr.: Köylek “gömlek” (243) // Krgz.Tr.: Köynök/köönök “gömlek” (511/504) // Mlk.Tr.: Kölek “gömlek” (275) // Tatar.Tr.: Külmek “gömlek” (146) // Özb.Tr.2: Köyläk/Köynäk “gömlek” (257) // YUyg.Tr.: Kögilek/Könek/Könġlek/Könġnek/Köylek/Köynek “gömlek” (203/205/209) // Trkm.Tr.1: Köynek “gömlek” (426) // Moğ.-Les.: Kümlig “kadın gömleği (Moğ.)” (792) (Rahimi, 2022, s. 298/1117 numaralı dipnot).*

²⁵ Bk. AŞ: (170a) // SG: Gülâle “gömlek” (1440) // BR-Muin: Kevel/Gevl “derişlerin giydiği yün giysi, koyun derisinden yapılmış kürk” (1735/1860); Gülâle/Gülâle “gömlek” (1415/1822) // Mlk.Tr.: Kölek “gömlek” (275) (Rahimi, 2019, s.1047/180 numaralı dipnot).

²⁶ Yazmalar: *Haşîrî* (خصیری). Maddenin bir kısmı madde anlamı sanılarak açıklama kısmında verilmiştir. Bk. SG: (1413) (Rahimi, 2019, s. 1341/120 numaralı dipnot).

²⁷ M1: 66a; M2, ML, İH, TÛ: yok. Bk. İçmek, İçergü/İçirgü // DLT: İçlik “eyerin altına konan örtü” (661) // Derleme: İçlik “iç gömleği, içlik; gömlek”; İçirik/Çirik “çok eski (elbise, gömlek, ayakkabı vb. şeyler için)”; Çilik/Çirik “semerin altına konan keçe” (Rahimi, 2019, s. 407/2175 numaralı dipnot).

²⁸ Bu kelime Tahrân İslâmî Şûrâ Meclisi Kütüphanesi, nr. 856 el yazma nüshasında (کپنک) şeklinde verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 158/1312 numaralı dipnot).

²⁹ AŞ-Yazma: کیکولوک (ilk ve üçüncü kef /k/ ile, ikinci kef /g/ ile) “giyecek; kaftan” (160a) // AŞ-Yazma: (160b), SS: (299,3233), SS-Özb.: (XXIII), Külliyyat-Yazma1: (767), Külliyyat-Yazma-TB: (752), Hamse-Taşbasma: (334): کیکولوک ایسکی // DLT-Yazma: گنکو “giysi” (216) // Hak.Tr.1: Kiskilik “samur derisinden örtü, battaniye” (251) // YUyg.Tr.: Keygülük “giyilir, giyilebilir” (196).

(NÇTS, s. 287), ~ **keygülük/kéygülük**³⁰ “(İlk /k/ üstün ile, /g/ ve /l/ ötre ile, kalanlar sükûn ile) Giyecek, giysi Ğarâyibü’ş-Şığar’dan. *Nefis kéygülük olsa yalang tenimğa heves / Haşîr naqşî haşîri libâs ornğa bes*” ← (كِيكُولُوكْ – كِيكُولُوكْ) (FÇTS, s. 237), ~ **gëygülük**³¹ “(/g/ üstün ile, /g/ ötre ile) Giyilecek, giyilesi; giyecek, giysi. Dört Dîvân’dan, *Nefis gëygülük olsa yalang tenimğa heves / Haşîr naqşî haşîri libâs ornğa bes*” ← (كِيكُولُوكْ) (FKL, s. 1100).

keyim/kiyim/gëyim “Giyecek” (ME, s. 140), ~ **kiyim** “Savaş kıyafeti, zirh.” (HA, s. 167), ~ **gëyim**³² “(/g/ üstün ile, /y/ esre ile). Giyim, giysi; zirh, savaş giysisi.” ← (كِييِم) (FKL, s. 1105).

kılık/kılığ “İş, kılış, hareket, davranış; kıyafet” (FL, s. 284), ~ **kılığ** “kıyâfet; timsâl, tarz, resm, şüret, hüy, eţvâr-ı şüret. Mûnîs, *Hulûk-ı hoşingnî kıl manğa ey şüh-ı cân-fezâ / kim hüblarğa yahşî kılığdur besî sezâ*” ← (كِيَلِيغ) (LÇTO, s. 248).

kimür “Şevb, libâs, câme, kisve, kuşam. Mişâl, *Kimür şâm u dem anda subh-dem bil / şihâb ol kürredin çıkkân âlem bil*” ← (كِيَمُور) (LÇTO, s. 267).

kiyisi “Anadolu Türkçesinde giysi; çamaşır.” (HA, s. 167).

köden “Kumaş; elbise” (FL, s. 289).

könğlek/könğleg “Gömlek” (ME, s. 149), ~ **könğlâk** “Gömlek” ← (كُونَكَلَاكْ) (BL, s. 230), ~ **könğleg** “Gömlek” (FL, s. 290), ~ **könğlek** “Gömlek” (HA, s. 165), ~ **könğlek**³³ “(/k/ ötre ile, /n/ ve /g/ sükûn ile). Moğ. Gömlek” ← (كُونَكَلَاكْ) (FKL, s. 1037), ~ **könğlek** “Gömlek, kâmiş, pîrâhen, kôrte köylüg. Nevâyî, *Teri cismimde her yan tâze dağı kan ile güyâ / Kızzâ mecnünğa tikmiş lâleler yapağıdın könğlek*” ← (كُونَكَلَاكْ) (LÇTO, s. 262).

minisek/minsek “Arkalık, bir tür yelek.” (HA, s. 172), ~ **minisek/minsek**³⁴ “(/m/ esre ile). Arkalık, yelek” ← (مِينِيْسَاكْ – مِينِيْسَاكْ) (FKL, s. 1142).

nevrüzi³⁵ < *Far.* “Bir giysi” (ML, s. 94).

orba “Anadolu Türkçesinde elbise; çamaşır” (HA, s. 43).

³⁰ FE-Yazma: *Keygülük* // AŞ-Yazma: *Keygülük* “giyecek, kaftan” (160a) // DLT-Yazma: كُنكو “giysi” (216) // YUyg.Tr.: *Keygülük* “giyilir, giyilebilir” (196) (Rahimi, 2021, s. 237/977 numaralı dipnot).

³¹ TÛ: yok. Bk. AŞ: (160a) // DLT: *Keğgü* “giysi” (699) // KB: *Keğgü/Keğgülek* “giysi” (1982/3734) // YUyg.Tr.: *Keygülük* “giyilir, giyilebilir” (196) (Rahimi, 2019, s. 1100/546 numaralı dipnot).

³² Bk. SG: (1236) *Gëçim* // Krgz.Tr.: (475), YUyg.Tr. (201): *Kiyim* “giyim” (Rahimi, 2019, s. 1105/584 numaralı dipnot).

³³ TÛ: yok. Bk. FV: (692) // SG: (1209), DLT (738): *Könğlek* “gömlek” // YUyg.Tr.: *Köylek/Köyne* (209) // Moğ.-Les.: *Kümlig* “kadın gömleği” (792) (Rahimi, 2022, s. 1037/131 numaralı dipnot).

³⁴ ML, İH: yok // Yazmalar: *Minsek* (مِينَسَاكْ). *Hulâşa-yı ‘Abbâsî kaynaklı kaynaklı biçim olmalıdır* (55a) // SG: *Minisek* (1257) // Trkm.Tr.: *Pencek* “kısa bir üst giysisi” (524) // Azb.Tr.: *Pencek* “ceket” (631) // Derleme: *Bencek* “ceket” (Rahimi, 2019, s. 1142/872 numaralı dipnot)

³⁵ ÇAĞATAY TLÖ: *Nevruzî*: “bugünkü Afganistan Özbekleri, ilkbaharda giyilen ince sabahlık gibi üst elbisesine derler” (s. 193) (Barutçu Özönder, 1996, s.94).

ofrağ/ofrağ/ufrağ/ufrağ “Elbise; çamaşır” (H̄A, s. 46), ~ **ofrağ/ofrağ/ufrağ/ufrağ**³⁶ “(elif ötre ile, /f/ sükûn ile). Giysi, elbise” ← (أفراق - أفرانغ - أفرانغ) (FKL, s. 276) → **ohrağ**

ohrağ “Eşvâb; libâs; eşyâ.” ← (اوخراغ) (LÇTO, s. 28) → **ofrağ/ofrağ/ufrağ/ufrağ**

ördiş “Anadolu Türkçesinde elbise, örtü” (H̄A, s. 44),

per-i meges “İnce ipekten yapılmış bir tür elbise.” (H̄A, s. 193), ~ **per-i meges**³⁷ “İnce ipekten yapılmış bir çeşit giysi; kılıç cevheri.” ← (مگس پیر) (FKL, s. 1337).

ridâ < *Ar.* “Belden yukarıya örtülen örtü” (ME, s. 170).

sırtak “Anadolu Türkçesinde üst giysisi.” (H̄A, s. 127).

soyğa³⁸ “Anadolu Türkçesinde elbise, üst giysisi.” (H̄A, s. 127).

şefşel “Yıpranmış ve dokuması sökülmüş elbise.” (H̄A, s. 131).

taylasân < *Far.* “Kolsuz ceket” (ME, s. 184), ~ **taylasân** “Futa, başa örtülen ve ucu kemere kadar sarkan başlık.” (H̄A, s. 198).

terlik/tirlik “Gömlek” (ME, s. 186), ~ **tirlik**³⁹ “Hafif ter gömleği; terlik, ev ayakkabısı; başlık, arakçın; ter örtüsü, teğelti” (ML, s. 95), ~ **tirlik**⁴⁰ “Eyer keçesi; Anadolu Türkçesinde ayaklı cübbenin altından giyilen ayaksız cübbe.” (H̄A, s. 93), ~ **tirlik**⁴¹ “(/t/ esre ile, /r/ sükûn ile). Eyerin altına konan keçe; hırkanın altından giyilen gömlek.” ← (تیرلیک) (FKL, s. 640).

ton/don “Elbise, giysi” (ME, s. 115), ~ **ton** “[< tön] géyecek demekdür, ki kaftan ma'nāsına, ki Ferhād u Şīrīn'de hākānūng hāzīnesi vaşfında gélür, Meṭnevī *Tikilgen ton ḥisābın kimse bilmey / birisi hem késilmey hem tikilmey*” (LNİC, s. 499), ~ **ton** “Giysi, elbise” (NT, s. 113), ~ **ton**⁴² “kaftan” ← (تون) (NÇTS, s. 208), ~ **ton** “Giysi, cübbe” ← (تون)

³⁶ M1, M2, ML, İH: *Ufrağ*; TÛ: *Ufrağ*. Bk. *Opramas/Upramas*, SG: (/ğ/ ile) (262), TB: (141, H235b/6) // DLT: *Oprak* “yıpranmış” (777) // CC: (147), Mlk.Tr. (310): *Oprak* (Rahimi, 2019, s. 276/1098 numaralı dipnot).

³⁷ Yazmalar: *Perr-i meges* مگس پیر. Bk. SG: (1405), BR-Muin: (388) (Rahimi, 2019, s. 1337/63 numaralı dipnot).

³⁸ Bu kelime Tahran İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi, nr. 856 el yazması nüshasında verilmemiştir (Miandoab, 2010, s.127/1051 numaralı dipnot).

³⁹ Bk. Seng.: 57r. 27, 193r. 21, *tirlik* “li-cāme-i kūtāh bāşed ki mucmetuhu Ḥıfz ‘arağ zīrār hālİK puşend ...; nemed-zīn; be-Turkī-i Rūmi meşhi būd ki bī-sāk ki her rīz meşh-i sāk-dār puşend”, ME: *tirlik* “potnik” (Poppe-ME 407), PdC: (256) *tirlik* “instrument avec lequel on tourne le mout dans la chaudiere”, TMEN: (894) *terlik* “ein Art Weste; Woilach”, *terlig* “wattierter kaftan”. (Barutçu Özönder, 1996, s. 95).

⁴⁰ Bu kelime Tahran İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi, nr. 856 el yazması nüshasında verilmemiştir (Miandoab, 2010, s. 93/774 numaralı dipnot).

⁴¹ Yazmalar: *Bu anlam*, *Hulāşa-yı ‘Abbāsī kaynaklı* (29b) *yanlış olarak Tirgek maddesinin altında verilmiştir*. Bk. *Tirlik* // SG: “ter gömleği; iç gömleği; eyerin altına konan keçe; (Rûm Tr.) ayak terliği” (734) // KrgzTr.: *Terdik* “teğelti” (727) // Moğ.-Les.: *Terelig/Terleg/Terlig* “pamuklu, pamuk dokuma, pamuk cübbe” (1242) (Rahimi, 2019, s. 640/886 numaralı dipnot).

⁴² AŞ-Yazma: (100b), SG-Yazma (708): تون “kaftan” // DLT-Yazma: تون “giyecek, giysi, don” (503) // CC1: (192), Tuv.Tr.1 (108): *Ton*: “kıyafet, elbise” // Hak.Tr.1: (514), Alt.Tr.: (181), KzkTr.: (543), KrgzTr.:

(BL, s. 159), ~ **ton** “Elbise” (FL, s. 316), ~ **ton**⁴³ “Elbise” (ZT, s. 401), ~ **ton** “Giysi, elbise” (NK, s. 91), ~ **ton** “Giyecek, giysi, don.” ← (تُون) (FKL, s. 597), ~ **ton** “Ton, libās, uruba, cāme. Mişāl, *Tā kızıl ton içre boldı cilve-ger mâhum méning* / *Mihr éter her dem şafağ hün-âbi içre ıztırâb*” ← (تون) (LÇTO, s. 127).

türme ve türmey/turma “[< tür- me, tür - me +y] Örmek dedükleri libāsa dërler, ki şulehâ géyerler, ki Hayretü'l-Ebrâr'da Hâce Bahâ'u'd-dîn-i Naqş-bend kuddisa sirruhu hazretleri ta'rifinde gélür, Meṭnevî, *Aṭlas-ı gerdün bile minḡ zîb ü fer / Türme tonı astıda kök āster / Lîk oşol türmesi her târ ile / Faḡrda yüz mürşid üçün silsile*” (LNİC, s. 464), ~ **turma** “Kıymetli kürk ve yünden dokunan değerli bir şal türü.” (HA, s. 86), ~ **türme**⁴⁴ “(/t/ ötre ile, /r/ sükûn ile). Kürk ve yünden yapılan değerli bir şal; din adamlarının giydiği kürklü bir giysi. Hayretü'l-Ebrâr'dan *Aṭlas-ı gerdün bile minḡ zîb ü fer / Türme tonı astıda kök āster / Lîk oşol türmesi her târ ile / Faḡrda yüz mürşid üçün silsile* Vaḡfiyye-yi İhlâşiyye'den, *Isıḡ savuḡ def'i üçün bir türme ton daḡı munḡa münāsib yémekge kâni' bolub*” ← (تورما – توره) (FKL, s. 615), ~ **turma** “Bir nev' zî-kıymet şâl ve ḡumâş, terme, ḡarîrden ma'mûl dârây ve şâhî. Mişāl, *Aṭlas-ı gerdün bile minḡ zîb ü fer / Türme tonı astıda kök āster / Lîk oşol türmesi her târ ile / Faḡrda yüz mürşid üçün silsile*” ← (تورما) (LÇTO, s. 117).

yilek/yélek “yelek” (ML, s. 96), ~ **yélek** “[< yél + ek] Kâf kâf-i 'Arabîdür. Sâde nîm-teneye dërler ki Ġarâ'ibü'ş-Şıḡar'da [bir maṭla'da] gélür, Maṭla', *Könḡlekinḡ berg-i gül ü üstide gül-reng yélek / Gül kébi cisminḡ üze éyle ki gül-gün könḡlek*” (LNİC, s. 825), ~ **yélek**⁴⁵ “(/k/ ile). Mintan, yelek, Ġarâyibü'ş-Şıḡar'dan *Könḡleginḡ berg-i gül ü üstide gül-reng yélek / Gül kébi cisminḡ üze éyle ki gül-gün könḡlek*” ← (بيلاك) (NÇTS, s. 331), ~ **yélek** “(İlk /y/ esre ile, ikinci /y/ ve /k/ sükûn ile, /l/ üstün ile). İnce giysi Ġarâyibü'ş-Şıḡar'dan *Könḡleginḡ berg-i gül ü üstide gül-reng yélek / Gül kébi cisminḡ üze éyle ki gül-gün könḡlek*” ← (بيلاك) (FÇTS, s. 265), **jelâk** “İnce, ipekten yapılmış üst giysisi.” ← (بيلاك) (BL, s. 48), ~ **yilek** “Yelek, ince ve kısa kollu üst giysisi; Anadolu Türkçesinde kuşların kanat ve kuyruklarına denir.” (HA, s. 190), ~ **yilek** “(/y/ esre ile, /k/ sükûn ile). Önden açık ve kolsuz olan kısa giysi, yelek; okun ucuna takılan tüy, ok yeleği; Rûm Türkçesinde kuş kuyruğunda veya kanadındaki tüy, telek. Dört Dîvân'dan, *Benefşe yaḡraḡıdın mu libās étibdür gül / Yoğ érse gül kibi*

(747), Mlk.Tr.: (403), YUYg.Tr. (419): *Ton “kürk” // TatarTr.: Tun “kürk; kürk manto, palto; kıyafet, elbise” (295) // Özb.Tr.2: Ton “kaftan, üst giyim” (465) // Trkm.Tr.: Don “cübbe, entari, üst giyim” (170) (Rahimi, 2019, s. 208/618 numaralı dipnot).*

⁴³ *Ton: elbise T35a/1, KT: kabâ' : A. üstlük, libās, cübbe, kaftan (1047) (Kara, 2011, s. 401).*

⁴⁴ *AŞ: “din adamlarının giydiği örmek denilen giysi” (91b) // SG: “kürk ve yünden yapılan değerli şal” (650) // KzkTr.: Terme “motifli, desenli dokuma” (535) // Derleme: Türme “çok renkli ve yollu ince ipekliden yapılmış bir çeşit baş örtüsü” // Moğ.-Les.: Terme “ince yün dokuma, pazen, iç çamaşırı dikilen kumaş; çadırın tahta kafes iskeleti” (1243-1244) (Rahimi, 2009, s. 615/704 numaralı dipnot).*

⁴⁵ *AŞ-Yazma: بيلاك (/k/ ile) “sade mintan” (187b) // SG-Yazma: بيلاك “önden açık ve kolu kısa ince üst giysisi; okun ucuna takılan tüy, ok yeleği; (Rûm Tr.) kuş kuyruğunda veya kanadındaki tüy, telek” (1391) // KzkTr.: Jelek “başörtüsü; püskül”; Jeleng “erkeklerin ince üst giyimi” (172) // KrgzTr.: Celek “hafif, erkek üst giyimi; yensiz çocuk giyimi; bayrak” (199) // Trkm.Tr.1: Yelek “kuş tüyü” (688) // Moğ.-Les.: Degeley/Deeley “yelek, kısa kürk” (386) (Rahimi, 2019, s. 331/1299 numaralı dipnot).*

cisminġdedür benefş yilek ← (پلاک) (FKL, s. 1288), ~ **yélek** “Deve yavrusı; nīm-ten, yelek. Māyil, Kōngleging berg-i gül ü üstide gül-reng yélek / gül kibi cisminġ üze eyile ki gül-gün kōnglek” ← (بیلاک) (LÇTO, s. 313). → **jülāk**

jülāk “Yelek, kolsuz üst giysisi.” ← (یلک) (BL, s. 253). → **yilek/yélek**

gorunluq “Pamuklu elbise” ← (یورونلوق) (BL, s. 45).

jurun “Paçavralardan yapılmış giysi, yamalarla oluşturulmuş giysi.” ← (یورون) (BL, s. 261).

1.1.3. Alt Giyimi

dizlik/tizlik “Anadolu Türkçesinde pantolon, şalvar” (HĀ, s. 114), ~ **dizlik** “Tuman, kışa ton; pāy-cāme; şalvār, ġzār, çalvār.” ← (دیزلیک) (LÇTO, s. 174), ~ **tizlik** “Aceleten, seriaten, titik, țargınlık; pī-pāk bir nev’ ton ve don. Mişāl, *Dēdi kim ġan bir daġı öpgil ayaġım topraġın / Ey Nevāyī tizlik bolġın peşimān bolmasun*” ← (تیزلیک) (LÇTO, s. 133).

etek “Etek” (ME, s. 121), ~ **étek**⁴⁶ “Dāman ma’ nāsına. Étek lafzını kesr telaffuz éderler.” (LNĪC, s. 169), ~ **etāk** “Etek, alt giysisi” ← (ایتاک) (BL, s. 125), ~ **étek** “Etek, bir çeşit kadın kıyafeti.” (FL, s. 269), ~ **étek** “Etek” (NK, s. 78), ~ **étek** “Zeyl; dāmen, étek; aġız kenār, leb. Nevāyī, *Cihān şuġlı ger dike silkib étek / țutub ékki élgimge ékki sünġek*” ← (ایتاک) (LÇTO, s. 46).

ömüdün “Pantolon” (HĀ, s. 50), ~ **ömüdün**⁴⁷ “(Elif üstün ile, /d/ ötre ile). [Moġ.] Pantolon” ← (أومودون) (FKL, s. 288).

tizton “Şalvar” (ME, s. 188),

umuduġ “Hengām; şikār ve seferde ve ciritde ve kökvereyde géyilen şalvār.” ← (اومودوق) (LÇTO, s. 41).

1.1.4. Ayak Giyimi

başmaġ/basmaġ “Ayakkabı” (NT, s. 77), ~ **basmaġ** “Ayakkabı” (ZT, s. 310), ~ **başmaġ** “Bir yaşındaki buzaġı; ayakkabı; Anadolu Türkçesinde kadınların başlarına baġladıkları mendil.” (HĀ, s. 65), ~ **başmaġ**⁴⁸ “(/b/ medli elif ile, /ş/ sükün ile). Bir yaşındaki buzaġı; ayakkabı, başmak.” ← (باشماق) (FKL, s. 417), ~ **başmaġ** “Na’līn, ayakġabı, çepik, kefş ve kösele.” ← (باشماق) (LÇTO, s. 69). → **bişmaġ**

⁴⁶ Şöyle tamamlanabilir: Bk. *allı, ayap, öl, bibi, saġaġ, maşab* (Kaçalın, 2011, s. 169/863 numaralı dipnot).

⁴⁷ Yazmalar: *Ümürün* (أومورون) (elif ve /r/ ötre ile). *Ĥulāşa-yı ‘Abbāsī kaynaklı yazım (16a) yanlış olmalıdır*. Bk. SG: (301), NS: (182a) // DLT: *Üm* (932) // KrgzTr.: *Şım* (686) // Moġ.-Les.: *Ömüdü(n)/Ömd* (991) (Rahimi, 2019, s. 288/1195 numaralı dipnot).

⁴⁸ SG: “bir yaşındaki buzaġı; ayakkabı; (Rüm Tr.) kadınların başlarına baġladıkları mendil” (448) // DLT: (578), CC: (27), KrgzTr.: (96), Mlk.Tr.: (113), YUyg.Tr. (32): “ayakkabı” // KzkTr.-Oraltay: *Baspaq* “güz ayından itibaren annesini emmeyen buzaġı” (38) // Derleme: *Başmak* “bir iki yıllık dana” (Rahimi, 2019, s. 417/59 numaralı dipnot).

bişmak “Ayakkabı” (FL, s. 257) → **başmak/basmağ**

çaruk “Çarık, ayakkabı” (FL, s. 263), ~ **çaruk** “Ayakkabı” (HA, s. 98), ~ **çaruk** “(/ç/ ile, /r/ ötre ile). Çarık” ← (چاروق) (FKL, s. 679), ~ **çaruk** “Çarık, postal, çaruğ, pey-bağ.” ← (چاروق) (LÇTO, s. 146).

çekme “Çizme” (HA, s. 99),

etik/edük/edik “Edik, ayakkabı” (ME, s. 118), ~ **ädik** “Çizme, ayakkabı” ← (اديك) (BL, s. 39), ~ **edik** “Çizme” (HA, s. 26), ~ **edik** “Orduda giyilen potin, çizme, edik. Ona ötük de denir.” ← (اديك) (FKL, s. 224), ~ **etik/edik** “Çizme, çekme, müze. Nevâyi, *Altun ısırğa ki kulağ ağırtur / Zer-ħal etik Türke ayak ağırtur*” ← (اديك – اتيك) (LÇTO, s. 5) ~ **étük** “Edik, çizme, müze.” ← (ابتوك) (LÇTO, s. 47). → **ötük/ötüg**

ğusun⁴⁹ “Moğolcada bacak kısmı uzun olan bir tür çizme.” (HA, s. 135), ~ **ğusun**⁵⁰ “(/ğ/ ve /s/ ötre ile). Moğ. Çizme” ← (غوسون) (FKL, s. 881).

irin “Egerin keçesi; bir nev’ çizme.” ← (ايرين) (LÇTO, s. 50).

konc⁵¹ “Baldır, bacak; çizme” (ZT, s. 357).

ötük/ötüg “[< ot – ük, étük] Kâf-i ‘Arabî ile. Geçmiş demekdür. Ve ayağa géyilen edük ma’nâsinadur, ki Hâyetü'l-Ebrâr'da yedinci maķâlede gélür. Meṭnevî, *Altun ısırğa ki kulağ ağırtur / Zerħal ötüktür ki ayak ağırtur / Nükte düirin bil kulağ ārâyişi / Kéng ötük oldı ayağ āsâyişi*” (LNİC, s. 251), ~ **ötük** “Çizme, bot” (NT, s. 102), ~ **ötük**⁵² “(Hemze ve /t/ ötre ile, /v/'ler sükûn ile). Çizme, edik. Nevâdirü 'ş-Şebâb'dan, *Her ayağın ötük tartıp arıtsam yüz bile / Tér gül-âbın ol hınâ yakkan kefi gül-nârıdın*” ← (أوتوك) (FÇTS, s. 94), ~ **ötük** “Ayakkabı, çizme” ← (أوتوك) (BL, s. 106), ~ **ötüg** “Çizme, edik” (FL, s. 301), ~ **ötük** “Çizme, bot” (NK, s. 87), ~ **ötüg** “Ayakkabı” (HA, s. 40), ~ **ötük** “(Elif üstün ile, /t/ ötre ile, /k/ sükûn ile). Çizme, edik; ayakkabı; serüven ve olayların satır başlarını içeren tomar. Dört Dîvân'dan: *Ötügin tā rikâb öpti anıng reşkidin ister-min / Ki tişleb tişleb ötük na 'lı dik üzsem rikâbıdın*, Leylî ve Mecnûn'dan: *Mecnûn tabanığa koydı başın / Na 'l etti ötükleriğa kaçın*, Hâyetü'l-Ebrâr'dan: *Altun ısırğa ki kulağ ağırtur / Zer-ħal ötükdür ki ayak ağırtur / Nükte düirin bil kulağ ārâyişi / Génğ ötük oldı ayağ āsâyişi*, Târîh-i Vaşşâf'dan: *Çend ötük nivişt ser-â-ser serserî ne sezâ-vâr- serverî*” ← (أوتوك) (FKL, s. 290), ~ **ötük** “Çizme, edik, müze; ve hikâyât kitabı; çekme; bahşış. Nevâyi. *Halka-i zerrîn kulağ ārâyişi / Kéng ötük oldı ayağ āsâyişi*” ← (أوتوك) (LÇTO, s. 26). → **etik/edük/edik**

⁴⁹ Bu kelime Tahran İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (غوشون) şeklinde verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 135/1131 numaralı dipnot).

⁵⁰ Bk. SG: (1018) // Moğ.-Les.: *Ğutusun* (590) (Rahimi, 2019, s. 881/850 numaralı dipnot).

⁵¹ *baldır, bacak; çizme* // TSD: *Konç: (Tatarca) çizme boyu; bacak, baldır* (344) (Kara, 2011, s. 357).

⁵² AŞ-Yazma: (17/ ile) “edik” (38b) // SG-Yazma: (17/ ile) “çizme, edik; ayakkabı” (213) // DLT-Yazma: “çizme” (46/568) // CC2: *Etik “kısa çizme”* (473) // Hak.Tr.1: *Ödik “çizme; ayakkabı”* (333) // Tuv.Tr.1: *İdik “ayakkabı”* (59) // Alt.Tr.: *Ödük “çizme; ayakkabı”* (142) // KzkTr.1: (147) // Özb.Tr.1: *Etik “çizme”* (118) // KrgzTr.: (617), YUyg.Tr.: *Ötük “çizme”* (309) // Trkm.Tr.1: *Ädik “çizme”* (189) (Rahimi, 2021, s. 94/123 numaralı dipnot).

soğman “Büyük yol çizmesi; bir nev’ un helvâsı; sıgman ovac dağı dérler.” ← (سوقمان) (LÇTO, s. 191).

şum “Çarık denen ayakkabı.” ← (شوم) (FKL, s. 861),

tigdi/tégdi “Deri ve keçeden dikilen ayakkabı” (HA, s. 94), **tégdi**⁵³ “(/t/ üstün ile, /y/ ve /g/ sükûn ile). Deri ve keçeden yapılmış çizme.” ← (تیگدی) (FKL, s. 661), ~ **tégdi** “Keçe ve balğardan ma’ mül çizme, étik, müze, düht.” ← (تیگدی) (LÇTO, s. 134).

tolak “Çarık” (HA, s. 90).

uğ/ug⁵⁴ “Yünlü deriden yapılan ayakkabı.” (HA, s. 46), ~ **uğ**⁵⁵ “Yünlü deriden dikilen çizme.” ← (وق) (FKL, s. 277).

yip edük “Çorap” (ME, s. 210).

1.1.5. Dış Giyimi

ağarı/ağarı “deve yününden ma’ mül bir nev’ ince ‘abâ.” ← (احاری و أقاری) (LÇTO, s. 16).

altayı “[< Moğ. *āl tayı*] Kızıl dilkü derisinden olan kürke dérler ki anġa cılgava dağı dérler ikinci dīvānları ki Nevādirü’ş-Şebāb'dur, [anda] bir [hüsni-i maṭla’da] gélür. Beyt: *Ravşen éyler şu’le üstidin körüngen düdnı / Meh-veşim égnide altayı bile başıda kiş* ve yine Ġarā’ibü’ş-Şığar'da bir [maḳṭa’da] dağı gélür, ki Maḳṭa’: *Kör Nevāyī mesnedin ‘ışk içre kim gülhan ara / Şu’le altayı vü küllerdür anġa sincāb dék*” (LNİC, s. 134), ~ **altayı**⁵⁶ “Kızıl tilki derisinden kürk.” ← (الطایی) (NÇTS, s. 126), ~ **altayı**⁵⁷ “(Hemze ve /t/ üstün ile, /l/ sükûn ile, ilk /y/ esre ile). Palto gibi üste giyilen giysi, kürk. Ġarāyibü’ş-Şığar'dan: *Kör Nevāyī mesnedin ‘aşk içre kim külhan ara / Şu’le altayı vü küllerdür anġa sincāb dék*” ← (الطایی) (FÇTS, s. 91), ~ **altajı** “Samur derisinden yapılan takke, şapka.” ← (الطایی) (BL, s. 75), ~ **altayı/altayı** “Derisinden kürk yapılan kızıl tüylü ve kedi büyüklüğünde bir hayvan, cılkava; Haṭāyī atlas, Haṭāyī ipek kumaş. Dört Dīvān'dan: *Rüşen éyler şu’le üstidin görüngen düdnı / Meh-veşim égnide altayı bile başıda kiş*” ← (التایی - الطایی) (FKL, s. 235).

bağıltak ve bağıltak “[< *Far. bağıltāk*] Başda ve gövdede cébe altına géydükleri penbelü kaftana dérler” (LNİC, s. 330), ~ **bağıltak** “Bir tür yelek, hırka.” (HA, s. 66), ~

⁵³ Bk. SG: (755) (Rahimi, 2019, s. 661/1021 numaralı dipnot).

⁵⁴ Bu kelime Tahran İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (وق) olarak yer almaktadır (Miandoab, 2010, s. 46/384 numaralı dipnot).

⁵⁵ Yazmalar: Oğ // NS: Uğ (38a) // SG: Uğ (261) // Alt.Tr.: Uk “keçe çorap” (193) // KzkTr.: Uyıq “yün çorap” (583) // Mlk.Tr.: Uyük “keçeden çorap şeklinde çizme” (421) // Derleme: Uyük “tezgahta dokunmuş yün çorap” (Rahimi, 2019, s. 277/1104 numaralı dipnot).

⁵⁶ Yazmalar: Altay (الطایی). *Abuşka Luğatı kaynaklı biçim olmalıdır* (Rahimi, 2022, s. 126/134 numaralı dipnot).

⁵⁷ AŞ-Yazma: الطایی “kızıl tilki derisinden kürk, cılkava” (10b) // SG-Yazma: *Altayı / Altayı / (Rumī) Cılgava “kedi büyüklüğünde, kızıl tüylü ve derisinden kürk yapılp başlığın çevresine dikilen bir hayvan” (170) // KrgzTr.: Altay “bir tür tilki” (Rahimi, 2021, s. 91/106 numaralı dipnot).*

bağaltak/bağaltak⁵⁸ “(/b/ ve /ğ/ üstün ile, /t/ medli elif ile). Arkalık, yelek, bir tür kısa ve kolsuz hırka.” ← (بَغَالْتَاك – بَغَالْتَاك) (FKL, s. 446), ~ **bağultak** “Bir nev’ kaftan; elbise ve deglek, kaba ve ‘abâ, çekmen.” ← (باغلطاق) (LÇTO, s. 70).

cende “Dervişlerin geydikleri yamalı hırka, nemed. Nevâyî: *Cende keydi körgüzüp yüz ming niyâz / Yolğa tüşdi şâh-ı rind-i pâk-bâz*” ← (جنده) (LÇTO, s. 141).

çapan “[< çap + an] Eski, yamalı kaftana dârler hırka ma’nâsına ki Mağzen-i Mîr Hâyardar’da dördüncü makâlâ hikâyeside bir beytde gélür, Metnevî: *Keş[im] érür oşbu yarılmış taban / Hil’atim oş éski yamağlığ çapan*, ve yine Mağbübu’l-Şulüb’da üçüncü kısımda tenbîhâtde gelür: *Hûb yırtuk ton bile hem hûb, gül yamağlığ çapanı bile mağbüb*” (LNİC, s. 507), ~ **çapan**⁵⁹ “Hırka; yamalı giysi. [Mağzenü’l-Esrâr-ı] Mîr Hâyardar [Télbe]’den: *Keşim érür uşbu yarılmış taban / Hil’atim uş éski yamağlığ çapan*” ← (چپان) (NÇTS, s. 227), ~ **çapan** “Yıpranmış ve yırtık elbise” (Hâ, s. 96), ~ **çapan**⁶⁰ “(/ç/ ve /p/ medli elif ile, /n/ sükûn ile). Yamalı eski kaftan; koşan; akın eden, yağmalayan.” ← (چپان) (FKL, s. 674), ~ **çapan** “Ton, libâs, câme, cübbe, çekmen. Mişâl: *Keş érür uşbu yarılmış taban / Hil’atim uş éski yamağlığ çapan*” ← (چپان) (LÇTO, s. 144). → **çıpan**

çârka “[< Far.] Üstüne geydikleri yengsiz kaftanda taşlardan yaşşı tavka dârler, ki éteklerinde bile ola ki Münşe’ât’da [élli] yédinci mektûbda gélür: *Tâ felek-i lâciverdî atlas kuyaş zer-riştesidin mutallâ bolğay kullarınğiz égnige çâr-ka* tikilsün, ve yine Bedâyi’u’l-Vasat’da [bir matla’da] gélür. Matla’ *Şafağ cinsin kuyaş zer-riştesiga çâr-ka* kılıms / *Şafağ-gün kılğalı mihr ehlininğ eşkin sebeb kılıms*” (LNİC, s. 511), ~ **çârka**⁶¹ “Yenlerinde veya eteğinde sırma işleme yapılan ünlü giysi. Bedâyi’u’l-Vasat’tan: *Şafağ cinsin kuyaş zer-*

⁵⁸ SG: Bağtak “saç gibi örülüp saça takılan veya kadınların şapkasına dikilen ipek”; Bağaltak/Bağaltak “arkalık, yelek, bir tür kısa ve kolsuz hırka” (454) // AŞ: Bağultak “başta ve gövdede cübbe altına giyilen pamuklu kaftan” (58a) // NS: Boğtak/Boğtak “ağaçtan ve çember biçiminde yapılmış süslenmiş Özbek kadınlarının başlığı (55b/56a) // BR-Muin: Bağtak/Bağtak “başlık, kalpak, kavuk, takke; şeyhlerin ve bilginlerin giydiği geniş ve bol üstlük” (288/290); Bağaltak/Bağaltak “başlık, kalpak, kavuk, takke; şeyhlerin ve bilginlerin giydiği geniş ve bol üstlük; at zırhı, çokal” (290) // DLT: Bağırdak “kadın göğüslüğü”; Bağırçak “eşek semeri” (569); Boxtay/Boxtuy “elbise bohçası” (596) // Kıpçak (TA.19b/12): Bağırdak “beşik bağı” (21) // Tr.Tr.: Bağırdak/Bağıldak “beşik bağı; kadınların âdet zamanlarında bağladıkları bez; yaklaşık 30 cm eninde bir metre boyunda, uçlarında birer metre kaytanı olan, astarlı, ipek ve sırma işlemeli kumaş.” // Derleme: Bağaltak “hırka”; Bağardak/Bağartlak/Bağırtlak “beşik bağı, bağırdak, bağıldak; çocuk önlüğü; kadın göğüslüğü” // Moğ.-Les.: Bogtag/Bogtu “evli ve soylu kadınların başlığı” (177); Bağlaga-tay “bohçalı; bohça” (110) (Rahimi, 2018, s. 446/284 numaralı dipnot).

⁵⁹ M, G: Çıban (چپان), AŞ-Yazma: Çapan (چپان) “yamalı eski kaftan, hırka” (102b) // SG-Yazma: Çapan (چپان) “yamalı, eski ve yırtık giysi” (780) // KzkTr.: Şapan “kaftan” (629) // KrgzTr.: Çapan “kaftan” (251) // TatarTr.: Çapan “cübbe gibi uzun ve bol kesimli bir kıyafet” (62) // Özb.Tr.1: Çâpân “cübbemsi giyim” (111) // YUyg.Tr.: Çapan “cübbe, palto” (70) (Rahimi, 2022, s. 227/725 numaralı dipnot).

⁶⁰ Bk. AŞ: (102b), SG: (780) // KrgzTr.: “kaftan” (251) // YUyg.Tr.: “cübbe, palto” (70) // Moğ.-Les.: Çuba “yağmurluk, kısa kürk yelek” (324) (Rahimi, 2019, s. 674/38 numaralı dipnot).

⁶¹ AŞ-Yazma: چارقب “yensiz kaftanda ve eteklerinde dahi bulunan yassı şerit” (104a) // SG-Yazma: Çârka (چارقب) “kaftanın yakasında ve eteğinde yapılan sırma işleme; kaftan” (785); Çar (چار) “(Rûm T.) kötü kumaştan yapılan bir tür dokuma” (784) // Derleme: Çar “çarşaf, siyah üstlük; başörtüsü”; Çarbak “ipekten veya yünden dokunan kuşak” (Rahimi, 2022, s. 217/667 numaralı dipnot).

riştesiga çarqab kılmış / Şafaq-gün kılgalı mihr ehlining eşkin sebep kılmış ← (چارقب) (NÇTS, s. 217), ~ **çarqab**⁶² “(/ç/ ve /k/ üstün ile, kalanlar sükûn ile). Padişah sarayında kullanılan bir tür altın renkli ve parlak giysi. Bedâyi’u’l-Vasa’at’tan: *Şafaq cinsin kuyuş zer-riştesidin çarqab kılmış / Şafaq-gün kılgalı mihr ehlining eşkin sebep kılmış* ← (چارقب) (FÇTS, s. 182), ~ **çarqab** “(/ç/ medli elif ile, /r/ sükûn ile). Kaftanın yakasında veya eteğinde yapılan sırma işlemesi; kaftan. Dört Dîvân’dan: *Şafaq cinsin kuyuş zer-riştesidin çarqab kılmış / Şafaq-gün kılgalı mihr ehlining eşkin sebep kılmış* ← (چارقب) (FKL, s. 670), ~ **çarqab** “Baş örtisi, kasabe-i serpüş, çâder, fercî. Mişâl: *Şafaq cinsin kuyuş zer-rişteğa çarqab kılmış / Şafaq-gün kılgalı mihr ehlining eşkin sebep kılmış* ← (چارقب) (LÇTO, s. 146).

çedik “Anadolu Türkçesinde uzun bacaklı bir cübbe çeşidi.” (HA, s. 97), ~ **çedik** “Nisvâne ve zenneye mahşûş ayakkabı ve pāpûş, meshî, terlik.” ← (چديک) (LÇTO, s. 151).

çekmen “Yağmurluk” (HA, s. 99), ~ **çekmen** “Bārānî, yağmurluk, ‘abâ; Belh civârında bir memleket ismidür. Āgehî: *În ‘am çü kıldı şâh-ı çekmen / Boldum büyük öyle kim felek-men*” ← (چکمن) (LÇTO, s. 102).

çıpan⁶³ “[< çap + an] Eski yamalu hırkaya dërler.” (LNİC, s. 522). → **çapan**

çokluk “Sincâbınġ başlarını toplayarak anınġla dëkilen kürk; keşret; vefret; minġlene. Mişâl: *Her ne gavġa këlse çokluġdan këlür / Renc (ü) mihnet yana yoġluġdan këlür*” ← (چوقلوق) (LÇTO, s. 156).

daġu⁶⁴ “Kürk” (ZT, s. 327).

degele/dékley/dégley/tegle/degle < **Moġ**. “Elbise üzerine giyilen kısa kollu giysi”⁶⁵ (ML, s. 93), ~ **dékley** “[< Moġ. *dégle*] Kâf kâf-i ‘Arabidür. Üstine géydükleri kışa yenġlü kaftana dërler, ki tegele demeg-ile meşhürdur. Sedd-i İskenderî’de İskender Fîrüz’ı Keşmîr mülkine şâh édüp tevâbi’ine hil’at vérdüġi maġalde gëlür, Metnevî: *Êki yüzge hem dëkley [ü] ton bërîp / yalanġ ton alarça yana on bërîp*” (LNİC, s. 565), ~ **dégley/tegle**⁶⁶ “Üste

⁶² AŞ-Yazma: چارقب “yensiz kaftanda ve eteklerinde dahi bulunan yassı şerit” (104a) // SG-Yazma: چارقب “kaftanın yakasında veya eteğinde yapılan sırma işlemesi; kaftan” (785); (Rûmî) Çar “kötü kumaştan yapılan bir tür dokuma” (784) // Derleme: Çar “çarşaf, siyah üstlük; başörtüsü”; Çarbak “ipekten veya yünden dokunan kuşak”.

⁶³ Şöyle tamamlanabilir: Bedâyi’u’l-Vasa’at’da gëlür. Beyt: *Êrür çimende yüzünġnünġ gedâyı aġ gül kim / köründi barça yamaġlıġ çapanı üzre mamuġ* (Kaçalın, 2011, s. 523/3922 numaralı dipnot).

⁶⁴ HKK II: (694) (Kara, 2011, s. 327).

⁶⁵ Seng.: 226v. 9 *Digley/Digle* “kıyâfet est âstîn-i kûtâh ki ber bâlâ-yı libâs püşend”; Abuş.: *Degle* “üstüne giydikleri kısa yenġlü kaftana derler ki tégele demekle meşhürdur.” (252); ŞS: *Digiley* “mintân, nîm-ten, kısa alman çepkeni, dégley, aba ve kaba daġı dîrler” (174); PdC: *Tegle/Degle* “vétément de dessus, à manches courtes atavee coutures, qu’on met sur les autres habits” (325); RSL. III: *Dägälä* “eine Art kurzen Oberkleides, das auch mit Gold gestickt wirt.” (III/1659). (Barutçu Özönder, 1996, s. 93).

⁶⁶ *Tegle* maddesi Abuşka Luġatı kaynaklı biçim olmalıdır. AŞ-Yazma: *Degle/Tekele* (دگلا - دگلا) (ilk kef /g/ ile, ikinci kef /k/ ile) “üste giyilen kısa yenli kaftan” (116a/116b); *Dikilmiş* (/k/ ile) “dikilmiş” (118b). Abuşka Luġatı’nde دگلا için verilen örnekte geçen bu sözcük, دیکلای olmalıdır. Bk. AŞ-Yazma: (116b) دگلا // SG-

giyilen kısa kollu kaftan. Fevâidü'l-Kiber'den: *Kızıl hâşiye degleyinğde émes kim / Étek katl éter çağda kanımğa urduñg* ← (تکله - دیکلای) (NÇTS, s. 234), ~ **degley**⁶⁷ “Kolsuz arhalık (kolsuz arkalık); üste giyilen bir tür kolsuz veya kısa kollu arkalık. Fevâidü'l-Kiber'den: *Ger Nevâyî 'aklı mebhût olsa kılmang' ayb kim / Hâşiye zer-beft étip degley kéyer dil-ber benefş*” ← (دیکلای) (FÇTS, s. 186), ~ **dek(â)lâ** “Savaş giysisinin üzerine giyilen bir tür giysi.” ← (دیکلا) (BL, s. 180), ~ **degle**⁶⁸ “Elbisenin üzerine giyilen kısa kollu hırka” (HA, s. 111), ~ **digley/digle** “Elbise üzerine giyilen kısa kollu hırka.” (HA, s. 114), ~ **degle/degley/digle/digley**⁶⁹ “(/d/ üstün ile, /g/ ve /y/ sükûn ile). Kısa kollu üst giysisi.” ← (دیکلای - دیکله - دیکلای) (FKL, s. 749), ~ **degele ve tegele** “Nîm-ten, mintân.” ← (دکالا) (LÇTO, s. 170).

devvâc/duvac “[< Ar. *duvâc*] Teşdîd-i vâv-ıla. Labâça ma'nâsınadır, ki üst kaftanına dârler. Ve Fâriside çâdar-i şab ma'nâsınadır ve yorğan ma'nâsınadır. Ve taht-poş ma'nâsına dañı gélür. Duvâc dañı dârler, zämme-i dâl-ıla teşdîdsüz. ‘Arabîde ve Fâriside ve Türkîde müştereklerdür ki Sedd-i İskenderî’de tevḥîdde gélür, Meṭnevî: *Teniğa şerefđin devâc éyleding / başın hem sezâ-vâr-ı tâc éyleding*, ve yine Bedâyi’u'l-Bidâye’de gélür, ki [Netr]: *Ol çağ, kim Hurâsân tahtı göregenlik devâcı bile zînet-efzây*, ve yine Bedâyi’u'l-Vasat’da tevḥîdde gélür, Beyt: *Hem étte nâfe-i müşkünğ kamerni müşk-i devâc / Hem étte gülşen-i lutfunğ şafağkı gül-gün-poş*, ve yine Hayretü'l-Ebrâr’da evvelki na’tda gélür, Meṭnevî: *Égnige yapıldı devâc-ı şeref / Kıldı mekân başığa tâc-ı şeref*, ve yine Şeyḥ-i ‘Aṭṭâr ḥâzretleri rahmatu’llâhi ‘alayh Vuşlat-nâmelerinde taht u tâc ve esbâb-ı salṭanat ma'nâsına yazarlar ki, Meṭnevî: *Bâ-davâc u tâc u şamşîr u kamar / kay şavad dar-ma' rifat şâhib-nazar*” (LNİC, s. 557), ~ **duvac** “Hicâb, nikâb, perde, bürka; bir kuş ismi; çeşm-bend; yüz örtüsü. Mişâl: *Hem étte nâfe-i şun'unğ kamerni meşk duvâc / Hem étte gülşen-i lutfunğ şafağkı gülğün-puş*” ← (دوواج) (LÇTO, s. 171).

ebre astar “pamuksuz olarak sâde kumaş ve astardan ma'mül cübbe ve entâri.” ← (آستر) (LÇTO, s. 3).

Yazma: (870) دیکلای, BV: (330, 446/3: دیکلای), Külliyyat-Yazma2: (366: دیکلای), Külliyyat-Yazma-TB: (349: دیکلای), Divan-Yazma: (409: دیکلای) // *Abuşka Luğati'nde için verilen örnekte geçen bu sözcük de دیکلای olmalıdır*. Bk. AŞ-Yazma: (118b), Sİ: (276, 3427), Sİ-Özb: (XXXIX), Külliyyat-Yazma1: (879), Külliyyat-Yazma-TB: (861), Hamse-Taşbasma: (436) // SG-Yazma: دیکلا - دیکلا (/g/ sükûn ile) “kısa kollu üst giysisi” (860/870) // SG-Yazma: (860), BV-Özb.: (G.113/5), Külliyyat-Yazma2: (308), Külliyyat-Yazma-TB: (292), Divan-Yazma (124): *Yaşıl yénğing ki sarıg degledin* (دیکلادین) *köründi* // Moğ.-Les.: *Degeley/Deeley* “yelek, kısa kürk (386); *Düley/Düliy* “yağmurluk, kepenek” (445) (Rahimi, 2022, s. 234/774 numaralı dipnot).

⁶⁷ Bk. AŞ-Yazma: *Degle / Tekele* “üste giyilen kısa yenli kaftan” (116a/116b) // SG-Yazma: دیکله - دیکلای - دیکله - “kısa kollu üst giysisi” (/g/ ile) (860/870) // Moğ.-Les.: *Degeley / Deeley* “yelek, kısa kürk” (386); *Düley/Düliy* “yağmurluk, kepenek” (445) (Rahimi, 2021, s. 186/676 numaralı dipnot).

⁶⁸ Bu kelime Tahrân İslâmî Şûrâ Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (دیکله) şeklinde verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 111/927 numaralı dipnot).

⁶⁹ Yazmalar: *Degley/Digley* (دیکلای - دیکلای) Bk. *Digle/Digley* // SG: *Degle/Digle/Digley* (860/870) // AŞ: *Degle* “üste giyilen kısa yenli kaftan” (116a) // Moğ.-Les.: *Degeley/Deeley* “yelek, kısa kürk” (386); *Düley/Düliy* “yağmurluk, kepenek” (445) (Rahimi, 2019, s. 749/671 numaralı dipnot).

faracı/fereci “Kadınların örttüğü çarşaf, ferace.” (HİA, s. 135), ~ **fereci**⁷⁰ “(/f/ ve /r/ üstün ile, /ç/ esre ile). Kadınların giydiği çarşaf, ferace.” ← (فَرَجِي) (FKL, s. 884).

kaftan/kaftan/qabtân/haftan “Kaftan” (ME, s. 133), ~ **kaftan** “[< *kāp tōn*] Cāma ma’ nāsınadır, ki Hāyretü’l-Ebrār’da Mevlānā Cāmī [hazretleri] vaşında gélür, Meṭnevî: *Hırka anıṅ cismide kaftan bolup / Kaftanı ten cismi anıṅ cān bolup*, ve yine Maḥbūbu’l-Ḳulūb’da [üçüncü kısımda] bir tenbîhde gélür, ki [Netr]: *Èski çapan bile fāriḡ tofraḡda olturmaḡ yahşıraḡ, ki zer-beft haftan keyip birev allıda turmaḡ*” (LNİC, s. 639), ~ **kaftan**⁷¹ “Giysi” ← (قَابْتَان) (NÇTS, s. 263), ~ **qabtân** “Savaş günü giyilen bir tür zırh.” ← (قَبْتَان) (BL, s. 204), ~ **kaftan** “Kaftan” (FL, s. 277), ~ **haftan** “İki tarafı da yırtık olan elbise; Anadolu Türkçesinde hırka.” (HİA, s. 109), ~ **kaftan** “(/k/ üstün ile, /b/ sükûn ile, /t/ medli elif ile). Savaş giysisi; kaftan. Hāyretü’l-Ebrār’dan: *Hırka anıṅ cismide kaftan bolup / Kaftanı ten, cismi anıṅ cān bolup*, [Dört Dīvān’da] Meşnevî’den: *Tikib hırkalar égnige ehl-i rāz / Anıṅ kaftanı vaşlasıdın tırāz*” ← (قَبْتَان) (FKL, s. 939), ~ **kaftan/haftan** “Kaftan, tön, hil’at, ser ü pā engāmı, libās, cāme. Mişāl: *Hırka anıṅ cismide kaftan bolup / Kaftanı ten cismi anıṅ cān bolup*” ← (خَفْتَان) (LÇTO, s. 167).

kaşma “Türkistānda bir nev’ cübbe ve ‘abā, Türkmen çekmeni, yüngden beyāzī, āhārī. Mişāl: *Başıda bir telpek égnidedür bir kaşma / Topçağa çün binerse özgesine bakma*” ← (قَاقِمَه) (LÇTO, s. 221).

kereke⁷² “Anadolu Türkçesinde bir tür hırkaya denir.” (HİA, s. 159).

kéş “Kürk, samur kürkü” (FL, s. 283), ~ **kiş**⁷³ “Derisinden kürk yapılan bir hayvan, samur; sadak, okluk, kuburluk. Dört dīvān’dan: *Géyib samür ile kiş kılma osru ra ‘nālîk / İpek libās ile tutma ğurür cāmı tola*, ve *Géce ay devride ikki sa ‘d-kevkeb görmegen / Gör yüz ü ikki kulaḡı dürlerin géygende kiş*” ← (كَيْش) (FKL, s. 1088).

ketün “Kāf káf-i ‘Arabīdür. Penbe bézinden dikilen kaftana dérler, ki Ġarā’ibü’ş-Şıḡar’da

⁷⁰ ML: (213a) // Yazmalar: *Fereçi* (فَرَجِي) (/f/ ve /r/ üstün ile, /ç/ esre ile). *Hulāşa-yı ‘Abbāsī* kaynaklı biçim olmalıdır (43a). Bk. SG: (1021) // Dehuda: *Fereci/Fereciyye* // Derleme: *Ferecik* “çoban kepenegi” (Rahimi, 2019, s. 884/877 numaralı dipnot).

⁷¹ AŞ-Yazma: *Kaftan* (قَابْتَان) “giysi” (141a) // SG-Yazma: *Kaftan/Kaftan/Haftan* (قَبْتَان - قَبْتَان - خَفْتَان) (1030/1065) // NŞ: (180/ 180/3), NŞ-Özb.: (G.180/3), Külliyat-Yazma2 (193): (قَابْتَان); SG-Yazma: (1030), Külliyat-Yazma-TB: (177), Divan-Yazma (179): (قَبْتَان) // AŞ-Yazma: (141a), HE: (63, XIII/10), HE-Özb.: (13), Külliyat-Yazma1: (420), Külliyat-Yazma-TB: (408): قَبْتَان // GS: (508, 683/17), GS-Özb.: (Mesnevi), Külliyat-Yazma2: (147), Külliyat-Yazma-TB: (131), Divan-Yazma: (604) (قَابْتَان) // BR: قَبْتَان “savaş giysisi” (759-760) // DLT-Yazma: *Kaftan* (قَبْتَان) 219 // Hak.Tr.1: (237), Trkm.Tr.2: *Kaftan* “kaftan” (686) // Alt.Tr.: (97), Kzk.Tr.: (288), Mlk.Tr.: *Qaptal* “kaftan” (242) (Rahimi, 2022, s. 263/928 numaralı dipnot).

⁷² Bu kelime Tahrān İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (كرك) şeklinde verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 159/1315 numaralı dipnot).

⁷³ ML, İH: *Yok*. // Yazmalar: *Giş* (/g/ esre ile). Bk. SG: (1228), DLT: (723), BR-Muin: (1755) // CC: (100), Mlk.Tr.: *Keş* “ok kabı, sadak” (256) // CC: (112), Krgz.Tr.: *Kiş* “samur” (475) // Moğ.-Les.: *Erkis/Erhes* “erkek samur” (526); *Ebsigis/Evsşges* “dişi samur” (460); *Keseneg/Hesneg/Kiseneg* “sırtta taşınan bir çeşit okluk” (732) (Rahimi, 2019, s. 1088/445 numaralı dipnot).

gélür. Beyt: *Kim kefeni yād éter andın ölük āgāhraḳ / Ger libāsın bilse kim érür ketān yāhōd ketūn*” (LNİC, s. 709), ~ **ketūn**⁷⁴ “pamuk bezden kaftan. Ğarāyibü’ş-Şığar’dan *Kim kefeni yād éter andın ölük āgāhraḳ / Ger libāsın bilse kim érür ketān yāhōd ketūn*” ← (کتون) (NÇTS, s. 285).

kirke “Bir nev’ cübedir; elbise, cāme, ton.” ← (کرکه) (LÇTO, s. 253).

köpi “Yogurtu ayran étmek için kullanılan yayık; pamuklu hırka ton ve cāme-i sîrinçte; birden bire; yek-bāre. Mişal: *Yağmur yağadur köpi tonum hül boladur / Babam küçedür öyni içi çul boladur*” ← (کوبی) (LÇTO, s. 206).

kürk “Kürk manto” ← (کُورک) (BL, s. 229).

labaşak “Moğolcada hırka demektir.” (HĀ, s. 168), ~ **labaşak**⁷⁵ “(/l/ üstün ile, /b/ ve /ş/ medli elif ile). *Moğ. Kaftan, hırka.*” ← (لباشاق) (FKL, s. 1113).

leçek “Ĥarīr, mendīl, baş örtisi, yaşmak gibi Asyā-yi vustayda müste’ meldür. Şufi: *Leçek artuḳ bezinḡ destārimuzdın / Ęrenler ‘ār éter girdārimuzdın*” ← (لچک) (LÇTO, s. 284).

maşab “[< *Far. paşm*] ‘Abā ma’ nāsınadır. Fārisī ile müşterekdür. Ğarā’ibü’ş-Şığar’da [bir hüs-n-i maḳta’ da] gélür, ki Beyt: *Tut faḳr étekin atlas-ı zer-beft sözün koy / Kim ol dağı ten hıfzıda maşab dék érmiş*” (LNİC, s. 761), ~ **maşab**⁷⁶ “Aba, hırka. Ğarāyibü’ş-Şığar’dan: *Tut faḳr étekin atlas-ı zer-beft sözün koy / Kim ol dağı ten hıfzıda maşab dék érmiş*” ← (ماشاب) (NÇTS, s. 303), ~ **maşab**⁷⁷ “şal. Ğarāyibü’ş-Şığar’dan: *Kiş ü örmek kaydıdın öt ‘ayşnı fevt étme kim / Kiş qararaḳ tülkü örmek yupqaraḳ maşab érür*” ← (ماشاب) (FÇTS, s. 83), ~ **maṭab** “Aba, dış giyim” ← (ماشاب) (BL, s. 238), ~ **maşab** “Kaba ve kalın şal.” (HĀ, s. 170), ~ **maşab**⁷⁸ “(/ş/ medli elif ile, /b/ sükûn ile). Kaba ve kalın şal; aba, hırka. Seb’a-yı Seyyāre’den: *İkkisi cismide ni kim eşvāb / Bar idi ser-be-ser yaşıl maşab Dört Dīvān’dan: Tut faḳr itegin atlas-ı zer-beft sözün koy / Kim ol dağı ten hıfzıda maşab dik érmiş*” ← (ماشاب) (FKL, s. 1118), ~ **maşab** “Bir nev’ kaba ve kalın şaldur.” ← (ماشاب) (LÇTO, s. 276).

şırdağ “Bir tür kaftan” (ML, s. 94), ~ **şırdağ** “[< *Moğ. siri - da - ḡ*] Eyer altına koğukları tégeltiye dérler. Ve bir penbesi çok aḳ kaftana dérler, ki yéngleri bol ola. Çāḡatay ḡalkı anı issi havālarda ve seferlerde kaftanlarınunḡ üzerine géyerler. Ve yektā yéngleri kışa üstine géyilen kaftana daḡı dérler ki Bedāyi’u’l-Vasaṭ’da gélür. Beyt: *Mihrḡa kökte şafaḳ hūb érmes andaḳ kim manḡa / Māvi térlük üzre ol aynınḡ kızıl şırdağı hūb*” (LNİC, s. 628), ~ **şırdağ** “Eyer altına konulan tégelti; sıcak havada giyilen çok pamuklu ve bol giysi.” ←

⁷⁴ AŞ-Yazma: كتون (/k/ ile) “pamuk bezden dikilen kaftan” (159a) // SG-Yazma: Ketūn (کتون) “kaba keten. İncesine ketān denir” (1436) (Rahimi, 2019, s. 285/1047 numaralı dipnot).

⁷⁵ Bk. SG: (1238) // Moğ.-Les.: *Nabsa “giysi”* (867) (Rahimi, 2019, s. 1113/648 numaralı dipnot).

⁷⁶ AŞ-Yazma: ماشاب “Farsça ile ortaklır: aba” (173a) // SG-Yazma: ماشاب “kaba ve kalın şal” (1242) // Derleme: *Maşaplı “mendil”* (Rahimi, 2022, s. 303/1144 numaralı dipnot).

⁷⁷ Bk. AŞ-Yazma: ماشاب “aba, hırka” (173a) // SG-Yazma: ماشاب “kaba ve kalın şal” (1242) // Derleme: *Maşaplı “mendil”*. (Rahimi, 2021, s. 83/56 numaralı dipnot).

⁷⁸ Bk. SG: “kaba ve kalın şal” (1242) // AŞ: “aba, hırka” (173a) // Derleme: *Maşaplı “mendil”* (Rahimi, 2019, s.1118/681 numaralı dipnot).

(شیرداغ) (NÇTS, s. 257), ~ **şırdağ**⁷⁹ “İçine pamuk yerine ipek doldurulup teyellenen ve savaşlarda zırhın üzerine giyilen yenleri kısa bir giysi. Bedâyi’ü’l-Vasa’at’tan: *Mihrğa kökte şafak hûb êrmes andağ kim manğa / Mâvî têrlîk üzre ol aynınğ kızıl şırdağı hûb*” ← (شیرداغ) (FÇTS, s. 203), ~ **şirdây** “Çağataylıların sıcakta ve seferlerde kaftan üzerine giydikleri pamuktan yapılmış geniş kollu bir elbise.” ← (شیرداغ) (BL, s. 199), **şırdağ** “Eyer altına konan bir tür keçe; elbise üzerine giyilen ince, kısa kollu ve geniş elbise.” (HA, s. 132), ~ **şırdağ**⁸⁰ “(/s/ esre ile, /y/ ve /r/ sükûn ile). Eyerin altına konulan keçe, teğelti; halı gibi kullanılan keçe; yenleri kısa ve önü açık üste giyilen bir tür kaftan. Dört Dîvân’dan: *Servğa tartîb kabâ çekgen kuyaşğa sâye-bân / Çabüküm boyda şırdağ başıda kalpağıdur, Gül-i ra’ nâdın êtti kisvetin serv-i revân yâ-hod / Sarıg tîrlîk üye ol şûh mu géymîş kızıl şırdağ, Şâh u tâc u hil’atî kim min temâşâ kılğalı / Özbekim başıda kalpağ égnide şırdağı bes*” ← (شیرداغ) (FKL, s. 864), ~ **şırdağ** “Bir nev’ câme ve libâs, beyâz kaftân, zîn-püş. Mişâl: *Mihr ile kökde şafak hûb êrmes andağ kim manğa / Mâvî tîrlîk üzre ol aynınğ kızıl şırdağı hûb*” ← (شیرداغ) (LÇTO, s. 204).

tulum “Deri kürk” ← (تولوم) (BL, s. 161).

yapuğ “At cevşeni, uzun kebe, yağmurluk, basturuğ, yapıncağ, çul, yengsiz büyük aba; Gelinlerinğ yüzine yapışdırdıkları zînet, pülekçe, pul, tege dağı dénülür. Zînet: *Bu otağ cüyları tûbâdandur / Yapuğı atlas ve dîbâdandur*” ← (یاپوغ) (LÇTO, s. 289).

yapuncı/yapıncı “Dağistan bölgesindeki Lezgilere ait bir tür hırkaya derler.” (HA, s. 176), ~ **yapuncı/yapıncı**⁸¹ “(/p/ ötre ile, /n/ sükûn ile). [Lekziyeyi] Dağistan’da yünden ve kürkten yapılan bir tür kıllı giysi; giysi; kepenek.” ← (یاپینجی - یاپونجی) (FKL, s. 1182), ~ **yapıncı, yapıncak** “Uzun kıllı kebe, yağmurluk, basturuğ, çul, dégdege.” ← (یاپینجی) (LÇTO, s. 289).

jarğak/yarğak/yarğag “[< yarık + ağ < Far. yarah] Deri kaftana dérler, ki Tatarlar géyerler. Bedâyi’ü’l-Vasa’at’da gélür. Beyt: *Cism za’ fîdın téri kalmış sünğek üzre yana / hecr okı perrân öter çün yétse bu yarğagıma*, ve yine Bedâyi’ü’l-Vasa’at’da gélür. Beyt: *Sünbülünğga bir*

⁷⁹ AŞ-Yazma: *Şırdağ* (شیرداغ) “eyer altına konulan teğelti; yenleri kısa üste giyilen kaftan; sıcak havada ve seferde kaftanın üzerine giyilen bol yenli ve çok pamuklu ak kaftan” (137a) // SG-Yazma: *Şırdağ* (شیرداغ) “eyerin altına konulan keçe, teğelti; halı gibi kullanılan keçe; yenleri kısa ve önü açık üste giyilen bir tür kaftan” (1008) // CC2: *Şırdak* “yenleri kısa kaftan” (561) // Tuv.Tr.1: *Sırtık* “yastık” (93) // Alt.Tr.: *Şerdek* “keçeden yapılmış şilte” (162) // KrgzTr.: *Şırda-* “nakış yapmak”; *Şırdak* “nakışlı keçe” (687) // Moğ.-Les.: *Sire-/Siri-/Şire-* “içini doldurup yorgan gibi dikmek, köpülemek, teyellemek” (1110/1112); *Sirdeg/Şirdeg* “eyer yastığı, çaprak, şaprak, teğelti” (1110) (Rahimi, 2021, s. 203/781 numaralı dipnot).

⁸⁰ Bk. SG: (1008), AŞ: (137a) // Alt.Tr.: *Şerdek* “keçeden yapılmış şilte” (162) // KrgzTr.: “*Şırda-* “nakış yapmak”; *Şırdak* “nakışlı keçe” (687) // Tr.Tr.: *Şilte* “içi yünle, pamukla doldurulmuş döşek” // Moğ.-Les.: *Sire-/Siri-/Şire-* “içini doldurup yorgan gibi dikmek, köpülemek, teyellemek” (1110/1112); *Sirdeg/Şirdeg* “eyer yastığı, çaprak, şaprak, teğelti” (1110) (Rahimi, 2019, s. 864/705 numaralı dipnot).

⁸¹ Yazmalar: *Yapuncı* // SG: *Yapıncı* (1279). Bk. HBD: (205/51b, 193/5) // Alt.Tr.: *Cabınaacı* “kıyafet” (48) // YUyg.Tr.: *Yépinça* “örtü; giysi” (466) // Trkm.Tr.: *Yapınca* “örtü, pelerin; baş örtüsü, giyim kuşam, yorgan döşek” (677) // Tr.Tr.: *Yapıncak* “soğukta atlara örtülen uzun tüylü kebe” // Derleme: *Yapıncı/Yapınca* “çoban yağmurluğu, yamçı; keçeden yapılmış bir çeşit pelerin; kıllı ve kalın aba” (Rahimi, 2019, s. 1182/45 numaralı dipnot).

Hıṭāyī bendedür müşk-i Ḥotan / Ger delīl ister ésenḡ bardur libās-ı yarḡaḡı” (LNİC, s. 816), ~ **yarḡaḡ ve yarḡaḡ**⁸² “Tatarların giydikleri deri kaftan. Bedāyī ‘ü’l-Vasaṭ tan: *Sünbülünḡḡa bir Hıṭāyī bendedür müşk-i Ḥotan / Ger delīl ister ésenḡ bardur libās-ı yarḡaḡı*” ← (يار غاغ – يار غاغ) (NÇTS, s. 327), ~ **jarḡak** “Deriden yapılmış kaftan, kürk” ← (يار قاق) (BL, s. 251), ~ **yarḡaḡ/yarḡaḡ**⁸³ “Debbaḡlanmamış post, Moḡolların deriden diktikleri bir tür elbise.” (HA, s. 177), ~ **yarḡaḡ**⁸⁴ “(/y/ ve /ḡ/ medli elif ile, /r/ sükün ile). İşlenmemiş deri; Moḡulların deriden giydikleri kürk, deri kaftan. Dört Dīvān’dan: *Sünbülünḡḡa bir Ḥaṭāyī bendedür müşk-i Ḥotan / Ger delīl ister isenḡ bardur libās-ı yarḡaḡı*, ve *Cism za ‘fıdn téri ḡalmış süñḡek üzre yana / Hicr okı perrān öter çün yitse bu yarḡaḡıma*” ← (يار غاغ) (FKL, s. 1195), ~ **yarḡaḡ** “Debbaḡı olmamış deri, Ḳazaḡ ve Moḡollarınḡ deriden diktikleri kürk ve libās, postin. Hüseyin Bayḡara: *Sünbülünḡḡa bir Ḥaṭāyī bendedür müşk-i Ḥotan / Ger delīl ister isenḡ bardur libās-ı yarḡaḡı*” ← (يار غاغ) (LÇTO, s. 291).

1.1.6. İç Giyimi

érton “İç don, îzār, iştan, servāl.” ← (ايرتون) (LÇTO, s. 48).

iştan/iştan/išten/iştan “[< iç tōn] Diz ṭonına dérler, ki Maḡzen-i Mīr Ḥaydar'da beşinci⁸⁵ maḡāle hikāyesinde ol bir ḡarı şatduḡı bez vaşfinda gélür, ki Meṭnevī: *Könḡlek ü iştanḡa*⁸⁶ *çü lāyık dēḡül / her né bahā birle muvāfiḡ dēḡül*” (LNİC, s. 205), ~ **iştan** “İç don, içe giyilen kıyafet.” (FL, s. 275), ~ **išten**⁸⁷ “İç donu, içten giyilen elbise; pijama” (ZT, s. 341), ~ **iştan** “İç donu, iç don, erkekler için uzun don.” (NK, s. 80), ~ **iştan**⁸⁸ “iç donu” (HA, s. 56), ~ **iştan**⁸⁹ “İç donu, dizlik.” ← (ایشتان) (FKL, s. 374), ~ **išten ve iştan** “İç don, servāl. Mişāl:

⁸² Yazmalar: *Yarḡan* (يار غان) // AŞ-Yazma: *Yarḡaḡ* (يار غاغ) “Tatarların giydikleri deri kaftan” (185b) // SG-Yazma: *Yarḡak/Yarḡaḡ* (يار غاغ – يار غاغ) “işlenmemiş deri; Moḡolların deriden giydikleri kürk, deri kaftan” (1294) // Alt.Tr.: *Cargak* “koyun yününden yapılmış; işlenmiş deri” (54) // KzkTr.: *Jarḡak* “tabaklanmış deri; deriden yapılan dış giyim; zar” (163) // KrgzTr.: *Cargak* “tüyünden arıtılmış hayvan derisi; zar” (181) // Mlk.Tr.: *Cargak* “işe yaramaz koyun derisi” (141) // Bşk.Tr.: *Yarḡak* “kurumuş deri; kurumuş yara kabuḡı” (697) // YUyg.Tr.: *Yarḡak* “tüysüz deri” (460) // Moḡ.-Les.: *Cargag/Cagarag* “kılları alınmış deri” (1603) (Rahimi, 2022, s. 327/1275 numaralı dipnot).

⁸³ Bu kelime, Tahran İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında verilmemiştir (Miandoab, 2010, s.177/1483 numaralı dipnot).

⁸⁴ Bk. M2: *üzeri çizili*; ML, İH: *yok*. Bk. AŞ: (185b) // SG: *Yarḡak/ḡ* (1294) // KzkTr.: *Jarḡaq* “tabaklanmış deri; deriden yapılmış dış giyim; zar” (163) // KrgzTr.: *Cargak* “arıtılmış hayvan derisi; zar” (181) // YUyg.Tr.: *Yarḡak* “tüysüz deri” (460) // Moḡ.-Les.: *Cargag/Cagarag* “kılları alınmış deri” (1603) (Rahimi, 2019, s. 1195/132 numaralı dipnot).

⁸⁵ *beşinci*: *Yazmada*; *ékinci* (Kaçalın, 2011, s. 205/1155 numaralı dipnot).

⁸⁶ Maḡzen: *aştanḡa* (Kaçalın, 2011, s. 205/1157 numaralı dipnot).

⁸⁷ *išten: iç donu, içten giyilen elbise, pijama T35a/1 // Abuşka 60: diz donuna derler. // TSD: iştan: iç donu (265) // ŞSE: iştan/iştan: içdon, servāl (53)* (Kara, 2011, s. 341).

⁸⁸ Bu kelime Tahran İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (نون ايچ) şeklinde gösterilmiştir (Miandoab, 2010, s. 56/469 numaralı dipnot).

⁸⁹ Yazmalar: *iştan iç* (ايچ ايشتان). (elif esre ile, /y/ ve /ç/ sükün ile) “ekmek”. *SenglāḤ*’da madde açıklaması olarak verilen iç ton (تون ايچ) tamlamasındaki (ايچ) sözcüğü, maddeye dahil edilmiş, ton “don” (تون) sözcüğü de *Hulāşa-yı ‘Abbāsī* kaynaklı yanlış yazım olarak (18a), nün (نون) biçiminde yazılarak “ekmek”

Könğlek ve iştonığa lāyık dēgil / Her né bāhā birle muvāfīk dēgil ← (ایشتون و ایشتان) (LÇTO, s. 53).

tunbān/tonban “[< Far.] Tummān demekdür, iç tonı ma’ nāsına, ki Vakfiyye’de gélür. Neṭr: *Mütevellī her yıl yüz postīn yüz kepenek [yüz bōrk] yüz kefş yüz könğlek ve yüz tunbān satkun alğay*” (LNİC, s. 498), ~ **tonban** “Bol ve geniş, kışa ve kelte iç tonı, izār, servāl, iştan.” ← (تونبان) (LÇTO, s. 127).

2.1.7. Aksesuar

alburğa “kulağ küpesi, halka, ısırğa.” ← (البورغا) (LÇTO, s. 18).

albutu “ziynet; tāk; zīb-i kemer.” ← (البوتو) (LÇTO, s. 18).

arabek “Nisā’ t̄ā’ ifesining burunlarına geçürdikleri halkadır.” ← (ارابك) (LÇTO, s. 7).

artmak “Heybe, çanta” (ZT, s. 304),

astıg ve astık “Kadınların saçlarına taktıkları zinet, saç süsü.” (HA, s. 29), ~ **astıg**⁹⁰ “(/s/ sükûn ile, /t/ esre ile). Kadınların arkadan saçlarına taktıkları süs eşyası.” ← (استیغ) (FKL, s. 187), ~ **astıg** “Aşkı; kadınların saçlarına taçdıkları ziynet; ‘avk; kulağ küpesi.” ← (استیغ) (LÇTO, s. 12).

bağ “Bağ, düğüm; kemer” (FL, s. 254).

bağırdağ “Beşikteki bebeğin karnına bağlanan bağ.” (HA, s. 65), ~ **bağırdağ**⁹¹ “(/ğ/ esre ile, /r/ sükûn ile). Beşikteki bebeğin karnına bağlanan bağ ve bez, bağırdağ, bağıldak.” ← (باغرداق) (FKL, s. 417), ~ **bağırdağ** “Beşikdeki şabilerin şardııkları bend, bağıldak, bildemcik, miyān-bend.” ← (باغیرداق) (LÇTO, s. 70).

bağnağ “Moğolların külâhlarına ve libâslarına tıkdıkları bir nev’ dançela ve nişāndur.” ← (بغناق) (LÇTO, s. 74).

bağtağ “Moğolların kendi saçlarına yapıştırdıkları ipekten yapma bir saçtır.” (HA, s. 65), ~ **bağtağ**⁹² “(/b/ üstün ile, /ğ/ sükûn ile, /t/ medli elif ile). Saç gibi örülüp saça takılan veya kadınların şapkasına dikilen ipek.” ← (بغتاق) (FKL, s. 357).

başbağ “Baş bağı” (FL, s. 256).

bel/bil “Bel; kemer” (HA, s. 76), ~ **bél**⁹³ “(/b/ üstün ile). Bel; kemer” ← (بیل) (FKL, s. 495).

anlamı ortaya çıkarılmıştır. Bk. AŞ: (26b), SG: (377), NŞ: (681, 681), KzkTr.: (668), KrgzTr.: (361), TatarTr.: (113) // YUyg.Tr.: *İştan* (180) (Rahimi, 2019, s. 374/1882 numaralı dipnot).

⁹⁰ SG: *Astıg/k* (184) (Rahimi, 2019, s. 187/300 numaralı dipnot).

⁹¹ Bk. SG: (453). Bk. *Bağaltağ* // KrgzTr.: *Boortko/Boorutka* (130) (Rahimi, 2019, s. 417/62 numaralı dipnot).

⁹² Yazmalar: *Iğnağ* (ایغناق) (elif esre ile, /y/ ve /ğ/ sükûn ile, /n/ medli elif ile). *Moğolca olduğu yazılı.* Bk. *Bağaltağ* (Rahimi, 2019, s. 357/1753 numaralı dipnot).

⁹³ Bk. SG: (553) // DLT: (586), Trkm.Tr.: *Bil* (67) // CC: (28), KrgzTr.: (105), YUyg.Tr.: (34), Moğ.-Les.: *Bel* (154) (Rahimi, 2019, s. 495/664 numaralı dipnot).

belbağ/bélbağ “Kemer, kuşak” ← (بیلیاق) (BL, s. 145), ~ **bélbağ** “Bel bağı, kemer” (FL, s. 257), ~ **bélbağ**⁹⁴ “Bel bağı, kemer” (ZT, s. 311), ~ **bilbağ**⁹⁵ “Kuşak” (HA, s. 76), ~ **bélbağ** “Kuşak, kemer-bend; fûta. Mişâl: *Bâzâr baradur kızgine / Bélbağ aladur kızgine / Yüz nâr kırısmeler bilen / Sevdâ kıladur kızgine*” ← (بیلیاغ) (LÇTO, s. 93).

bélzerek “Bilezik” (FL, s. 257).

bilek yüzük “Bilezik, mi‘şam, āsāver, dest-bend.” ← (بوزك بيلاك) (LÇTO, s. 93).

bilerzik⁹⁶ “(/b/ esre ile, /r/ sükûn ile, /z/ esre ile). Bilezik” ← (بيلرزيك) (FKL, s. 505).

bilezük/bilezik “Bilezik” (ME, s. 102), ~ **bilezik**⁹⁷ “Kadınların el bileklerine taktıkları halka.” (HA, s. 76).

boğav/buğav “Gerdanlık, boğaza takılan süs” (FL, s. 258), ~ **buğav** “Gerdanlık, zincir” (HA, s. 69).

boğmağ “Anadolu Türkçesinde gerdanlık.” (HA, s. 72).

boybaş “Ser-ā-pā, baş ayak, ser-tā-ser; boydaş; saçbağa ‘ilāve olunan harīr ve gümüşden bir nev’ zīb ü zīnet. Emīr: *Sünbül āhım perīşāndur henüz / saçbağ ü boydaşdın sēni*” ← (باش بوی) (LÇTO, s. 87).

boydaş “Saç bağı, kurdele” (NK, s. 75).

burla “Yüzük, mühür, nigīn, engüşterīn, hātem.” ← (بورلا) (LÇTO, s. 79).

buruncağ/bürüncäk “Kadınların başlarına bağladıkları bir örtü.” ← (برونچاك) (BL, s. 142), ~ **bürüncek** “Kadınların üçgen olan başörtülerinin altındaki eşarp.” (HA, s. 70), ~ **bürüncek**⁹⁸ “(/b/ ve /r/ ötre ile, /n/ sükûn ile). Kadınların baş örtüsü, bürüncük; kadınların baş örtüsü altına taktıkları bez.” ← (بُورونچك) (FKL, s. 466), ~ **buruncağ** “Bürüncek, ince bez, lihāf, patışka, dülbend.” ← (بورنچاق) (LÇTO, s. 80).

bürke “Niķāb, lihāf, perde, hicāb, çeşm-bend, burķa, yüz örtüsü, peçe.” → (بوركا) (LÇTO, s. 79).

⁹⁴ *bél bağ*: *bel bağı, kemer T35a/1* // R. Seng.: “*kemberbend rā nāmend*” (97); Cl. Seng.: 149v.11. (Kara, 2011, s. 311).

⁹⁵ Bu kelime Tahran İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (بیلیاغ) şeklinde yer almaktadır (Miandoab, 2010, s. 76/633 numaralı dipnot).

⁹⁶ Bk. SG: (553), Azb.Tr.: (93), Derleme // DLT: *Bilezük* (587) // Kzk.Tr.: *Bilezik* (103) // Krgz.Tr.: *Bilerik* (120) // YUyg.Tr.: *Bilek üzük* (448) // Moğ.-Les.: *Bilüçüg/Bileçüg/Biyaljig* “*yüzük*” (168) (Rahimi, 2019, s. 505/743 numaralı dipnot).

⁹⁷ Bu kelime Tahran İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (بيلار) olarak verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 76/631 numaralı dipnot).

⁹⁸ Tekrarı: M1: 107b; M2: 107b; ML: 93a; İH: 96b; TÛ: 54b. Bk. SG: (485), NŞ: (475, 477/2), GS: (353, 471/3) // DLT: *Bürünçük* “*yarım peçe, yaşmak*” (607) // Alt.Tr.: *Bürünçek* “*yorgan, örtü*” (47) // Trkm.Tr.: *Büreneck* “*bürüncük, baş örtüsü*” (91) // Derleme: “*baş örtüsü, saç örtüsü; çarşaf; duvak*” (Rahimi, 2019, s. 466/437 numaralı dipnot).

cala⁹⁹ “(/c/ medli elif ile). Başlığa dikilen püskül.” ← (چالا) (FKL, s. 682).

cığa “Tüy; sultanların başlarına taktıkları tüy.” (HA, s. 106), ~ **cığa** “(/c/ esre ile). Padişahların başlığına takılan sorguç, çelenk, cığa.”¹⁰⁰ ← (چيغه) (FKL, s. 730), ~ **cığa** “Cığa, tãc, efsar, sorguc. Mişâl: *Başıda bolup cığa kim cilve-ger / Tala efseriğa berip zîb ü fer*” ← (چيغه) (LÇTO, s. 143).

cımilliğ/cımilliğ¹⁰¹ “Kapı perdesi; başörtüsü” (HA, s. 107), ~ **çımılığ**¹⁰² “(/ç/, /m/ ve /l/ esre ile). Kapıya asılan perde; baş örtüsü, eşarp.” ← (چيميلليغ) (FKL, s. 733).

ciliye¹⁰³ “Gerdanlık, uzun zincir” (HA, s. 107),

cirimsimük < ? “Mendil; havlu” (ME, 109).

cuntay/contay¹⁰⁴ “(/c/ ötre ile, /n/ sükûn ile, /t/ medli elif ile, /y/ sükûn ile). Çanta, torba, dağarcık. Dâstân-ı Şeyh Şan ‘ân’da Tersâ kız şeyhe şöyle der: *İski köygen hırkadin sin dağı geç / Târ u püdidın tekellüm kılma hiç / Eylesenġ da vî bahâsın dağı al / Yolda harc éylerge contayınġġa sal*” ← (چونتای) (FKL, s. 709), → **contay**

cübe¹⁰⁵ “(/c/ esre ile, /b/ üstün ile, elif sükûn ile). Gelinlerin başlarına örttükleri renkli ince kumaş. Ğarâyibü’ş-Şıġar’dan: *Cübesin égnige alıp çıkarsa aġ öyidin / Tamâm-ı şehrga tüşgey fiġân ü çaġçalaġay*” ← (چوبا) (FÇTS, s. 174).

cümele¹⁰⁶ “(/c/ ötre ile). Kadınların taktığı gerdanlık, kolye.” ← (چوماله) (FKL, s. 708), →

⁹⁹ Yazmalar: *Çala* (چالا). (/c/ medli elif ile). *Hulâşa-yı ‘Abbâsî kaynaklı biçim olmalıdır* (31b) // SG: *Bala* (Bâlâ) *vezninde* (797) // Cl.: *Cele* (55) // Derleme: *Cele* “at kılından veya iplikten yapılmış ilmik”; *Cala/Çala/Cele/Celi/Çeli* “hayvanlara yedirilen tahıl sapsarı, mısır koçanı” // Moğ.-Les.: *Calaga* “püskül; tepelik, kuş ibiği; ipek iplik” (1590); *Cele* “bitki sapı veya gövdesi” (1614) (Rahimi, 2019, s. 682/111 numaralı dipnot).

¹⁰⁰ Yazmalar: *Bu anlam yanlışlıkla Çıġan maddesinin altında verilmiştir*. Bk. SG: (839), Trkm.Tr.-Hamzayev // Kzk.Tr.: *Jıġa* “tolġa” (190) (Rahimi, 2019, s. 730/503 numaralı dipnot).

¹⁰¹ Bu kelime Tahran İslâmî Şûrâ Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (چيلليغ) şeklinde verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 107/899 numaralı dipnot).

¹⁰² Yazmalar: *Cımilliğ* (چيميلليغ). (/c/, /n/ ve /l/ esre ile). *Hulâşa-yı ‘Abbâsî kaynaklı yazım yanlış olmalıdır* (34a). Bk. SG: (847) // Krgz.Tr.: *Çımın* “sinek, cebin”; *Çımıldık/Çımındık* “perde” (268/269) // YUyg.Tr.: *Çimildik* “perde” (81) (Rahimi, 2019, s. 733/526 numaralı dipnot).

¹⁰³ Bu kelime Tahran İslâmî Şûrâ Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (چلبه) şeklinde verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 107/896 numaralı dipnot).

¹⁰⁴ ML: 162b // Yazmalar: *Cuntay* // SG: *Contay* (825) // SG-Fevziye/SG-Tahran: *Contay* (303*2) // Kzk.Tr.: *Şontay* (643) // Krgz.Tr.: *Çontoy* (280) // Moğ.-Les.: *Çüngke/Çünh/Siguday/Siuday/Şüday* “çanta, torba, çuval” (333/1086/1117) // Derleme: *Çantay/Cantay* (Rahimi, 2019, s. 709/329 numaralı dipnot).

¹⁰⁵ SG-Yazma: *چيبا* “cübbe; cebe, zırh, savaş giysisi, giyilen silah; silah”. *Ferâġi’nin sözlüğünde* (Miftâhu’l-Luġat) verilen anlamın yanlış olduğu da belirtilmiştir (826) // Alt.Tr.: *Çuba* “dul kadının özel giysisi” (78) // Kzk.Tr.1: *Jebe* “ok; sivri uç” (170) // Krgz.Tr.: *Cebe* “ok; temren; yay (silah)” (196); *Cuba* “kürk” (229) // YUyg.Tr.: *Cuva* “kürk” (65) // Trkm.Tr.3: *Cübbe* “üste giyilen ipek giysi” (236) // Moğ.-Les.: *Cebe/Ceb* “ok başı, mızrak ucu; silah” (1610); *Çuba/Çuv/Suba* “yağmurluk” (324) (Rahimi, 2019, s. 174/608 numaralı dipnot).

¹⁰⁶ ML: 161b; İH: 165b. Bk. SG: (825) (Rahimi, 2019, s. 708/318 numaralı dipnot).

çömele

cebek/çevək “[< *çegek* ~ *çebek*] Kāf-i ‘Arabî ile. Rang ma ‘nâsınadır, ki metelâ kara çevək dênirse kara renglü demekdür kızıl çevək dênirse kızıl renglü demekdür. Ve ‘avratlarınġ başlarına geydükleri terkebe dërler. Ve dahı bir kumâşa dërler, ki bir renge mahşûş ola, ki Sedd-i İskenderî’de bişe-i nigâr atyârı vaşfında gélür, Meṭnevî: *Çevək atlas éylep özige libās / Kéyip börk ornıda başıġa tās*, ve yine Nevâdirü’ş-Şebâb’da gélür, ki Beyt: *Gül-gün ton üze kara çevək naqş / Açılmadı lâlezâr sên dék*” (LNİC, s. 520), ~ **cebek** “Gerdanlıġ; heykel; Nisâ tâ’ifesininġ boynına aşdıġı zer ü ziver.” ← (جبك) (LÇTO, s. 140).

cındar “Gerdanlıġ” (ME, s. 111).

çoġ/çoġk “Ateş koru; Kalmakların başlıklarına taktıkları püskül. Tārîhü’l-Enbiyâ’dan: *Cebre’îl, éliġin ot tabaġı sarı mâyil kıldı [ve] Mûsâ bir çoġmı alıb aġzıġa saldı.*” ← (جوغ) (FKL, s. 710).

çontayı/çuntay “Küçük heybe” (HA, s. 104), ~ **çuntay** “Çanta, taġarcıġ, tobra, çelbend, kîse, sanac pâre, hemyân. Nevâyî: *Éylesenġ da ‘vâ bahâsın daġı ol / Yolda harc éylerge cuntayınġġa sal*” ← (چونتای) (LÇTO, s. 159). → **cuntay/contay**

çömele “Kadınların boyun baġları” (HA, s. 104),

duvaġ/toway/tuvaġ¹⁰⁷ “(/d/ ötre ile, /v/ [üstün] ile, elif sükûn ile). Kazanın kapaġı, duvak; gelinin aġzını örten örtü, duvak.” ← (دوآغ) (FÇTS, s. 184), ~ **toway** “Şapka; duvak” ← (توآغ) (BL, s. 160), ~ **duvaġ** “(/d/ ötre ile). Duvak, örtü; kapak”¹⁰⁸ ← (دوواغ) (FKL, s. 754), ~ **tuvaġ** “Devâbbınġ ayakları; vesm-i esb; ‘arâççın, lihâf, perde. Mişâl: *Merkebi urdı ay yüziġa tuvaġ / Éyle kim qaldı cebhesi üze daġ*” ← (توآغ) (LÇTO, s. 112).

dutuġ “Perde, örtü; peçe” (ME, s. 117).

eldiven “Anadolu Türkçesinde kalın ve kaba olarak deriden yapılan kuşçu eldiveni.” (HA, s. 35).

éllig ve eli “Hamsîn; bencâh; elli; eldivân; behle; öng; şâhib-i dest ve kavm. Nevâyî: *Tün éteġi balçıġ olup eli ol / Eli ol ammâ anınġ elide gül*” ← (الی و اللیک) (LÇTO, s. 20).

gevher < *Far*. “Deġerli taş, mücevher” (ME, s. 123).

halhâl < *Ar*. “Ayak bileziġi” (ME, s. 124).

hışıl “Anadolu Türkçesinde kadınların süs için kullandıkları takı.” (HA, s. 110).

ısrıġa/ısrıġa “Küpe” (ME, s. 127), ~ **ısrıġa** “[< *ıs-ır-ġa*] Kulaġa taġılan küpeye dërler, ki Hâyetü’l-İbrâr’da yedinci maġâlede gélür. Meṭnevî: *Altun ısrıġa ki kulaġ aġrıtur / Zerhal*

¹⁰⁷ SG-Yazma: دوآغ - دواغ - *duvak, örtü; nikap, peçe*” (868/710) // KzkTr.2: *Tumaq/Tımaq* “Kazak şapkası” (278/284) // KrgzTr.: *Tumak* “bir nevi kulaklı kalpak” (759) // YUyg.Tr.: *Tuvaġ* “kapak, kazan kapaġı” (429) (Rahimi, 2019, s. 184/664 numaralı dipnot).

¹⁰⁸ Yazmalar: *Bu anlam Hülâşa-yı ‘Abbâsî kaynaklı (36a) yanlış olarak Dodaġ maddesinin altında verilmiştir.* Bk. SG: *Duvaġ/Tuvaġ* (868/710) (Rahimi, 2019, s. 754/702 numaralı dipnot).

ötüktür ki ayak ağrıtur” (LNİC, s. 190), ~ **ısrıġa** “Halka, küpe” (NT, s. 87), ~ **ısrıġa**¹⁰⁹ “Küpe. Hayretü'l-Ebrâr'dan: *Altun ısrıġa ki ġulaġ ağrıtur / Zer-hal ötüktür ki ayaġ ağrıtur*” ← (ایسیرغه) (NÇTS, s. 138), ~ **ısrıġa** “Küpe, halka” (FL, s. 272), ~ **ısrıġa** “Sırġa (?)” (ĤA, s. 56), ~ **ısrıġa**¹¹⁰ “(elif ve /s/ esre ile). Kulaġa takılan küpe.” ← (ایسیرغا) (FKL, s. 371), ~ **ısrıġa** “Küpe; ġalka; ġüŖvâr. MiŖâl: *Altun ısrıġa ki ġulaġ ağrıtur / Zer-hâl ötüktür ki ayaġ ağrıtur*” ← (ایسیرغه) (LÇTO, s. 52).

iġkur “KuŖak, kemer, uġkur” (ME, s. 128).

ġabġuk “Boyuna asılan bir tür kese.” (ĤA, s. 137), ~ **ġabġuk**¹¹¹ “(/ġ/ ötre ile). Boyundan asılan bir çeŖit torba; deri hurġ.” ← (قالبجوق) (FKL, s. 898), ~ **ġabġuk** “Kîse, ġalita, cîb-i destî, burma ġalita, ġanta, hemyân, pâre kîsesi. MiŖâl: *Yulduzı ol âsmândan aladur / Her né tapsa ġapġuġa saladur*” ← (قالبجوق) (LÇTO, s. 212).

ġapturġay “ġanta, büyük kîse, tebri, cuntay, ġalite, ġaġarcık.” ← (قپتورغای) (LÇTO, s. 227).

ġara kiz¹¹² “(/ġ/ üstün ile, /r/ medli elif ile, /k/ esre ile, /z/ sükûn ile). Siyah keġe: Eski bir Turan göreneġine göre ölen kiŖinin yasında boyuna siyah bez hatta siyah keġe baġlanırdı. Efrâsiyâb tarafından öldürülen SiyâvahŖ'ın yasında İnan'da siyah giyildiġi için yaygınlaŖmıŖtır. Dört Dîvân'dan: *Hicr Ŗâmudın asıb gerdün ġara kiz boynıġa / Ŗubġ ġâk éyleb yaġa ġâlîmġa Ŗîven ġıldılar*, ve Ferhâd u Ŗîrîn'den: *Bu mâtem iġre 'aŖk-ı âteŖ-engiz / Salıb boynıġa 'aynıdın ġara kiz*, ve Leylî ve Mecnûn'dan: *Bülbül tapmay özin 'azâsız / Bolġay peri boynıġa ġara kiz*, ve Sedd-i Sikenderî'den: *Yaġa ġâkige dest tapsam idi / ġara kiz asıb tenni yapsam idi*, ve *Felek bolmadı ġün-ki ġorŖidsiz / Buludın nidin astı boynıġa kiz*” ← (کیز قرا) (FKL, s. 942).

ġars “Ŗal; kemere baġlanan her Ŗey; Arapġada ġok soġuk anlamındadır.” (ĤA, s. 141), ~ **ġars**¹¹³ “(/r/ ve /s/ sükûn ile). Bele sarılan Ŗal, kuŖak.” ← (قارس) (FKL, s. 908).

ġavŖak “KuŖak, kemer-bend; geŖsek; süst; bir tã'ife-i Özbek; belbaġ, fûta.” ← (قavŖاق) (LÇTO, s. 224).

ġıran “Kadınların yüzlerine taktıkları inci, Arapġada yıldızlar anlamına gelen keranat

¹⁰⁹ AŖ-Yazma: (23a), SG-Yazma: (370) ← اسیرغه // Hak.Tr.: *Isırġa* (209) // Tuv.Tr.1: (93), Alt.Tr.: (154), Kzk.Tr.: (505), Mlk.Tr.: (344): *Sırġa* // Krgz.Tr.: *Sırġa/Sırġak* (651) // BŖk.Tr.: *Hırġa* (200) // Özb.Tr.1: *İsirġä* (35) // Trkm.Tr.1: *Isırġa* (365) // Moġ.-Les.: *Süyke/Süykü/ Süyh/Siyh* (1149) (Rahimi, 2019, s. 138/7206 numaralı dipnot).

¹¹⁰ Bk. SG: (370), AŖ: (23a), Trkm.Tr.: (365), Krgz.Tr.: *Sırġa/Sırġak* (651) (Rahimi, 2019, s. 371/1857 numaralı dipnot).

¹¹¹ Yazmalar: *ġaycuġ* (قايچوغ) (/c/ ötre ile). *HulâŖa-yı 'Abbâsî kaynaklı yanlıŖ yazım olmalıdır* (43b). Bk. SG: (1031) // Krgz.Tr.: *ġapġık 'ġuval; torba*” (400) // YUyg.Tr.: *ġapġuk 'ġuval, torba*” (220) // Derleme: *ġapġık 'deri torba*” (Rahimi, 2019, s. 898/68 numaralı dipnot).

¹¹² M1, TÛ: *ġara kiz/ġara kez* (قراکیز - قراکیز). (/ġ/ üstün ile, /r/ medli elif ile, /g/ esre ile, /z/ sükûn ile, /k/ üstün ile.) (Rahimi, 2019, s. 942/389 numaralı dipnot).

¹¹³ Bk. SG: (1056) // DLT: “*koyun ve deve tüyünden yapılan giysi*” (688) // Özb.Tr.Gültekin: *Qärs* “*baŖ örtüsü, eŖarp*” (119) (Rahimi, 2019, s. 908/136 numaralı dipnot).

demektir.” (HA, s. 155), ~ **ķıran**¹¹⁴ “(/ķ/ esre ile). Kadınların yüzlerine taktıkları inci bağı; kıran, afet, bela, yıkım, ölet.” ← (قران) (FKL, s. 947).

ķıyık/ķıyığ¹¹⁵ “Üç bucaklı mendil; kadınların baş örtüsü.” (HA, s. 158), ~ **ķıyığ**¹¹⁶ “Üç köşeli, üçgen; üç köşeli mendil; baş örtüsü; eğri; kesilmiş. Dört Dīvān’dan: *Ni ķıyığ érkin olay tünide kim tikgen çağı / Mihr anġa zer-rište yitgürmiş ferise āsmān*” ← (قبيغ) (FKL, s. 1007).

ķolbak/ķolbağ¹¹⁷ “(/ķ/ ötre ile, /b/ üstün ile, kalanlar sükûn ile). İpe dizilen boncuklardan yapılmış kadın bileziği, kol bağı. Fevāyidü’l-Kiber’den: *Tahayyül birle nāzūk sâ idin ger tolġasam tamġay / Hal olġan sîm andaķ kim üzülgey incü ķolbağı*” ← (قُولباغ) (FÇTS, s. 222), ~ **qolbağ** “Bilezik” ← (قوليلاق) (BL, s. 215), ~ **ķolbak/ķolbağ**¹¹⁸ “(/ķ/ üstün ile, /l/ sükûn ile). Kol bağı, ipe dizilen boncuklardan yapılmış kadın bileziği.” ← (قُولباغ - قوليلاق) (FKL, s. 980), ~ **ķolbağ** “Bilek yüzük, bilezük; dest-bend, ‘asāver, dest-i püşek, behle.” ← (قوليلاغ) (LÇTO, s. 238).

ķolluķ “Eldiven” (NK, s. 83).

ķögüzlük “Gerdanlık” (ME, s. 148).

ķöpeci “Dağistan’da Karagınan bölgesinde bir yer ismi; ve oraya ait olan bir tür şal demektir.” (HA, s. 161).

ķörüş “Örtü; peçe” (ME, s. 150).

ķur¹¹⁹ “Kuşak” (ML, s. 94), ~ **ķur**¹²⁰ “Kemer, kuşak. Ĥayretü’l-Ebrār’dan: *Bélige zer-rište*

¹¹⁴ SG: “kadınların yüzlerine taktıkları inci bağı; bitirme, tamamlama” (1148). Bk. NŞ: (522-525) // Dehuda: “Ar. boyunduruġu ineġin boynuna baġlayacak ip; hayvanları çift baġlayacak ip”. (Rahimi, 2019, s. 947/424 numaralı dipnot).

¹¹⁵ Bu kelime Tahran İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (قبيغ) şeklinde yer almaktadır (Miandoab, 2010, s. 158/1308 numaralı dipnot).

¹¹⁶ SG: “üç köşeli, üçgen; üç köşeli mendil; baş örtüsü” (1168) // Arat-Babur: “eġri” (353, Yıl.911/H180a) // DLT: Kıdıġ “ķıyı, kenar” (710) // KzkTr.: Kıyık “ķıyılmış, kesilmiş” (308) // KrgzTr.: Kıyık “kumaş kesintileri; kesik yeri, yarık; bitişme yeri” (466) // Tatar.Tr.: Ķıyık “eġri, yamuk” (169) // YUyg.Tr.: Ķıyık “kesinti, kırkıntı” (239) // Trkm.Tr.: Ğıyık “eġri, eġrilmiş” (267) // Derleme: Kıyık “köşeli kesilmiş kumaş parçası” // Moġ.-Les.: Kica/Hiyaz/Kicagar/Hiyazġar “ķıyı, kenar, sınır, (ġıysi) saçak” (754) (Rahimi, 2019, s. 1007/858 numaralı dipnot).

¹¹⁷ SG-Yazma: Ķolbağ “ipe dizilen boncuklardan yapılmış kadın bileziġi” (1127-1128). Ferāġi’nin sözlüġü (Miřtāġu’l-Luġat) kaynaklı madde. // KzkTr.1: Qolbav “beşikteki çocukların düşmemesi için kollarına baġlanan ip” (314) // Tatar.Tr.: Ķulbav “ipe inci mercan dizerek yapılan bilezik” (176) // Trkm.Tr.1: Golbag “koşum kayışı” (277) // Derleme: Kolbağ/Kolbağı “kol bağı, kadın bileziġi; büyük taneli boncuklardan yapılmış kadın bileziġi.” (Rahimi, 2021, s. 222/886 numaralı dipnot).

¹¹⁸ Yazmalar: Ķolbağ // SG: Ķolbağ (1127). Bk. FK: (568, 618/2) // Derleme: Kolbak/Kolbağ/Kolbağı (Rahimi, 2019, s. 980/685 numaralı dipnot).

¹¹⁹ Seng.: 285v. 21 Ķur “ķemer-bend nîz ġüyend ķurşak”; Abuş.: Ķur “Altun ve ġümüşden olan ķemer ķuşaġa dirler ki ķur ķuşak dirler ki” (329); ŞS: Ķur “ķemer-bend, ķuşak, fuća, bel bağı” (233); PdC: Ķur “ornament de forme arrondie d’or ou d’argent qu’on met sur on louverde.” (425) (Barutçu Özönder, 1996, s. 94).

¹²⁰ AŞ-Yazma: (153a); SG-Yazma: (1111) قور “ķemer, ķuşak” // DLT-Yazma: قور “ķuşak, ķemer” (163) // CC1: (124); Tuv.Tr.1: (72); Alt.Tr.: (125); KrgzTr.: (522): Ķur “ķemer, ķuşak” // Hak.Tr.1: Ĥur “ķemer”

ķurın bend étip / Bel-ki zaraşet bile tek-bend étip ← (قور) (NÇTS, s. 278), ~ **ķur**¹²¹ “Kemer, kuşak. Ėayretü'l-Ebrâr'dan: *Bélige zer-rişte ķurın bend étip / Bel-ki zaraşet bile tek-bend étip*” ← (قور) (FÇTS, s. 209), ~ **ķur**¹²² “Kemer, kuşak; altın veya gümüşten çember yapılarak kabak ağacının başına takılan nişan; şölenlerde oturularak oluşturulan çember; denk, eřit, benzer. Ėayretü'l-Ebrâr'dan: *Bélige zer-rişte ķurın bend étip / Bel-ki zaraşet bile tek-bend étip*” ← (قور) (FKL, s. 968), ~ **ķur** “Kemer-bend, kuşak, fûta, bélbağ; düğün ve da'vetde ĥalka oțurmak; maĥût; ĥařye; silâĥ, yasaķ, ķaravul; mâye; dâm, ağ, țuzak; silâĥlık. Mişâl: *Biri bağlap borkni ton üzre minâ-reng ķur / Serv ra'nâsın gül ra'nâda pinĥân éyleben*” ← (قور) (LÇTO, s. 233).

ķurçuk/ķurçuk “[< *ķur* + *çuk*] ‘Acem dervişlerinden bir nev'i, ki keçeyi uzun uzun kêsüp yine yer yer kêsüp başlarına şararlar anġa derler, ki Mecâlisü'n-Nefâyis'de [evvelki meclisde] Mevlânâ Eřref vaşında gelür. Neřr: *Kiz bork üstide ķurçuk çırmar érdi*” (LNİC, s. 687), ~ **ķurçuk**¹²³ “(/ķ/ ve /c/ ötre ile). Dervişlerin uzun uzun kesip başlıklarına sardıkları keçe. Mecâlisü'n-Nefâyis'ten: *Kiz bork üstide ķurçuk çırmar érdi*” ← (قورچوق) (FKL, s. 985), ~ **ķurçuk** “Derviřlerinġ külâhlarına şardıkları parçe, ‘imâme.” ← (قورچوق) (LÇTO, s. 233).

ķorın “Fûta, miyân-bend, kuşak, kemer. Hikmet: *Himmet ķorın kıl Ĥ âce Ahmed bélge bağla / Cânınġ ķaynap zaķķum çaynap 'âşık bolġıl*” ← (قورین) (LÇTO, s. 235).

ķurřak¹²⁴ “(/ķ/ ötre ile). Kuşak, kemer” ← (قورřاق) (FKL, s. 969), ~ **ķurřak** “kuşak, kemer-bend, bél bağ, miyân-bend, fûta.” ← (قورřاق) (LÇTO, s. 234).

külber “Sanac, gül-vâr; derviřlerinġ arķalarına taķdıķları țulumdan tobra. Hikmet: *Özini řeyĥ alur külberi ĥalı / Yigirmi beşge yetmey mâĥ u sâli*” ← (كولبر) (LÇTO, s. 260).

küpe “Küpe” (ME, s. 154), ~ **küpe** “Anadolu Türkçesinde küpe; Farsçada boynuz; hacamat şişesi demektir.” (ĤA, s. 161), ~ **küpe** “Serrâc ve keşş-düz ķunduracılarınınġ bir şey düz ve perçin etmek için isti'mâl etdikleri bir nev' küpe çekik ve müşte ve destek.” ← (كوپه) (LÇTO, s. 206).

(197) // KzkTr.: *Qur “çadırın iskeletini ve çubuklarını bağlayan yassı kayış”* (336) (Rahimi, 2022, s. 278/1006 numaralı dipnot).

¹²¹ Aş-Yazma: قور “*kemer, kuşak*” (153a) // SG-Yazma: قور “*kemer, kuşak*” (1111) // DLT-Yazma: قور “*kuşak, kemer*” (163) // CC1: (124), Tuv.Tr.1: (72), Alt.Tr.: (125), KrgzTr.: (522) *Kur “kemer, kuşak”* // Hak.Tr.1: *Hur “kemer”* (197) // KzkTr.1: *Qur “çadırın iskeletini ve çubuklarını bağlayan yassı kayış.”* (336) (Rahimi, 2021, s. 209/815 numaralı dipnot).

¹²² Yazmalar: Ėor Bk. SG: (1111) // Aş: *ķur “akran, emsal; kemer, kuşak”* (153a) // DLT: *Kur “kuşak, kemer”* (747) // CC: *Kur “kemer, kuşak”* (124) // KrgzTr.: *Kur “kuşak; vakit, defa; bir kur “yaşıt”* (522); *ķurdař “yaşıt”* (524) // YUyg.Tr.: *ķurdař “yaşıt, akran”* (249) (Rahimi, 2019, s. 968 /587 numaralı dipnot).

¹²³ Bk. Aş: (153a), SG: (1112) *ķur* (Rahimi, 2019, s. 985/717 numaralı dipnot).

¹²⁴ SG: *ķurřak/ķur* (1112). Bk. *ķur* // DLT: *ķurřag* (749) (Rahimi, 2019, s. 969/597 numaralı dipnot).

leçek¹²⁵ “(/l/ ve /ç/ üstün ile, /k/ sükûn ile). Başörtüsü, leçek. Ğarâyibü’ş-Şığar’dan: *Tün üzre aydın ü aydında şubh êrkin mü / Ve yâ saçınĝda bürünçek üze leçek mü êkin*” ← (لچک) (FÇTS, s. 241), ~ **leçek** “Sırmalı ve mücevherli bir nevi başörtüsü.” (FL, s. 292).

lung “Şal, peçe” ← (لنگ) (BL, s. 238).

madadhal/mededhal “Turan Özbekleri, kadınların başörtüsüne der.” (HA, s. 169), ~ **mededhal**¹²⁶ “(/m/ üstün ile). Özbekî-yi Turan dilinde kadınların başlarına taktıkları nesne.” ← (مددخال) (FKL, s. 1122).

mekkeki/mekeki “Turan Özbekleri küpeye der.” (HA, s. 170), ~ **mekeki** “Özbek lisânında küpe demekdür, halka, güş-vâr, ısırğa, kulak taş.” ← (کی مکه) (LÇTO, s. 277).

mengel¹²⁷ “(/n/ sükûn ile, /g/ üstün ile). Rûm Türkçesinde ayak bileziği, halhal.” ← (منگل) (FKL, s. 1127).

mengüş “Anadolu Türkçesinde küpe, Arapçada kerte demektir.” (HA, s. 170).

oķar¹²⁸ “(elif üstün ile). Fârsî’de küleng denen bir kuş, turna kuşu. Bu kuşun tüyleri başlığa takılır.” ← (اوقار) (FKL, s. 262).

oymak “Yüzük; boy, kabile” (FL, s. 299).

örmek “Deve yününden yapılmış ince şal” (HA, s. 44), ~ **örmek** “Deve yününden mensûc bir nev’ abâ.” ← (اورمک) (LÇTO, s. 30).

pençek¹²⁹ “Kadınların yüzlerini örttükleri yaşmak, peçe, burka.” (ZT, s. 376).

sacbağ/saçbağ “İpek takma saç demekdür.”¹³⁰ (LNİC, s. 574), ~ **saçbağ** “Saç bağı, kurdele.” (NT, s. 103), ~ **sacbaq** “Saçlara bağlanan bandaj, toka.” ← (ساجباق) (BL, s. 184),

¹²⁵ AŞ-Yazma: لچک “makrama” (172b) // BR1: Leçek “leçek” (1891) // KrgzTr.: Eleçek “evli kadınların sarığı” (326) // Özb.Tr.4: Lâçäk (I/429) // YUyg.Tr.: Leçek/Léçek “kadın baş örtüsü” (254/255) // Trkm.Tr.2: Leçek (771) (Rahimi, 2021, s. 241/999 numaralı dipnot).

¹²⁶ M1; TÛ: Meducal (مدوجال); M2; ML; İH: Meducan. Bk. SG: (1241) (Rahimi, 2019, s. 1122/721 numaralı dipnot).

¹²⁷ Bk. SG: (1246), Sami: (1421) (Rahimi, 2019, s. 1127/757 numaralı dipnot).

¹²⁸ Yazmalar: “yüzü kılıçtan korumak için başlığın önüne takılan demir”. Bk. Oķar, SG: (265) // Arat-Babur: Ukar “balıkçıl” (491, Yıl.932/H280b) // Tarama: OĞar “balıkçıl” (160) // Sami: Oķar “başında ok biçiminde sorgucu bulunan çöl balıkçılı” (212) // KzkTr.: Oqqağar “çelik yelek” (1410) // Tr.Tr.: Okar “telli balıkçıl” // Moğ.-Les.: Uhar “karabatak; karatavuk” (1375) (Rahimi, 2019, s. 262/953 numaralı dipnot).

¹²⁹ Kadınların yüzlerini örttükleri yaşmak, peçe, burka T35a/1. Cl. Eti.: bürünçük “woman’s cloak or veil (peçe). Çağ. bürüncek (367-368). DTO: Bürüncek “voile de femme; toile fine” (168) (Kara, 2011, s. 376).

¹³⁰ Yazmada: Tenhâ. MUHAMMAD MAHDÎ XAN: Sanglax: 229v26’ya göre “ipek takma saç”. Şöyle tamamlanabilir: Fevâidü’l-Kiber’de bir matla’da gélür. Matla’: “Saç bağınĝdın çıķkan âyâ sünbül-i pür-çin müdür / yâ térisin salĝan êkki ef’î-i müşķin müdür”. TĀLÎ’ İMĀNÎ: Badâ’i’al-Luĝat: 58a. MUHAMMAD MAXDÎ XĀN: Sanglax: 229v27. Kıyıda: “Seb’a-i Seyyâre’de Dilârâmî Ğ âcesi şatduĝı yerde eydür: Meñnevî: Cänni yarmaķķa satdı Ğ âce-i Ğes / Kim bu süd anı tâcir êtgey ü bes” (Kaçalın, 2011, s. 574/4364 numaralı dipnot).

~ **saçbağ** “Saç bağı, kurdele” (NK, s. 87), ~ **sacbağ**¹³¹ “İpekten yapılan takma saç.” (HA, s. 117), ~ **saçbağ**¹³² “İpek takma saç.” ← (ياغ ساچ) (FKL, s. 783), ~ **saçbağ** “Gīsü-bend, Nisâlarınḡ saçına bağladığı zīb ü zînet. Mişâl. *Saçbağını saç ile çün kıldı bend / Nefs-i hevâ boynığa saldı kemend*” ← (ساجباغ) (LÇTO, s. 178).

sağaldurluk “Süslenmek için kadınların yüzlerine astıkları inci takımıdır ki bu takım sakal gibi çenenin altından sarkar.” (HA, s. 119), ~ **sağaldurluk**¹³³ “(/s/ üstün ile, /d/ ve /l/ ötre ile). Kadınların yüzlerini süsleyen ve çene altından geçirilip sakal gibi görünen inci takı.” ← (سقالدورلوق) (FKL, s. 800), ~ **sağaldurluk** “Bir nev’ gerdanlık ismidür, kıtuş, esbâb-ı ligâm ve licâm-ı esb.” ← (دورلوق سقال) (LÇTO, s. 186).

salkum küpe/salgum küpe “Anadolu Türkçesinde salkımlı küpe.” (HA, s. 119), ~ **salğum küpe** “Bir nev’ küpedür, halka ve güşvâr, ısırga.” ← (کوپه سالغوم) (LÇTO, s. 181).

salma “Kement, kemer” (NK, s. 87).

sarağuc “[< saru - ğaç] ‘Avratlar başlarına bağladıkları çenbere dërler.’ (LNİC, s. 578), ~ **sarağuc** “Sorguç, kadınların başlarına taktıkları saç örtüsü; kemere bağlanan kese.” (HA, s. 117), ~ **sarağuc**¹³⁴ “(/r/ ve /c/ sükûn ile). Uzun torba biçiminde ve çok süslü dikilen baş örtüsü.” ← (ساراغوج) (FKL, s. 785).

silincek “Gerdanlık; âvize; ğafa-bend; silkincek dahı dërler, boyun aşkısı. Nevâyî: *Né hüş ümîdi kim üryân négün kadd birle ürsem tek / Perîlerġa cünün tomarıdur boynumda silincek*” ← (سیلینچک) (LÇTO, s. 199).

sizgek “Göz örtüsü” (HA, s. 128).

şavgele “(/ş/ ötre ile). Kırgız kadınlarınınḡ baş örtüsü.” ← (شاولکه) (LÇTO, s. 202).

şümüs “Bir çeşit gerdanlık; güneşler.” (FKL, s. 861).

tersik “Gerdanlık” (ME, s. 186).

titregüc/titregüç/titregüci¹³⁵ “(ilk /t/ esre ile, ikinci /t/ sükûn ile, /r/ üstün ile, /g/ ötre

¹³¹ Bu kelime Tahran İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (ساجلیغ) olarak gösterilmiştir (Miandoab, 2010, s. 117/978 numaralı dipnot).

¹³² Yazmalar: *Saçlık. Hülâşa-yı ‘Abbâsî kaynaklı biçim olmalıdır. (37a) // SG: Saçbağ “ipek takma saç” (884). Bk. Saçbağınḡ // Derleme: Saçlık “örülmüş saçlara takılan gümüş, altın para ya da saçak; takma saç”.* (Rahimi, 2019, s. 783/71 numaralı dipnot).

¹³³ SG: (896) *Sakal dürluk* (دورلوق سقال) // DLT: *Sakaldurluk* “başlığın düşmemesi için çene altından bağlanan ipekten örülmüş ip” (800) // Tarama: *Sakandırık/Sakanduruk* “gerdanlık” (177) // KzkTr.: (458), KrgzTr.: (629): *Sağaldırık* “çenenin altından geçen kayış” // Tr.Tr.: *Sakandırık* “başlığın çene bağı” // Moğ.-Les.: *Sagaldurga/Sagaldraga* “çenenin altından geçirilen ip” (1020) (Rahimi, 2019, s. 800/213 numaralı dipnot).

¹³⁴ Bk. SG: (888/1422), AŞ: (122b), BR-Muin: (1113/1114) // DLT: *Sarağuc* “kadın yaşmağı” (804) (Rahimi, 2019, s. 785/85 numaralı dipnot).

¹³⁵ FE-Yazma: *Titregüc* // AŞ-Yazma: *تیتراکوج (/g/ ile) “kadınların süs için boyunlarına ve kulaklarına taktıkları titrek nesne” (81b) // SG-Yazma: تیتراکوج “kadınların süs için başlarına taktıkları titrek nesne” (721) (Rahimi, 2021, s. 154/492 numaralı dipnot).*

ile). Kadınların başlarına taktıkları titrek ve pirinç varaktan iğne. Ğarāyibü'ş-Şığar'dan: *Titregüçdin kılmış ol kirpik yasalığa 'alem / Veh yana tā né köngül yağmasığa kın eylemiş*" ← (تتراکوچ – تتراکوچ) (FÇTS, s. 154), ~ **titrägüç** "Takı, küpe" ← (تیتراکوج) (BL, s. 172), ~ **titrägüç** "Kadınların süs için başlarına taktıkları titrek nesne. Maḥbübü'l-Ḳulüb'da kadınların yergisinde şöyle der: *Titreydürgen başka titregüç sançkay*, Dört Dīvān'dan: *Titregüç ermes muraşsa 'kim kıyaş başı üze / Hüşe-yi pervîn şu 'â 'ı haṭ ara kıldı mekân, ve Titregüçdin kılmış ol kirpik yasalığa 'alem / Veh yana tā ni köngül yağmasığa kın éylemiş*" ← (تترکوج) (FKL, s. 562), ~ **titregüci** "Urusun başına geydikleri tâc meşellü mizin cıga, sorguç. Mişâl: *Şanem dék kılıp hüş kaşdıda küç / Başı üzre yok tâc kim titregüç*" ← (تیتراکوجی) (LÇTO, s. 131).

tokka "Demir ve pirinçten yapılmış dilli olan halka." (HA, s. 89).

tuturğun "Perde, liḥâf, hicâb, burqa" ← (توتورغون) (LÇTO, s. 114).

tüzgü "Mühr, fekkeyn, ḥâtem, engüşter, üzük, yüzük." ← (توزکو) (LÇTO, s. 118).

uçgur "Hızlı uçan kuş; Anadolu Türkçesinde elbise bağı, pantolon bağı." (HA, s. 41).

yabuğ "Gelinlerin yüzlerine yapıştırdıkları süs; yağmurluk, aba." (FL, s. 321).

yağlık/yağlıg "Mendil, bez; yaşmak, başörtüsü." (FL, s. 322), ~ **yağlık** "Mendil, havlu; kadın başörtüsü" (NK, s. 93).

yaқтақ/yaқaltaқ¹³⁶ "(/y/ üstün ile, /t/ medli elif ile). Bir tür süs eşyası; giysi, giyecek." ← (يَقْتاق – يَقْتاق) (FKL, s. 1284).

jançuq "Elbiseye dikilen cep, kese" ← (يانچوق) (BL, s. 47), ~ **yancuq** "Hırkanın kenarına dikilen cep, kese." (HA, s. 182), ~ **yancuq**¹³⁷ "(/n/ sükûn ile, /c/ ötre ile). Kese, küçük torba; yan cebi." ← (يانچوق) (FKL, s. 1227), ~ **yancuq** "Kîse, ceyb, ḥalka, hemyan, çanta, kabçuq." ← (يانچوق) (LÇTO, s. 300).

yaşmak "(/ş/ sükûn ile). Kadınların yüz örtüsü, yaşmak." ← (ياشماق) (FKL, s. 1213).

yélpigüç/yilpegüç¹³⁸ "(/y/ üstün ile, diğér /y/ ve /l/ sükûn ile, /g/ ötre ile). Yelpaze" ← (يَيْلِيكوج) (FKL, s. 1323), ~ **yilpegüç** "Yel-pâze, bād-bîzen, yalpağuc, mirvaḥa. Mişâl-i Gülşeni: *aşkıım arttı nesîm-i zülfiñğden / Yalpağuç otm éylegey bisyâr*" ← (يَيْلِيكوج) (LÇTO, s. 314).

yüzlük "Örtü" (ME, s. 214), ~ **yiüzlük** "(/y/ ötre ile, /z/ sükûn ile). Yüz örtüsü, peçe,

¹³⁶ Bk. *Bağtaқ/Bağaltaқ* // Alt.Tr.: *Caka "kürk, gocuk"* (49) // Trkm.Tr.: *Yektay "cübbe, entari; gömlek"* (687) // Moğ.-Les.: *Dahu/Dah "kürklü palto"*; *Dahutay "paltolu"* (377) (Rahimi, 2019, s. 1284/654 numaralı dipnot).

¹³⁷ Bk. SG: (1338) // DLT: *Yançuk "kese, küçük torba"* (948) // CC: *Yançık "kese, torba"* (217) // YUyg.Tr.: *Yançuk "cep"* (458) // Trkm.Tr.: *Yancık "kese, küçük deri çanta"* (675) (Rahimi, 2019, s. 1227/346 numaralı dipnot).

¹³⁸ Yazmalar: *Yélgüç* (يَيْلِيكوج). *Ḥulâşa-yı 'Abbâsî kaynaklı yanlış yazım olmalıdır* (60a). Bk. SG: (1392); LT: (209, 2667) // KzkTr.: *Jelpüviş* (173) // YUyg.Tr.: *Yelpügüç* (463) (Rahimi, 2019, s. 1323/917 numaralı dipnot).

nikap”¹³⁹ ← (نُوزلوك) (FKL, s. 1307).

yüzük/üzük/üzüg “Yüzük” (ME, s. 214), ~ **üzük** “[< yüz - ük] Kâf kâf-i ‘Arabîdür. Hargâh esbâbına dërler. Ve hâtim ma’nâsına dağı gëlür, ki Bedâyi’u’l-Vasa’da gëlür. Beyt: *Hâtim-i la’lîng eger ağızımgâ yétkeç tişlegüm / Mühr éterde mûm yapuşkan kébi baskaç üzük*” (LNİC, s. 281), ~ **üzük** “Yüzük” (NT, s. 118), ~ **üzüg** “Yüzük” (FL, s. 321), ~ **üzük** “Yüzük” (ZT, s. 414), ~ **üzük** “Yüzük” (HA, s. 45), ~ **üzük** “(elif ve /z/ ötre ile). Yüzük¹⁴⁰; alaçığın üzerindeki keçe.” ← (أوزوك) (FKL, s. 272), ~ **üzük** “Hâtem, engüşter; haymeyi örten keçe; nemed. Nevâyî: *Tutay cihânda Süleymân sêni veyâ Cemşid / Né munğa câm-i vefâ éyledi né anğa üzük*” ← (اوزوك) (LÇTO, s. 33).

zirih¹⁴¹ “Halka; kulağa takılan halka; [mecaz anlamda] zırh, savaş giysisi.” (FKL, s. 1344).

zünâr < Ar. “Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık örme kuşak” (ME, s. 215).

1.2. Asker Giyimi

1.2.1. Başlık Giyimi

duluğa “[< Moğ. *tuğulğ* - a(n)] Tuğulğa ma’nâsına, ki Bedâyi’u’l-Vasa’da bir beytde gëlür.¹⁴² Beyt: *Qaddi cevşen ara könglümde anıng dek kim oğ / Çerkesi duluğa ol oğ üze peykân yanglığ*” (LNİC, s. 571).

ferd “(/f/ üstün ile, /r/ ve /d/ sükûn ile). Tek, biricik, eşsiz; yalnız, tek başına; birey; Özbeklerin savaşta giydikleri kırmızı başlık. Sedd-i Sikenderî’den: *Kızıl ferddin başıda nîm-terg / Ki vehmidin olub ölüm hâlî merg / Hem-ol ferd devride çırmab qara / Kişi görmemiş lâleni dağ ara*” ← (فرد) (FKL, s. 883).

hüd¹⁴³ “(/h/ ötre ile). Miğfer, tolga, demir savaş başlığı. Leylî ve Mecnûn’dan: *Gunça başı üzre görküzür hüd / Yah tîgi kıtur çemengâ bedrüd*” ← (خود) (FKL, s. 740).

ışık ve işiğ “Işık, aydınlık; Anadolu Türkçesinde miğfer, tolga.” (HA, s. 57).

tavulğa/tavulğa/davulğan/davulğa/dubulğa/duvulğa “[< Moğ. *tuğulğ* - a(n)] tavulğa dërler ki Sedd-i İskenderî’de Dârâ leşkeri vaşfında gëlür. Meţnevî: *Davulğada Çinî yalav dil-peğir / Yana cevşen üstige Çinî harîr*” (LNİC, s. 558), ~ **dubulğa** “Savaşçıların başlarına taktıkları demirden zırhlı külah, miğfer, tolga.” (NT, s. 83), ~ **tavulğa/davulğa/duvulğa**¹⁴⁴

¹³⁹ Bk. SG: (1356), Tarama: (256) // Trkm.Tr.-Hamzayev: “örtü” (Rahimi, 2019, s. 1307/805 numaralı dipnot).

¹⁴⁰ Bk. SG: (251), AŞ: (46b), Özb.Tr.: (98), YUyg.Tr.: (448) // DLT: (995), CC: (238), Trkm.Tr.: (715): “yüzük”. (Rahimi, 2019, s. 272/1060 numaralı dipnot).

¹⁴¹ Bk. SG: (1421), FK: (511, 555/1). (Rahimi, 2019, s. 1344/171 numaralı dipnot).

¹⁴² Ayrıca bk. NEVĀYĪ: *Nevâdirü’n-Nihâye*: 508. *gazel* (Kaçalın, 2011, s. 571/4344 numaralı dipnot).

¹⁴³ M2: *Üzeri çizili*; ML, İH: *Yok*. Bk. BR-Muin: (785) (Rahimi, 2019, s. 740/588 numaralı dipnot).

¹⁴⁴ FE-Yazma: *Tağa* (تاغا) “mızrak”. Bk. AŞ-Yazma: (75b/117a: *Taqa* “toka”, *Dalğa* “tolga”) // AŞ-Yazma: *Tavulğa/Tavulğan/Davulğa/Davulğan* “tolga” (80b/117a); *دولوغه* “tolga” (120b) // SG-Yazma: *Tavulğa/Tavulğa/Davulğa/Davulğa* “tolga” (622/863). *Abuşka Luğatı ve Ferâğî’nin Sözlüğü’nde verilen maddenin yanlış olduğu da belirtilmiştir* (622) // Külliyyat-Yazma1: (849), Külliyyat-Yazma-TB: (832):

“(/t/ ve /g/ üstün ile, elifler sükûn ile). Miğfer, tolga, demirden savaş başlığı. Sedd-i Sikenderî’den: *Davulğada Çini yalav dil-pezir / Kéyip cevşen üstige Çini harir*” ← (تأولغا - داؤلغا – داؤلغا) (FÇTS, s. 158), ~ **dubulğa** “Savaşçıların başlarına taktıkları demirden zırhlı külah, miğfer.” (FL, s. 267), ~ **dobulğa**¹⁴⁵ “Miğfer” (ZT, s. 328), ~ **tavluğa/tavulğa/tavulğa**¹⁴⁶ “Miğfer, tolga” (HA, s. 83), ~ **tavulğa/davulğa**¹⁴⁷ “Miğfer, tolga, demirden savaş başlığı. Sedd-i İskenderî’de Dārā ile İskender’in savaşında şöyle der: *Gümüş dik yaruğ barçanınġ kühesi / Baş üzre davulğaları Çerkesi*” ← (داؤلغا) (FKL, s. 743), ~ **tavulğa** “Toğulğa, bahadırlarınġ başına geydikleri pulatdan savut ve zırh. Mişâl: *Kümüş dék yaruğ cümleñg küpese / Baş üzre tavulğanları Çerkesi*” ← (تاؤلغا) (LÇTO, s. 106).

terk/terg¹⁴⁸ “Miğfer, tolga” ← (ترك) (FKL, s. 1338).

üsküf “Rumeli askerlerinin kullandığı bir tür şapka; kerkenez ve şahin gibi kuşların başlarına geçirilen tamağa.” (HA, s. 45).

1.2.2. Zırh / Elbise Giyimi

babr ton/bebr ton “Arapça ve Farsçadan bitişik olan bu kelime Rüstem-i Zal’in savaşırken giydiği kaplan kürkünden yapılmış olan hırka anlamındadır.” (HA, s. 62), ~ **bebr ton**¹⁴⁹ “(/b/ üstün ile, ikinci /b/ ve /t/ sükûn ile, /t/ üstün ile). Kaplan veya Ekvân Dîv derisinden yapılan ve Rüstem-i Zâl tarafından savaşta giyilen cübbe; savaş giysisi.” ← (تون بیر) (FKL, s. 435).

bäktär/begter “Bir tür zırh” ← (بکتر) (BL, s. 131), ~ **bekter** “Demir parçalarından oluşan ve hırka gibi birbirine dikip savaşta giyilen bir tür savaş giysisi.” (HA, s. 76), ~ **begter**¹⁵⁰ “(/b/ üstün ile, /g/ sükûn ile, /t/ üstün ile). Demirden örülmüş savaş giysisi. Hâretül-Ebrâr’dan: *Çıkısa uruş begter ü haftânıdın / Géyse tarab ġulle vü kettânıdın*” ← (بکتر) (FKL,

دوولغا, Hamse-Taşbasma: (دوبولغا) // Hak.Tr.1: *Tulağa “miğfer, tolga” (527) // KzkTr.1: Duvlğa “miğfer, tolga” (130) // KrgzTr.: Tuulğa “miğfer, tolga” (765) // Özb.Tr.2: Dubulğä “miğfer, tolga, başlık, kask” (128) // YUyg.Tr.: Duyulğa “miğfer, tolga, başlık” (107) // Moğ.-Les.: Dugulga/Dülğa “miğfer, tolga, başlık” (431) (Rahimi, 2021, s. 158/521 numaralı dipnot).*

¹⁴⁵ *Dobulğa: miğfer T35a/4. ŞSE: topulğa ve dobulğa: ... bahadırların başlarına giydikleri süvet edevatından fülâd külah (113). DTO: Tobulğa “timbale (dümbelek, tas, tencere); casque (zırhlı başlık, miğfer)” (221). Vamb.: Tobulğa “kesselpauke (büyük davul); eiserner helm (demir miğfer); timbale, casque de fer (çelik miğfer)” (259) (Kara, 2011, s. 328).*

¹⁴⁶ Bu kelime Tahran İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (تادولغا) ve (تادولغا) olarak verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 83/688-689 numaralı dipnot).

¹⁴⁷ Bk. Yazmalar: *Davulğa // SG: Tavulğa/Tavluğa/Davulğa/Davluğa (622/863). Bk. Tavulğa // AŞ: Tavulğa/Tavulğan/Davulğa/Davulğan/Duluğa (80b/117a/120b) // KzkTr.: Duvlğa (130) // Moğ.-Les.: Dugulga/Dülğa [~ Yaşuk. DLT: Aşuk “demir tolga” (561)] “tolga” (431) (Rahimi, 2019, s. 743/618 numaralı dipnot).*

¹⁴⁸ Bk. SG (1407), BR-Muin (487), Dehhuda (Rahimi, 2019, s. 1338/85 numaralı dipnot).

¹⁴⁹ Bk. SG: (428), Sî: (194, 2194), Sî-Özb.: (XXVII), Külliyyat-Yazma-TB: (835); Dehhuda: (Bebr) (Rahimi, 2019, s. 435/194 numaralı dipnot).

¹⁵⁰ SG: *Bekter/Pekter/Katlar (458/547) // BR-Muin: Begter (293) (Muin: “Türkçedir”) // Moğ.-Les.: Begter/Begçe/Begçi “elbisenin altına giyilen zırh” (150) (Rahimi, 2019, s. 447/291 numaralı dipnot).*

s. 447).

bat “Bat (emir); zırh” (ZT, s. 311).

cevşen < **Far**. “Örme zırh, savaş giysisi” (ML, s. 91).

cipe/cibe/çébe < **Moğ**. “Cebe, zırh” (ML, s. 91)¹⁵¹, ~ **çébe** “Savaş sırasında giyilen koruyucu zırh.” (FL, s. 264), ~ **cebe** “Anadolu Türkçesinde silah” (HA, s. 96), ~ **cipe/cibe**¹⁵² “(/c/ esre ile, /p/ medli elif ile). Cebe, zırh, savaş giysisi, giyilen silah; silah. Maḥbūbu'l-Ḳulūb'dan: *Dervīş tonı yırtuḳ andaḳdur ki genc mekānı bozuḳ, şafā ehli çapanda andaḳdur ki Ferīdūn genci vīrānda*, Dört Dīvān'dan: *Dağ örterge çapanım iç ü taşı ḳalmadı / Baḳladım merhem çapandın ḳaldı ger iski mamuḳ, Ērūr çemende yüzünḡnünḡgedāyı aḳ gül kim / Göründi barça yamaḳlıḳ çapanı üzre mamuḳ*, ve *Ḳaçan ki mest bolub çıḳsa ol ḳuyaş öyidin / Tamām-ı şehrgā tüşgey fiḡān u çaçalaḡay*¹⁵³ ← (جيبا - جيبا) (FKL, s. 725), ~ **cebe** “Cevşen; yürüş; reftār; esliḥa-i nāriyye, cīb-ḥāne, silāḥ anbarı, mühimmāt-ı ḥarbiyye, ḳūmbār-ḥāne; zırh. Mişāl: *Cib-ḥāneside yaraḡlar tel / Dārū ile mültaḳī mükemmel*” ← (جبهه) (LÇTO, s. 140).

ḳaburḡa zırh “Demirden örülmüş savaş giysisi.”¹⁵⁴ ← (زره قيرغه) (FÇTS, s. 146).

ḳalmaḳı¹⁵⁵ “Bir tür silah; parlatılmış varak varak çelikten yapılmış bir tür hırka, bu hırkayı savaşta giyerler.” (HA, s. 144), ~ **Ḳalmaḳı**¹⁵⁶ “Çelik katmanlar üst üste dikilerek yapılan bir tür savaş giysisi.” ← (قلماقی) (FKL, s. 951).

ḳaḡalduruḳ¹⁵⁷ “Bir tür zırh” (ML, s. 91), ~ **ḳaḡalduruḳ**¹⁵⁸ “(/n/ sükūn ile, /d/ ve /r/ ötre

¹⁵¹ Seng.: 215v. 11. *Cibe* “ve ān metrūk cebe bāşed çenānki der Kāmūs mezkūrest ki el-cebe top-ı ma ‘rūf ve ‘d-dera’ ve be-Türki be-ma ‘nā asliḥa ve pūşend bī bāşed ve firāḡī cebe bi-zamme cīm be-ma ‘nā yegeley rengīn nüveşte ki Horāsān ber-ser endāzend sehv kerde”; ŞS: Cebe “cevşen, reftār, asliḥa-yi nāriye” (140); DTO: Cebe “marche; armes surtout défensives” (283); RSI. IV Cebe (Osm.): *der panzer, die Rüstung, der Küress*. KOVALEVSKĪ (Dictionnaire Mongol-Russe-Français): *Cebe* < Moğ. “la pointe (d’une flèche, d’une lance); espèce de flèche qui est pointue comme une aiguille; flèche à deux tranchants; arme tranchante; passage étroit, défilé (angustiae); parties génitales des femmes” (Barutçu Özönder, 1996, s. 91).

¹⁵² Yazmalar: *Cipe* // SG: *Cébe* (826) // KzkTr.: *Jebe* “ok; sivri uç” (170) // KrgzTr.: *Cebe* “ok; temren; yay (silah) (196) // Moğ.-Les.: *Cebe* “ok başı, mızrak ucu; silah” (1610) (Rahimi, 2019, s. 725/450 numaralı dipnot).

¹⁵³ Yazmalar: *Cibesin égnige géyib ki çıḳḳay aḳ öyidin* (Rahimi, 2019, s. 725/454 numaralı dipnot).

¹⁵⁴ BR2: *Begter* “bir nevi cebe zırhtır. Türkistan’da Katla ve bizim Türkîmizde “*Kaburḡa zırh*” olarak tabir ederler.” (57) (Rahimi, 2021, s. 146/438 numaralı dipnot).

¹⁵⁵ Bu kelime Ḥulāşa-yı ‘Abbāsi’nin her iki nüshasında (قلماق) olarak verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 144/1186 numaralı dipnot).

¹⁵⁶ Bk. SG: (1072); BR-Muin: (759-760: *Ḥaftan maddesi*) // TB: (136, H232a/8), Arat-Babur: (428, Yıl.925/H232a): *ḳ. cébe* “zırhlı bir giysi” (Rahimi, 2019, s. 951/457 numaralı dipnot).

¹⁵⁷ Seng.: 277v. 28 *Ḳaḡalduruḳ* “yek nev ‘-i zérēhi est ki der Freng sāḤte mī şevved, ...”; ŞS: *Ḳaḡal* “bir nev ‘zırhdur” (223); RSI.: *Ḳaḡal* (Osm. Çağ.) “ein der Form eines Rades zusammengelegter Strick, ein gewundener Bündel” (II/119) (Barutçu Özönder, 1996, s. 91).

¹⁵⁸ Yazmalar: *Ḳayḳalduruḳ* (قايقالدوروق) (/y/ sükūn ile, /d/ ve /r/ ötre ile). “*kabarık; çivili zırh*”. *Abuşḳa Luḡatı* kaynaklı yazım yanlış olmalıdır (148a: *Ḳayḡalduruḳ: kalaylanmış nesne*). // SG: *Ḳaldurarak* “daha

ile). Batı'da yapılan bir tür savaş giysisi. Sedd-i Sikenderî'den: *Alar cevşeni barça kaᅡgalduruᅡ / Sinān ᅡollarıda niᅡuk kim suruᅡ*" ← (فانعالدوروق) (FKL, s. 918).

katlav "Yırtık yırtık yapılmış örne zırh." (HA, s. 138), ~ **katlav** "(/ᅡ/ üstün ile, /t/ sükûn ile). Bir tür katmanlı savaş giysisi."¹⁵⁹ ← (قئلاو) (FKL, s. 941).

kerefke¹⁶⁰ "(/k/ ve /r/ üstün ile, /f/ sükûn ile). Savaş giysisi, zırh: Savut da denir." ← (كرفكه) (FKL, s. 1029).

kırkake "Zırh, savut, ahen-püş, cevşen." ← (كرفكه) (LÇTO, s. 253).

kolcaᅡ "(/ᅡ/ üstün ile, /c/ medli elif ile). Kola geᅡirilen zırh, kolcaᅡ, savaşta kola geᅡirilen çelik kolluk."¹⁶¹ ← (قؤلعاق) (FKL, s. 982).

ᅡuba "Derbend ile Şabran arasında bir yerin adı; Kalmakî dilinde zırh, savaş giysisi demektir."¹⁶² ← (قوبا) (FKL, s. 957).

köhe/kühe "Zırh"¹⁶³ (ML, s. 92), ~ **kühe**¹⁶⁴ "Zırh, savaş giysisi" ← (كوهه) (FKL, s. 1349).

ᅡuyak¹⁶⁵ "(/ᅡ/ ötre ile, /y/ üstün ile, /v/ ve elif sükûn ile). Savaş giysisi." ← (قویاق) (FÇTS, s. 230), ~ **ᅡuyak** "Savaşta giyilen kıtlav gibi bir tür zırhtır ancak kıtlavda varakları üzerine

kabarıᅡ" (1072); *ᅡaᅡalduruᅡ* "Frenk'te yapılan bir tür zırh" (1079). *Sengläᅡ'da Vassaf'tan verilen örnekte geᅡen bu sözcük "ᅡatlav" olmalıdır.* Bk. Vassaf: (553) // Tr.Tr. *Kaᅡal* "tel, kurşun boru gibi uzun ve bükülebilir şeylerin halka biçiminde sarılmasıyla yapılan baᅡ; bu biçimde bükülmüş şeylerin her bir halkası; deve dikenı" // MU: (T777b/5); MU-Külliyat-Yazma2: *ᅡaᅡalduruᅡ* (572) // MU-Özb.: *ᅡaᅡanduruᅡ* (Rahimi, 2019, s. 918/220 numaralı dipnot).

¹⁵⁹ Yazmalar: *Senglah'daki berg berg* (برك ترك) "katmanlı" ibaresi, *Hulāşa-yı 'Abbāsī* kaynaklı yanlış yazım olarak (44a), *terk terk* (ترك ترك) biçiminde verilmiştir. Bk. *ᅡalmaᅡı* // SG: *ᅡatlav/ᅡalmaᅡı* (1039/1072) // KzkTr.: *Qattama* "bir tür zırh" (301) // Tatar.Tr.: *ᅡatlav* "katman, kat" (161) (Rahimi, 2019, s. 941/374 numaralı dipnot).

¹⁶⁰ Yazmalar: *Gerfeke* (كرفكه). (/g/ ve /f/ üstün ile, /r/ sükûn ile). Bk. SG: (1169), NS: (102a) // KzkTr.: *Kirevke* (264) // KrgzTr.: *Kürööke* (542) (Rahimi, 2019, s. 1029/65 numaralı dipnot).

¹⁶¹ Yazmalar: *Dalbay maddesine de bu anlam verilmiştir.* Bk. SG: (1128), Tarama: (143) (Rahimi, 2019, s. 982/696 numaralı dipnot).

¹⁶² Bk. SG: (1096), NS: (187b) // DLT-Yazma: *Kübe yarık "demirden zırh"* (540) // CC: *Kübe* "örme zırh" (126) // KrgzTr.: *Kübö* (533) // Mlk.Tr.: *Kübe* (286) // Moᅡ.-Les.: *Huba* "kaba, kürk giysi" (1501); *Köge/Höö* "zincirden zırh, zırh zinciri" (760) (Rahimi, 2019, s. 957/503 numaralı dipnot).

¹⁶³ Kelime Türkçeden Moᅡolcaya geᅡmiştir. *Küpe/kübe* tarihi ve çağdaş Türk lehçe ve şivelerinde "zırh" manasıyla kullanılmıştır (Barutcu Özönder, 1996, s. 92).

¹⁶⁴ Bk. SG: (1438), Sİ: (473, 6357), MU: (T777b/5) // DLT-Yazma: *Kübe yarık "demirden zırh"* (540) // CC: *Kübe* "örme zırh" (126) // KrgzTr.: *Kübö* "cebe" (533) // Mlk.Tr.: *Kübe* "zırh" (286) // Moᅡ.-Les.: *Köge/Höö* "zincirden zırh, zırh zinciri" (760) (Rahimi, 2019, s. 1349/254 numaralı dipnot).

¹⁶⁵ SG-Yazma: *قویاق* "ᅡatlava benzer bir tür savaş giysisi. *ᅡatlavda varaklar üste dikilirken burada içeri konur*" (1137) // Hak.Tr.1: *Huyah* "zırh, zırhlı elbise" (201) // Tuv.Tr.1: (73), Alt.Tr.: (127): *Kuyak* "zırh" // KrgzTr.: *Kıyak* "göᅡse giyilen zırh, cebe" (464) // Moᅡ.-Les.: *Huyag* "zırh, çelik yelek" (1517) (Rahimi, 2021, s. 230/939 numaralı dipnot).

dikerler kıyafetde ise içine işlerler.” (HA, s. 153), ~ **kuyak**¹⁶⁶ “(/k/ ötre ile, /y/ medli elif ile). Katlava benzer bir tür savaş giysisi. Katlavda varaklar üste dikilirken burada içeri dikilir.” ← (فویاق) (FKL, s. 994).

öbçin/öpçin/üpçin “[< Moğ. öbçi - n] Ceng esbâbından cébeye dérler, ki Ferhâd u Şîrîn'de Hâzret-i Hızır ‘alayhi's-salâm Ferhâd'a İskender tılısmı vaşfinda beyân éyledi. Metnevî: *Velîkin oşbu peyker pây tâ fark / bolup ot dék témür öpçin ara ğark*” (LNİC, s. 244), ~ **öpçin** “Zırh, savaş elbisesi.” (NT, s. 102), ~ **üpçin/öpçin**¹⁶⁷ “(elif ötre ile, /p/ sükûn ile, /ç/ esre ile). Silah, cebe” ← (اوپچین - اوبچین) (FKL, s. 242), ~ **öpçin** “Eslîha; ve siper; zırh.” ← (اوپچین) (LÇTO, s. 23).

savut “Zırh, cevşen” (NT, s. 105), ~ **savut** “Zırh, cevşen” (FL, s. 304), ~ **savut**¹⁶⁸ “Zırh” (ZT, s. 382), ~ **savut**¹⁶⁹ “(/v/ ötre ile, belirsiz /v/ ile). Savaş giysisi, zırh” ← (ساووت) (FKL, s. 792), ~ **savut** “Zırh, zırh-püş, cevşen. Mişâl: *Savut kéyib ma 'rekede cân bérgeñ / Kitman urub kéçe kündüz nân bérgeñ*” ← (ساووت) (LÇTO, s. 184).

tura¹⁷⁰ “Savaşta korunmak için derim denen Türkî evin ağaçlarının birbirine bağlanması ile yapılan kalkan.” ← (توره) (FÇTS, s. 159).

zırğ “Cevşen, zırh, savut, bahadırlarınğ muhârebeye geydikleri esbâb.” ← (زیرغ) (LÇTO, s. 176). → **zırh**

1.2.3. Aksesuar

aḥsavurğa “sîn” ve “ğayın”ın fethi, “vâv”ın zammesi ve “râ”nın sükunu ile “Moğolcada okluk ve tirkeş bağı, Arapçada mınṭıkatü'l-kemâne” (HA, s. 25), ~ **aḥsavurğa**¹⁷¹ “(elif

¹⁶⁶ M2: Üzeri çizili; ML, İH: yok // Yazmalar: *Koyak* (فویاق). (/k/ üstün ile, /y/ medli elif ile). Bk. SG: (1137) // DLT: *Kuyka* “deri; kürk” (752) // Alt.Tr.: *Kuyak* “zırh” (127) // KrgzTr.: *Kıyak* “göğse giyilen zırh, cebe” (464) // Moğ.-Les.: *Huyag* “zırh, çelik yelek” (1517) (Rahimi, 2019, s. 994/773 numaralı dipnot).

¹⁶⁷ Yazmalar: *Üpçin*. Bk. SG (/b/ ile) (198) // AŞ: (/b/ ile) “cebe” (37a) // KzkTr.: *Öpşin* “at üzerine örtülen bir tür örtü” (430) // KrgzTr.: *Üpçün* “karakuşun ayaklarına giydirilen kılıf; bir savaş giyimi” (796) // Trkm.Tr.: *Üpcün* “varlıkl; hazır”; *Üpcünçilik* “tedarik, donatma” (656) // Moğ.-Les.: *Öbçi/Övç* “tam, bütün, eksiksiz, toptan”; *Öbçi huyagtay* “tamamen zırhlı” (979); *Ebçigü(n)/Övçüü(n)/Ebçigüü* “gögüs”; *Ebçigübçi* “gögüslük, zırh” (452) (Rahimi, 2019, s. 243/786 numaralı dipnot).

¹⁶⁸ *Savut*: zırh T35a/4, zırh, zırh-püş, cevşen. ŞSE: (184); Vamb.: *Saut/Söüt* “panzer (zırh, tank), brustfleck (eigentlich der beschützer); cotte de mailles, (promrem. le défenseur) (295) (Kara, 2011, s. 382).

¹⁶⁹ Bk. SG: (912), YUyg.Tr.: (342) // KzkTr.: *Savut* (473) // KrgzTr.: *Soot* (661) // Trkm.Tr.: *Sovut* (585) (Rahimi, 2019, s. 792/156 numaralı dipnot).

¹⁷⁰ AŞ-Yazma: توره “askerleri korumak için insan boyunca yapılmış kalkan” (90b) // SG-Yazma: توره “askerleri korumak için insan boyunca yapılmış, birbirine zincir ve kancayla bağlanmış kalkanlar” (651) // DLT-Yazma: توره “kalkan” (542) // CC1: *Torağı* “doruk, kale” (193) // Hak.Tr.1: *Tura* “ev; bina; şehir” (528) // Alt.Tr.: *Tura* “ev; şehir” (186) // KrgzTr.: *Toz-/Torğo-/Toro-* “engel olmak; yolu kapatmak; alıkoymak” (752/750/751); *Torğoo/Toroo* “engel, yolu kapatma” (750/751) // YUyg.Tr.: *Toralğu* “engel” (420) // Derleme: *Tura/Tora* “duvarı korumak için üzerine kaplanan tahta” // Moğ.-Les.: *Tura* “kale, şehir, kent” (1300) (Rahimi, 2019, s. 159/525 numaralı dipnot).

¹⁷¹ M1, M2, TÛ: *Aḥsadorğa* (اḥسادورغه) (elif üstün ile, /ḥ/ sükûn ile, /s/ medli elif ile, /d/ ötre ile, /r/ sükûn ile.), ML, İH: *Aḥsador*. *Hulâşa-yı ‘Abbâsî* kaynaklı yanlış yazım olmalıdır (8a). Bu yanlış, *Lugat-i*

üstün ile, /h/ sükûn ile, /s/ medli elif ile, /v/ ötre ile, /r/ sükûn ile). Moğ. Sadak bağı, okluk bağı.” ← (أخسأورغه) (FKL, s. 224).

bildürge “Kola geçirmek için kılıç veya kırbaçın sapına bağlanan kayış.” (HA, s. 76).

çélek “Nişane, işaret, nişan yüzüğü.” (FL, s. 264).

çelenk¹⁷² “(/ç/ ve /l/ üstün ile). Rüm Türkçesinde kuş kanadının en uzun tüyü; [mecaz anlamda] yiğitlik göstergesi olarak başlığa takılan sorguç, çelenk.” ← (چَلَنَك) (FKL, s. 694), ~ **çelenk** “Sorguç; balmumu; pey-cet; cığa, tãc-ı dabalğa.” ← (چَلَنَك) (LÇTO, s. 102).

ğarbiçi/ğarpıçı¹⁷³ “Sadak; kılıç vb. bağı; zırh yeni” (ML, s. 92), ~ **ğarpıçı** “Tır-keş, şadağ; şimşir; tır bağı.” ← (غَرِبِچِي) (LÇTO, s. 208).

har-püşte¹⁷⁴ “(/h/ ve /t/ üstün ile). Tepe biçiminde olan her şey; çadır, otağ; bir çeşit savaş giysisi. Ferhâd u Şîrîn’den: Çékib har-püşte gâyetdin füzünrağ / Serâ-perde nihâyetdin füzünrağ” ← (خَرِپَشْتَه) (FKL, s. 738).

kalkan “Kalkan, savaş kıyafeti, siper, koruma.” (FL, s. 276), ~ **kalkan** “Esbâb-ı ceng, siper, ekşer kürk derisinden ma’mül, müdevverdür, oğ geçmez. Mişâl: Tîğ ü teber ile urdı bat bat / Kalkan u kılıç şadâsı heyhât” ← (قَالْقَان) (LÇTO, s. 222).

kara per “Yiğitlik göstergesi olarak savaşlarda başlığa takılan kuşun kara tüyü. Dört Dîvân’dan: Sin kara per başınġ üzre görküzüb min dūd-ı ah / Bu mininġ otumdın ol serkeşliġinġdindür güvâh, ve Veh ni hoştur şeh-süvârim gelse meydân sarıdın / Kirpigim birle arıtsam gerdni ruğ-sarıdın / Èyle kim yitmiş felek tākıġa koysam tāk üze / Dūd-ı ahımdın kara perni alıb destârdın” ← (پَر قَرَا) (FKL, s. 887).

karkara/karkıra¹⁷⁵ “(/k/ medli elif ile, /r/ sükûn ile, diğér /r/ medli elif ile). Turnaya benzer bir kuş, karkara; yiğitlik göstergesi olarak başlığa takılan karkara kuşunun tüyü. Dört Dîvân’dan: Yâ Rab ol kākül müdür ahım tütünüdin kara / Yâ otağalar içindin saylab alğan karkara” (FKL, s.887), ~ **karkıra**¹⁷⁶ “Turnaya benzer bir kuş; bu turna kuşunun

Çağatay ve Türkî-yi Osmanî (6) ve Radloff’un sözlüğüne de geçmiştir. Bk. SG (114) // NS: Aġsavarğa (179b) // Moğ.-Les.: Aġsaga/Aġsâ “ok ve yay kılıfının iştirildiği kemer” (24) (Rahimi, 2019, s. 224/623 numaralı dipnot).

¹⁷² Yazmalar: Çelenk (چَلَنَك). (/ç/ ve /n/ üstün ile.). Bk. Senglah: (798), Derleme (Rahimi, 2019, s. 694/211 numaralı dipnot).

¹⁷³ < Moğ. sadak; kılıç vb. bağı; zırh yeni. Bk. Seng.: 262r. 21 Ğarbiçi “bend-i tır-keş ve bend-i şemşir ve bend-i siper ve emsâl-ân bûd.”; ŞS: Ğarbiçi “tır-keş, sadak, şemşir, tır bağı” (208); PdC: Ğarbiçi “Voyez” (418); RSI II: 1. “der turban”, 2. “ein Quersack”, 3. “die Walten, die Krieger, sich umhängt: der Kochen, die Bogentasche, das Degengehäng, der Schildriemen” (II/217). (Barutçu Özönder, 1996, s. 92).

¹⁷⁴ ML: Yok. Bk. SG: (1414); BR-Muin: (726) (Rahimi, 2019, s. 738/568 numaralı dipnot).

¹⁷⁵ SG: (1057), TB-Yazma-ML: (215) فرقره // Arat-Babur: Karkara (675) // KzkTr.: Karkara (295) // KrgzTr.: Karkıra (410) // Moğ.-Les.: Harkir(a) “boz turna” (1450) (Rahimi, 2019, s. 887/2 numaralı dipnot).

¹⁷⁶ Bu kelime Tahran İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (فرقره) olarak verilmiştir (Miandoab, 2010, s. 142/1171 numaralı dipnot).

kanadını savaş esnasında yiğitlik işareti olarak başa takarlar.” (HA, s. 142).

ķurban¹⁷⁷ “(/ķ/ ötre ile, /r/ sükûn ile, /b/ medli elif ile). Yay kabı” ← (فُوربان) (FKL, s. 945).

otağa “Taç, savaş sırasında başa giyilen zırh.” (FL, s. 298), ~ **otağa**¹⁷⁸ “İnce tüyler, kuşların başındaki taç.” (ZT, s. 372), ~ **otağa**¹⁷⁹ “Genel olarak kuş tüyü; savaş esnasında yiğitlik ve cesaret işareti olarak başa takılan tüy anlamına gelir.” (HA, s. 39), ~ **otağa**¹⁸⁰ “(elif üstün ile, /t/ medli elif ile). Kuş tüyü; savaşlarda başlığa takılan tüy, tuğ, çelenk. Dört Dīvān'dan: *Semend-i nāz üze ol çābük-i belāga baķınġ / Perī başıda melek peridin otaġa baķınġ*, ve Hāyretü'l-Ebrār'dan: *Başda otaġa boluban cilve-ger / Dīnin anınġ başdın uçurmaġġa per / Ol déb anı şeh-per-i Rūhu'l-emīn / Taşlab anı ger-çi Bilīs-i la 'in*” ← (اتاغه) (FKL, s. 245), ~ **otağa** “tāc; ve muhārebe eşnasında başa naşb éyledükleri tūġ ve cıġa. Mūnis: *Baş üzre otaġanġda gevhher mü éken āyā / Ya ayġa ķıran étgen aħter mü éken āyā*” ← (اوتاغه) (LÇTO, s. 24). → **tomaġa**

sadaķ/sadaġ “Sadak, ok torbası” (NK, s. 87), ~ **sadaķ** “Okluk” (HA, s. 117), ~ **sadaķ** “Sadak, okluk, ok çantası. Dört Dīvān'dan: *Şadaķı cānibi kim élgige sinān tutmuş / Yüz ok yılınu vu bir ķātīl ejdehāġa baķınġ*” ← (سداق) (FKL, s. 784), ~ **şadaġ** “Terkeş, tır-keş, ķırbān. Mūnis: *Atġalı ok ile senġ āşıķlarınġ köksin hedef / Yayınġa cānım ķılıb ķırbān şadaġınġı öpey*” ← (صداع) (LÇTO, s. 206). → **saġadaķ/saķdaķ/saġdaķ**

saġadaķ/saķdaķ/saġdaķ “Okluk” (HA, s. 118), ~ **saķdaķ/saġdaķ**¹⁸¹ “Sadak, okluk, kuburluk, ok çantası.” ← (سداق - ساداق) (FKL, s. 779), ~ **saġdaķ** “Tırkeş, şadaķ, terkeş.” ← (سداق) (LÇTO, s. 180). → **sadaķ/sadaġ**

salġu “Sapan, askı, kayış, atkı” (NK, s. 87).

taħtuķ “Ok kılıfı, okluk” (HA, s. 78).

tomaġa/tumaġa “[< Moġ. tomuġa] Toġan üsküfine dەرler ve kuş yélegine dەرler, ki sipāhīlar başlarına taķarlar otaġa ma'nāsına, ki [Ġarā'ibü'ş-Şıġar'da] muķatṭa'atda bir ķıṭ'ada gélür. Ķıṭ'a: *Le 'im farkıġa iķbāl tācını ķoymaķ / Yaķīn ki bolġusıdır mücib-i 'adābi*

¹⁷⁷ M1: (277a); ML: (232a); İH: (234a); TÛ: Yok. // Yazmalar: *Ķırbān* (فُوربان). (/ķ/ esre ile, /r/ sükûn ile, /b/ medli elif ile). “kılıç kabı”. *Tārīġ-i Vaşşāf* kaynaklı biçim olmalıdır (689). // Tekrarı: M1: (283b); M2: (280b); ML: (239a); İH: (241a); TÛ: (156b): *Ķurban* (فُوربان) “yay kabı” // SG: *Ķurban* (فُوربان) “yay kabı” (1111); DLT: *Kurman* “yay kabı” (748); *Kurugluk* “okluk” (750) // Tarama: *Ķurban* (فُوربان) “sadaķ, yay kabı” // Moġ.-Les.: *Hor/Hour* “sadaġın ok uçlarının yerleştirdiġi bölümü” (1489) (Rahimi, 2019, s. 945/413 numaralı dipnot).

¹⁷⁸ *Otaġa: ince tüyler, kuşların başındaki taç* (Bk. *tomaġa*) T33a/14. Çaġatay: *Tac; Otaqa; Otaġa; döġüşde tolġaya (dāmīr bōrk) taxılan tuq, cıġa; bōrkā baġlanan bəzəklər; sorquc; tuġ; sarġuc; əklil; cıġa; tumaġa; tomaġ; quşların başındaki tac; əfsər*. (Kara, 2011, s. 372).

¹⁷⁹ Bu kelime Tahrān İslāmi Şūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüshasında (اوطاغه) şeklinde gösterilmiştir (Miandoab, 2010, s. 39/334 numaralı dipnot).

¹⁸⁰ Bk. AŞ: (39), SG: (211), Tarama: (164), Trkm.Tr.: (493) // Moġ.-Les.: *Otaġa/Otuga(n)/Otgo* “rütbeyi belirten tavus kuşu tüylü şapka” (976) (Rahimi, 2019, s. 245/813 numaralı dipnot).

¹⁸¹ SG: *Sadaķ/Şadaķ/Saġdaķ* (885/894). Bk. *Sadaķ, Şadaķ* // Krgz.Tr.: *Sadaķ/Saadak* (629) // Trkm.Tr.: *Sagdaķ* (552) // Moġ.-Les.: *Sagadag* (1020). (Rahimi, 2019, s. 779/40 numaralı dipnot).

anınġ / *Nutuġçı başıġa Őunġar tomaġası tanġasanġ* / *Ki bolġusu sebab-i renc ü izġirābi aninġ*, ve yine Lisānu't-Tayr'da songur 'ödrinde gélür, ki Meṭnevî: *Başıma altun tomaġa tâc-i zer / Çün méni Haġ beyle ġılmıŐ tâc-ver.*" (LNİC, s. 494), ~ **tomaġa**¹⁸² "Kuşların başındaki taġ" (ZT, s. 401), ~ **tumaġa** "Őāhîn; kuŐlarınġ başındaki tâc; DeŐt-i Ķıpġaġda Ķazaġlarınġ başlarına geydikleri ġalpaġ ve ġulaġcın. Mişal: *On tört kéġelik ay kébi / Özi devletliġ bay kébi / Tumaġalı hümay kébi / Kélür sallana sallana*" ← (توماġه) (LĶTO, s. 126). → **otaġa**

tos¹⁸³ "Yay ve ona benzer Şeylerin üzerine sarılan kayın aġacı kabuġundan kılıf. Dört Dîvān'dan: *Oġunġ aġzıda kızıl tos émes könglüm ara kim / Tanġ émes aġzi kızıl bolsa ġizā ġün anġa ġandur.*" ← (توس) (FKL, s. 587).

yalav "[< ya-l+a-ġu] Mücellā ve yaldırmaġ ma'nāsınadır, ve yine tulġa üzerine dikilen sancaġa dérler, ki Sedd-i İskenderî'de Dārā leşkeri vaşında gélür. Meṭnevî: *Davulġada Ķinî yalav dil-peğir / Yana cevşen üstige Ķinî ġarir / Ŧamuġ Şu lesi barġa renġin yalav / Bilinip yalav cilvesidin ġılav*, ve yine Fevāyidü'l-Kiber'de gélür, ki Beyt: *Çü yār könglide bolsam belā mangā yavumas / Bu vechdin ki témürdin bolur ġiŐār vaġanım*" (LNİC, s. 806), ~ **yalav**¹⁸⁴ "BaŐlıġa takılan ipek parġası; sancak" ← (يالاو) (NĶTS, s. 322), ~ **yalav**¹⁸⁵ "(/y/ ve /l/ üstün ile, /v/ sükün ile). BaŐlıġa takılan kırmızı ipek parġası." ← (يالاو) (FĶTS, s. 266), ~ **jalav** "BaŐlıġa sarılan ipek kumaş; külāh" ← (يالاو) (BL, s. 46), ~ **jalav** "Miġferin üzerinde dikilmiş bez." ← (يالاو) (BL, s. 255), ~ **yalav**¹⁸⁶ "Őapġaya sarılan kırmızı ipek parġası; bayrak başına baġlanan kumaş; alev." (ĤA, s. 181), ~ **yalav**¹⁸⁷ "(/v/ sükün ile). BaŐlıġa sarılan kırmızı ipek; bayrak veya mızrak başına takılan kumaş parġası; alev." ← (يالاو) (FKL, s. 1219), ~ **yalav, yalavuz** "Külāhınġ etrāfına Ŧutilan kırmızı ipek parġesi, bayrak, 'alem.

¹⁸² *Tomaġa: Kuşların başındaki taġ* (bk. otaġa), T33a/14. TSD: *Tomaġa: başlık, tolga* (569); ŞSE: *Tumaġa "taġ; kuşların başındaki taġ; ġalpaġ; ġulaġcın"* (126); Cıġatay: *Tumaġa: "külāh- ġarġ u Őāhîn (Şahin ve kerkenez kuŐlarının başındaki taġ)* (469) (Kara, 2011, s. 401).

¹⁸³ AŞ: *Tos/Toz* (473). Bk. *Toz*, SG: (660/663) // DLT: *Toz* (894) // Alt.Tr.: *Tos "aġġaaġaç kabuġu"* (182) // KzkTr.: *Toz: "kayın aġacının kabuġu"* (538) // KrgzTr.: *Toz "huŐ aġacının kabuġu"* (752) // Özb.Tr.-İzahlı: *Tos "kayın aġacının kabuġu"* (II/254) // Moġ.-Les.: *Tous/Durusu(n)/Durs "aġaç kabuġu, huŐ aġacı kabuġu"* (1279/439) (Rahimi, 2019, s. 587/502 numaralı dipnot).

¹⁸⁴ Yazmalar: *Yalavuz* (يالاوز) "parlak" (درġشنده و براق). *Abuşka Luġatı kaynaklı biçim olmalıdır*. AŞ-Yazma: *yalavuz - يالاوز "mücellā; tolga üzerine dikilen sancak"* (183b). *Abuşka Luġatı'nda يالاوز için verilen örnekte geġen bu sözcük, يالاو olmalıdır*. Bk. AŞ-Yazma: (117a-183b), SG-Yazma: (622/1162/1327), Sİ: (185, 2053), Sİ-Özb.: (XXVII), Külliyyat-Yazma1: (849), Külliyyat-Yazma-TB: (832), Hamse-Taşbasma: (410): *yalavuz - يالاوز "mücellā; tolga üzerine dikilen sancak"*. Rumî yazarın bu maddeyi يالاوز "parlak" biçiminde vermesi yanlıŐtır. (1327) // Hak.Tr.1: *Ķalaa "horoz ibiġi"* (75) // KzkTr.: *Jalav "tuġ, sancak, bayrak"* (155) // TatarTr.: *Yalav "bayrak; flama"* (327) // Özb.Tr.2: *Yälāv "bayrak, sancak"* (490) // Moġ.-Les.: *Calaga/Calā "püskül; tepelik, kuş ibiġi; ipek iplik"* (1590) (Rahimi, 2019, s. 322/1250 numaralı dipnot).

¹⁸⁵ Bk. (Rahimi, 2019, s. 322/1250 numaralı dipnot).

¹⁸⁶ Bu kelime Tahran İslāmi Őūrā Meclisi Kütüphanesi nr. 856 el yazması nüŐhasında (يالار) Őeklinde verilmiŐtir (Miandoab, 2010, s. 181/1516 numaralı dipnot).

¹⁸⁷ Yazmalar: *Yalar* (يالار). (/r/ sükün ile). *HulāŐa-yı 'Abbāsî kaynaklı yanlış olmalıdır* (57b). Bk. AŞ: (183b), SG: (1327) // *Jalav "tuġ, sancak, bayrak"* (155) // TatarTr.: *Yalav "bayrak; flama"* (327) // Moġ.-Les.: *Calaga "püskül; tepelik, kuş ibiġi; ipek iplik"* (1590) (Rahimi, 2019, s. 1219/301 numaralı dipnot).

Āgehī: ‘Aşk mülki şeyhi mén hayl-i belādur sipehim / Medd-i āhim ‘alemim şu ‘lesidür anġa yalav” ← (يالاوز و يالاو) (LÇTO, s. 297).

yusklı “Sábıġda pādşāhlarınġ geydikleri kırmızı depelü otaġa, ya ‘nī bir nev‘ cıġa ve tġc.” ← (يوسقلى) (LÇTO, s. 306).

Sonuç

Bu çalışma kapsamında incelenen Muġaddimetü'l-Edeb, Muġāketü'l-Luġateyn, El-Luġātu ‘n-Nevā’iyye ve ‘l-İstihādātu ‘l-Çaġātā’iyye, Nisāb-ı Türkī, Nezr-‘Alī’nin Çaġatay Türkçesi Sözlüġü, Ferāġi’nin Çaġatay Türkçesi Sözlüġü, Bedāyiü’l-Luġat, Fazlullāh Ħan Luġatı, Zebān-ı Türkī (Kelür-nāme), Nisāb-ı Ķutbiyye, Ħulāşa-i ‘Abbāsī, Feth-‘Alī Kaçar Luġatı, Luġat-ı Çaġatay ve Türkī-yi Oşmānī ve Üss-i Lisān-ı Türkī adlı sözlüklerde giyim kuşam ile ilgili olarak toplam 273 sözlük birimi tespit edilmiştir. Tespiti yapılan sözlük birimler ‘Günlük giyim’ ve ‘Asker giyimi’ olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır. ‘Günlük giyim’ başlıġı içerisinde toplam 228 adet sözlük birimi tespit edilmiştir. Bu sözlük birimlerin 37’si ‘Baş giyimi’, 39’u ‘Üst giyimi’, 5’i ‘Alt giyimi’, 15’i ‘Ayak giyimi’, 31’i ‘Dış giyimi’, 3’ü ‘İç giyimi’ ve 98’i ‘Aksesuar’ alt başlıġı içerisinde değerlendirilmiştir. ‘Asker giyimi’ başlıġı içerisinde de toplam 45 adet sözlük birimi toplanmıştır. Bunların 7’sini ‘Başlık giyimi’, 19’unu ‘Zırh, elbise giyimi’, 19’unu ‘Aksesuar’ başlıġı oluşturmaktadır.

Çalışmada yer alan bazı sözlük birimlerinde, anlam çeşitliliġi ya da farklılıġı görülmektedir:

duvaġ/toway/tuvaġ “Kazanın kapaġı, duvak; gelinin aġzını örten örtü, duvak.” ← (دوآغ) (FÇTS, s. 184), ~ **toway** “Şapka; duvak” ← (توآغ) (BL, s. 160), ~ **duvaġ** “Duvak, örtü; kapak” ← (دوواغ) (FKL, s. 754), ~ **tuvaġ** “Devābbinġ ayakları; vesm-i esb; ‘araġçin, liġāf, perde” ← (توآغ) (LÇTO, s. 112).

Bazı sözlük birimlerinin, farklı sözlüklerde fonetik açıdan türlü biçimleri yer almaktadır:

tavulġa/tavulġa/davulġan/davulġa/dubulġa/duvulġa “[< Moġ. tuġulġ - a(n)] tavulġa dġrler.” (LNİC, s. 558), ~ **dubulġa** “Savaşçıların başlarına taktıkları demirden zırhlı külah, miġfer, tolga.” (NT, s. 83), ~ **tavulġa/davulġa/duvulġa** “Miġfer, tolga, demirden savaş başlıġı.” ← (دؤولغا - داؤولغا - تاؤولغا) (FÇTS, s. 158), ~ **dubulġa** “Savaşçıların başlarına taktıkları demirden zırhlı külah, miġfer.” (FL, s. 267), ~ **dobulġa** “Miġfer” (ZT, s. 328), ~ **tavluġa/tavulġa/tavulġa** “Miġfer, tolga” (ĦA, s. 83), ~ **tavulġa/davulġa** “Miġfer, tolga, demirden savaş başlıġı.” ← (داؤولغا) (FKL, s. 743), ~ **tavulġa** “Toġulġa, bahadırlarınġ başına geydikleri pulatdan savut ve zırh.” ← (تاؤلغا) (LÇTO, s. 106).

Çaġatayca sözlükler içerisinde yer alan giyim kuşam ile ilgili sözlük birimleri arasında, Batı Türkçesinde kullanılan sözlük birimlerine de deġinilmiştir:

mengel “(/n/ sükûn ile, /g/ üstün ile). Rûm Türkçesinde ayak bileziġi, halhal.” ← (منكل) (FKL, s. 1126).

Çağatayca sözlükler arasında yer alan *El-Luğātu 'n-Nevā'iyye* ve *'l-İstişhādātu 'l-Çağātā'iyye*, *Hulāşa-i 'Abbāsī*, *Feth-'Alī Kaçar Luğatı*, *Luğat-ı Çağatay* ve *Türkî-yi Osmānî* adlı sözlüklerde sözlük birimler, cümle düzeyinde açıklayıcı bir tarzda sunulmuştur:

bağıltak ve bağıltak “[< *Far. bağıltāk*] Başda ve gövdede cêbe altına geydükleri penbelü kaftana dërler” (LNİC, s. 330).

kelte ve külte “İki tarafı kulağın dibinden sarkan bir tür takke.” (HA, s. 159)

kavuk “Rûm Türkçesinde kavuk, sidik torbası; pamuktan yapılmış, üzerine sarık sarılan başlık, kavuk.” ← (قاروق) (FKL, s. 928)

telpek “Börk, külâh, koyun ve kızı derisinden kavuk, Dağıstan ve Türkmen ve Hârezmîlerin başlarına geydikleri kalpak, çevirme.” ← (تپک) (LÇTO, s. 110).

Çalışmamızda yer alan sözlük birimlerin büyük çoğunluğunu Türkçe sözcükler oluşturmaktadır. Buna ek olarak Moğolca (*cala, cumca/camca, ğusun, ömüdüin*), Farsça (*destâr, göl/gül, çârķab, maşab*) ve Arapça (*'imâme, salla/selle/sele, tâc, taylasân*) gibi alıntı sözcükler de Çağatay Türkçesi sözlüklerinin söz varlığı içerisinde yer almaktadır.

Çalışmamızda tespiti yapılan sözlük birimlerinde +AK (*yarğak, kalpak*), +IIG, +IUG, +IIK, +IUK (*içirlik, tizlik, kögüzlük*), +cAK, +çAK (*bürüncek, kabçuk, silincek*), +GUc, +GUç (*sorağuç, titregüc*) vb. gibi isimden isim ve fiilden isim yapım eklerinin giyim kuşam sözcüklerini türettiği belirlenmiştir.

Eser Kısaltmaları

BL : Bedâiyü 'l-Luğat

FÇTS : Ferâğî'nin Çağatay Türkçesi Sözlüğü → [Alt.Tr.: Gürsoy, E., Duranlı, N. M., *Altayca-Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara 1999. **AŞ-Yazma:** *Abuşka*, Süleymaniye Esad Efendi Ktp., nr. 3264 el yazması, (Tıpkıbasımı Haz.: M. S. Kaçalın, 2011); Niyâzî, *Nevâyi'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar (el-Luğātu'n-Nevâiyye ve 'l-İstişhādātu 'l-Çağātā'iyye)*, TDK, Ankara. **BR1:** Muhammed Hüseyin bin Halef-i Tebrizî, *Burhan-ı Katı*, cilt I-V, Haz.: Muhammed Muin (Ş. 1342), İbn-i Sina Kitabçısı, Tahran. **BR2:** Muhammed Hüseyin bin Halef-i Tebrizî, *Burhân-ı Katı*, (çev. Mütercim Âsım Efendi; Haz.: Mürsel Öztürk-Derya Örs), TDK, Ankara 2000. **CC1:** Grönbech, K., *Kuman Lehçesi Sözlüğü: Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini*, (çev. Kemal Aytaç), Kültür Bakanlığı, Ankara 1992. **CC2:** Argunşah, M. – G. Güner, *Codex Cumanicus*, Kesit, İstanbul 2015. **Derleme:** TDK, *Derleme Sözlüğü*, cilt I-IX, 2. baskı, TDK, Ankara 1993. **DLT-Yazma:** Kâşgarlı Mahmud, *Dîvānu Luğati't-Türk*, İstanbul-Millet Ktp., nr. 4189 el yazması. **FE-Yazma:** Muhammed bin Ziyâu'd-dîn el-Hüseynî Ferâğî, *Miftâhu 'l-Luğat*, İran-Tahran Milli Ktp., nr. 5-19055/1 el yazması. **Hak.Tr.1:** Arıkoğlu, Ekrem, *Örneklî Hakasça-Türkçe Sözlük*, Akçağ, Ankara 2005. **Hamse-Taşbasma:** 'Alî Şîr Nevâyî, *Hamse-yi Emîr 'Alî Şîr Nevâyî*, İran-Tahran Meclis Ktp., nr. 214629 taş basması. **Krgz.Tr.:** Yudahin, K., *Kırgız Sözlüğü*, çev. Abdullah Taymas, TDK, Ankara 1988. **Külliyat-Yazma1:** 'Alî Şîr Nevâyî, *Külliyât-ı Nevâyî*, C. I, Fransa-Milli (Paris Bibliotheque Nationale) Ktp., nr. 316 el yazması. **Külliyat-Yazma-TB:**

‘Alî Şîr Nevâyî, *Külliyât-ı Nevâyî*, Tebriz-Milli Ktp., nr. 3582 el yazması. **KzkTr.1:** Koç, Kenan, Baynıyazov, Aybek, Başkapan, Vehbi, *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ, Ankara 2003. **KzkTr.2:** Oraltay, Hasan, Yüce, Nuri, Pınar, Saadet, *Kazak Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1984. **Moğ.-Les.:** Lessing, Ferdinand, *Moğolca-Türkçe Sözlük*, cilt I-II, çev. Günay Karaağaç, TDK, Ankara 2003. **Özb.Tr.1:** Yaman, E. – N. Mahmud, *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu*, TDK, Ankara 1998. **Özb.Tr.2:** Üşenmez, Emek, *Özbekçe-Türkçe Sözlük*, Türk Dünyası Vakfı, Eskişehir 2016. **Özb.Tr.4:** Magrufova, Z. M., *Özbek Tilining İzahlı Lugati*, C. I-II, Moskova 1981. **SG-Yazma:** Mîrzâ Mehdî Hân Esterâbâdî, *Senglâh*, İran-Tahran Milli Ktp., nr. F-1141 el yazması. **Trkm.Tr.1:** Tekin, T., Ölmez, M., Ceylan, E., Ölmez, Z., Eker, S., *Türkmence-Türkçe Sözlük*, Türk Dilleri Araştırma Dizisi: 18, Ankara 1995. **Trkm.Tr.2:** Hamzayev, M. Ya., *Türkmen Dilining Sözlüğü*, Türkmenistan SSR İlimler Akademiyası, Aşgabat 1962. **Trkm.Tr.3:** Müttaki, N. M., *Fergeng-i Sina: Türkmeni be Farsi*, İran/Gümişdepe. **Tuv.Tr.1:** Arıkoğlu, E.-K. Kuular, *Tuva Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara 2003. **YUyg.Tr.:** Necip, Emir Necipoviç, *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*, çev. İklil Kurban, 2. baskı, TDK, Ankara 2008.]

FKL : Feth-‘Alî Kaçar Luğatı → [Alt.Tr.: Gürsoy, E., Duranlı, N. M., *Altayca-Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara 1999. **Arat-Babur:** Arat, Reşit Rahmeti, *Gazi Zahîreddin Muhammed Babur: Babur-nâme*, Kabalıcı, İstanbul 2006. **AŞ:** Kaçalın, Mustafa, *Niyâzi: Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar (el-Luğatu'n-Nevâiyye ve'l-İstîşâdâtu'l-Çağâtâiyye)*, TDK, Ankara 2011. **Azb.Tr.:** Akdoğan, Yaşar, *Azerbaycan Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne Büyük Sözlük*, Beşir, İstanbul 1999. **BL:** Borovkov, A. K., *Bedâ'i' Al-Luğat: Slovar Tâli 'İmânî Geratskogo K Soçineniyam Alişera Navoi*, Akademiya Nauk SSSR İstitut Narodov Azil, Moskova 1961. **BR-Muin:** Burhan, Muhammed Hüseyin bin Halef-i Tebrizî, *Burhan-ı Katı*, cilt I-V, hzl. Muhammed Muin, İbn-Sina Kitabçısı, Tahran ş. 1342. **BR-TDK:** Halef-i Tebrizî, Muhammed Hüseyin, *Burhân-ı Katı*, çev. Mütercim Âsım Efendi, hzl. Mürsel Öztürk, Derya Örs, TDK, Ankara 2000. **CC:** Grönbech, K., *Kuman Lehçesi Sözlüğü: Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini*, çev. Kemal Aytaç, Kültür Bakanlığı, Ankara 1992. **Dehhuda:** Dehhuda, Ali Ekber, *Lügat-nâme-yi Dehhuda*, Müessese-yi Çap ve İntilarat-ı Danişgah-ı Tahran, Tahran ş. 1373. **Derleme:** TDK, *Derleme Sözlüğü*, cilt I-IX, 2. baskı, TDK, Ankara 1993. **DLT:** Ercilasun, Ahmet Bican, *Akkoyunlu, Ziyat, Kâşgarlı Mahmud: Dîvânu Luğâti't-Türk*, TDK, Ankara 2014. **FK:** Kaya, Önal, *'Alî Şîr Nevâyî: Fevâidü'l-Kiber*, TDK, Ankara 1996. **FV:** Vassâf, Abdullah, *Târîh-i Vaşşâf (Feraheng-i Vaşşâf bölümü)*, İran-Tahran Meclis Ktp., Sebt nr. 2221 taş basması (Bombay, h. 1269). **GS:** Kut, Günay, *'Alî Şîr Nevâyî Ğarâ'ibü's-Şîğar: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*, TDK, Ankara 2003. **HBD:** Yıldırım, Talip, *Hüseyin Baykara Dîvânı: İnceleme-Metin-Dizin- Tıpkıbasım*, Hat, İstanbul 2010. **İH:** Feth-‘Alî Kaçar-ı Kaşvîni, *Mekâlîd-i Türkiyye*, İran-Kum-Merkez-i İhya-yı Miras-ı İslami ktp., nr. 4343 el yazması. **KB:** Has Hacib, Yusuf, *Kutadgu Bilig*, çev. Reşit Rahmeti Arat, 2. basım, Kabalıcı, İstanbul 2008. **Kıpçak:** Toparlı, Recep, *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü* (2. baskı), TDK, Ankara 2007. **King:** Golden, Peter B., *The King's Dictionary*, Brill, Leiden-Boston-Köln 2000. **KrgzTr.:** Yudahin, K., *Kırgız Sözlüğü*, çev. Abdullah Taymas, TDK, Ankara 1988. **Külliyat-Yazma2:**

Nevâyî, 'Alî-şîr, *Külliyât-ı Nevâyî*, cilt 1, Fransa-Milli (Paris Bibliotheque Nationale) Ktp., nr. 317 el yazması. **Külliyat-Yazma-TB**: Nevâyî, 'Alî-şîr, *Külliyât-ı Nevâyî*, Tebriz-Milli Ktp. nr. 3582 el yazması. **KzkTr.**: Koç, Kenan, Bayniyazov, Aybek, Başkapan, Vehbi, *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ, Ankara 2003. **KzkTr.-Oraltay**: Oraltay, Hasan, Yüce, Nuri, Pınar, Saadet, *Kazak Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1984. **LT**: Canpolat, Mustafa, *Ali Şir Nevayî: Lisânü't-Tayr*, TDK, Ankara 1995. **M1**: Feth-'Alî Kaçar-ı Kaşvîni, *Lügat-ı Etrâkiyye*, İran-Tahran Milli Ktp., nr. F-1835 el yazması. **M2**: Feth-'Alî Kaçar-ı Kaşvîni, *Behcetü'l-Luğat*, İran-Tahran Milli Ktp., nr. F-1836 el yazması. **ML**: Feth-'Alî Kaçar-ı Kaşvîni, *Meķâlîd-i Türkiyye*, İran-Tahran Melik Milli Ktp., nr. 396/1 el yazması. **MLk.Tr.**: Tavkul, U., *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara 2000. **Moğ.-Les.**: Lessing, Ferdinand, *Moğolca-Türkçe Sözlük*, cilt I-II, çev. Günay Karaağaç, TDK, Ankara 2003. **MU**: Özönder, Sema Barutçu, 'Alî Şîr Nevâyî: *Muhâkemetü'l-Luğateyn (İki Dilin Muhakemesi)*, 2. baskı, TDK, Ankara 2011. **NS**: Naşîrî, Abdul-Cemîl, *Kitâb-ı Türki*, Tahran Üniversitesi-Merkez Ktp., nr. 8336 el yazması. **NŞ**: Karaörs, Metin, 'Alî Şîr Nevâyî: *Nevâdirü's-Şebâb*, TDK, Ankara 2006. **Özb.Tr.Gültekin**: Gültekin, Mevlüt, Yoldaş, M. Asif, *Afganistan Özbekçesi-Türkçe Sözlük*, Nobel, Ankara 2002. **Özb.Tr.İzahlı**: Magrufova, Z. M., *Özbek Tilining İzahlı Luğati*, cilt I-II, Moskova 1981. **Sami**: Sami, Şemseddin, *Ķâmûs-ı Türki*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1317. **SG**: Mîrzâ Mehdî Hân Esterâbâdî, *Senglâh*, İran-Tahran Milli Ktp., nr. F-1141 el yazması. **SG-Fevziye**: Mîrzâ Mehdî Hân Esterâbâdî, *Senglâh*, Kum-Fevziye Medresesi Ktp., nr. 10/2 el yazması. **SG-Tahran**: Mîrzâ Mehdî Hân Esterâbâdî, *Senglâh*, Tahran Üniversitesi-Merkez Ktp., nr. 4919 el yazması. **Sİ**: Tören, Hatice, 'Alî Şîr Nevâyî *Sedde-i İskenderî: İnceleme-Metin*, TDK, Ankara 2001. **Tarama**: Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK, Ankara 1983. **TatarTr.**: Öner, Mustafa, *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara 1983. **TB**: Şen, Mesut, *Gazi Zahirüddin Muhammed Bâbur: Bâburname Giriş-Metin (Kâbil ve Hindistan Bölümleri)- Açıklamalı Dizin*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993. **TB-Yazma-H**: Bâbü, *Bâbü-nâme*, Tahran-Melik Milli Ktp., nr. 137-6205. **TB-Yazma-ML**: Bâbü, *Tüzük-ı Bâbüri*, Tahran-Melik Milli Ktp., nr. 2948 el yazması. **Tr.Tr.**: TDK, Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 2009. **Trkm.Tr.**: Tekin, T., Ölmez, M., Ceylan, E., Ölmez, Z., Eker, S., *Türkmençe-Türkçe Sözlük*, Türk Dilleri Araştırma Dizisi: 18, Ankara 1995. **Trkm.Tr.-Hamzayev**: Hamzayev, M. Ya., *Türkmen Dilininin Sözlüğü*, Türkmenistan SSR İlimler Akademiyası, Aşgabat 1962. **TÜ**: Feth-'Alî Kaçar-ı Kaşvîni, Etrâkiyye, İran-Tahran Üniversitesi-İlahiyat Fakültesi Ktp., nr. B-150 el yazması. **Vassaf**: Vaşşâf, 'Abdu'llâh, *Târîh-i Vaşşâf*, İran-Tahran Meclis Ktp., Seb't nr. 2221 taş basması (Bombay, h. 1269). **YUyg.Tr.**: Necip, Emir Necipoviç, *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*, çev. İklil Kurban, 2. baskı, TDK, Ankara 2008.]

FL : Fazlullâh Hân Luğatı

HA : Hülâşa-yi 'Abbâsî

LÇTO : Luğat-ı Çağatay ve Türki-yi Oşmânî

LNİC : El-Luğatü 'n-Nevâ'iyye ve 'l-İstişhâdâtü 'l-Cağatâ'iyye

ME : Muḳaddimetü'l-Edeb

ML : Muḳāketü'l-Luġateyn → [Abuş.: B. Atalay, *Abuşka Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 1972. **ÇAĞATAY TLÖ:** S. Çağatay, *Türk Lehçeleri Örnekleri. VIII. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla kadar Yazı Dili*, 3. Baskı, Ankara 1977. **KOVALEVSKİ:** J.E. KOVALEVSKİ, *Mongol'sko-Russko-Frantsuzskiy Slovar' (Dictionnaire Mongol-Russe-Français)*, 3 c., Kazan 1844-49. **ME:** N.N. Poppe, *Mongol'skiy slovar' Mukaddimat al-Adab*, Akademiya Nauk SSR, Trudı instituta vostokovedeniya 14, Moskva 1938. **PdC:** P. de Courteille, *Dictionnaire turc-oriental*, Destiné principalement à faciliter la lecture des ouvrages de Bâbur, d'Aboul-Gâzi et de Mir-Ali-Chir-Nevâi, Paris 1870. **RSI II:** Wilhelm Radloff, *Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte (Opıt slovarya tyurkskix nareçiy)*, 2 c., Sankt-peterburg 1893-1911. **RSI III:** Wilhelm Radloff, *Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte (Opıt slovarya tyurkskix nareçiy)*, 3 c., Sankt-peterburg 1893-1911. **RSI IV:** Wilhelm Radloff, *Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte (Opıt slovarya tyurkskix nareçiy)*, 4 c., Sankt-peterburg 1893-1911. **Seng.:** Muḳammad Mahdî Xân, *Sanglax*, A Persian Guide to the Turkish Language, (Yay. Sir G. Clauson), GMS, New Series XX, London 1960. **ŞS:** Şeyh Süleyman Efendi-yi Buhârî, *Lugat-i Çağatay ve Türki-yi Osmanî*, İstanbul 1298. **TMEN:** G. Doerfer, *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen*, 4 c., Wiesbaden 1963-75.]

NÇTS : Nezir- 'Alî'nin Çağatay Türkçesi Sözlüğü → [Alt.Tr.: Gürsoy, E., Duranlı, N. M., *Altayca-Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara 1999. **AŞ-Yazma:** *Abuşka*, Süleymaniye Esad Efendi Ktp., nr. 3264 el yazması, (Tıpkıbasımı Haz.: M. S. Kaçalın, 2011); Niyâzî, *Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar (el-Luġātu'n-Nevâiyye ve'l-İstişhâdātu'l-Çağâtâiyye)*, TDK, Ankara 2011. **BR:** Muhammed Hüseyin bin Halef-i Tebrizî, *Burhan-ı Katı*, cilt I-V, Haz.: Muhammed Muin (Ş. 1342), İbn-i Sina Kitabçısı, Tahran. **Bşk.Tr.:** Özşahin, Murat, *Başkurt Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara 2017. **BV:** Türkay, Kava, *'Alî Şîr Nevâyî: Bedâyi'ü'l-Vasat Üçüncü Dîvân*, TDK, Ankara 2002. **CC1:** Grönbech, K., *Kuman Lehçesi Sözlüğü: Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini*, (çev. Kemal Aytaç), Kültür Bakanlığı, Ankara 1992. **Derleme:** TDK, *Derleme Sözlüğü*, cilt I-IX, 2. baskı, TDK, Ankara 1993. **Divan-Yazma:** 'Alî-Şîr Nevâyî: *Dîvân- Ġazaliyyât-ı Nevâyî*, İran-Tahran Meclis Ktp., No.15229 el yazması. **DLT-Yazma:** Kâşgarlı Mahmud, *Dîvânu Luġâtî't-Türk*, İstanbul-Millet Ktp., nr. 4189 el yazması. **GS:** Kut, Günay, *'Alî Şîr Nevâyî Ġarâ'ibü's-Şîġar: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*, TDK, Ankara 2003. **Hak.Tr.1:** Arıkoğlu, Ekrem, *Örneklî Hakasça-Türkçe Sözlük*, Akçağ, Ankara 2005. **Hamse-Taşbasma:** 'Alî Şîr Nevâyî, *Hamseyi Emîr 'Alî Şîr Nevâyî*, İran-Tahran Meclis Ktp., nr. 214629 taş basması. **HE:** Sabir, Muhammed, *Ali Şir Nevâi'nin İlk Mesnevisi Hayretü'l-Ebrar Hakkında Araştırmalar: Edisyon Kritik-İmlâ-Dil Hususiyetleri ve Lügatçe*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1961, (Türkiyat Enstitüsü nüshası). **KrgzTr.:** Yudahin, K., *Kırgız Sözlüğü*, çev. Abdullah Taymas, TDK, Ankara 1988. **Külliyat-Yazma1:** 'Alî Şîr Nevâyî, *Külliyât-ı Nevâyî*, C. I, Fransa-Milli (Paris Bibliotheque Nationale) Ktp., nr. 316 el yazması. **Külliyat-Yazma2:** Nevâyî, 'Alî-şîr, *Külliyât-ı Nevâyî*, cilt 1, Fransa-Milli (Paris Bibliotheque Nationale) Ktp., nr. 317 el yazması. **Külliyat-Yazma-TB:** 'Alî Şîr Nevâyî, *Külliyât-ı Nevâyî*, Tebriz-Milli Ktp., nr.

3582 el yazması. **KzkTr.:** Koç, Kenan, Bayniyazov, Aybek, Başkapan, Vehbi, *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ, Ankara 2003. **KzkTr.1:** Oraltay, Hasan, Yüce, Nuri, Pınar, Saadet, *Kazak Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1984. **Mlk.Tr.:** Tavkul, U., *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara 2000. **Moğ.-Les.:** Lessing, Ferdinand, *Moğolca-Türkçe Sözlük*, cilt I-II, çev. Günay Karaağaç, TDK, Ankara 2003. **NŞ:** Karaörs, Metin, *‘Alī Şīr Nevāyī: Nevādirü’ş-Şebāb*, TDK, Ankara 2006. **Özb.Tr.1:** Yaman, E. – N. Mahmud, *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu*, TDK, Ankara 1998. **Özb.Tr.2:** Üşenmez, Emek, *Özbekçe-Türkçe Sözlük*, Türk Dünyası Vakfı, Eskişehir 2016. **SG-Yazma:** Mīrzā Mehdī Hān Esterābādī, *Senglāh*, İran-Tahran Milli Ktp., nr. F-1141 el yazması. **Sİ:** Tören, Hatice, *‘Alī Şīr Nevāyī Sedde-i İskenderī: İnceleme-Metin*, TDK, Ankara 2001. **SS:** Tural, Güzin, *Alī Şīr Nevāyī, Seb ‘a-i Seyyāre Metin-Dizin*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1993. **TatarTr.:** Öner, Mustafa, *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara 1983. **Trkm.Tr.1:** Tekin, T., Ölmez, M., Ceylan, E., Ölmez, Z., Eker, S., *Türkmence-Türkçe Sözlük*, Türk Dilleri Araştırma Dizisi: 18, Ankara 1995. **Trkm.Tr.2:** Hamzayev, M. Ya., *Türkmen Dilining Sözlüğü*, Türkmenistan SSR İlimler Akademiyası, Aşgabat 1962. **Tuv.Tr.1:** Arıkoğlu, E.-K. Kuular, *Tuva Türkçesi Sözlüğü*, TDK, Ankara 2003. **Tuv.Tr.2:** Ölmez, M., *Tuvacanın Sözvarlığı*, Harrossowitz Verlag Wiesbaden 2007. **YUyg.Tr.:** Necip, Emir Necipoviç, *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*, çev. İklil Kurban, 2. baskı, TDK, Ankara 2008.]

NK : Nisāb-ı Kutbiyye

NT : Nisāb-ı Türkî

ÜLT : Üss-i Lisān-ı Türkî

ZT : Zebān-ı Türkî (Kelür-nāme) → [**Abuşka:** Abuşka Lûgati veya Çağatay Sözlüğü (1970), hzl. Besim Atalay, Ankara: Ayyıldız Matbaası. **Cığatay:** Hesên Bey Hadî (2005), *Arın-Cığatay Sözlüyü*, Tebriz. **Cl.Eti.:** Clauson, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre—Thirteenth-Century Turkish*, Oxford: At The Clarenton Press. **Cl.Seng.:** Clauson, Sir Gerard (1960), *Sanglax A Persian Guide to the Turkish Language* by Muhammad Mahdi Xān, London: Messrs. Luzac and Company Ltd. **DTO:** Courteille, Abel Pavet de (1972), *Dictionnaire Turk-Oriental*, Amsterdam: Philo Press. **HKK II:** Hüseyin Kāzım Kadri (1927), *Türk Lûgati Türk Dillerinin İştikakı ve Edebî Lûgatleri II*, İstanbul: Maarif Matbaası. **KT:** Şemseddin Sami (1998), *Kāmūs-ı Türkî*, İstanbul: Alfa Yay. **R.Seng.:** Xiyavi, Rowshan (tsz.), *Mirza Mahdi Astarābādī. Sanglax Turkish-Persian Dictionary from 12th. Century Hejri (18 A.C.)*, İran: Nashre-e Markaz. **ŞSE:** Şeyh Süleyman Efendi-i Buhārī (1298), *Lugat-ı Çağatay ve Türki-i Osmānī*, İstanbul: Mihran Matbaası. **TSD:** Paçacıoğlu, Burhan (2006), *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*, Ankara: Bizim Büro Basımevi. **Vamb.:** Vambéry, Hermann (1867), *Çagataische Sprachstudien Enthaltend Grammatikalischen Umriss, Chrestomathie und Wörterbuch der Çagataischen Sprache*, Leipzig: F.A. Brockhaus.]

Diğer Kısaltmalar

Ar. : Arapça
Bk. : Bakınız
Çev. : Çeviren
Far. : Farsça
Haz. : Hazırlayan
Moğ. : Moğolca
nr. : Numara

Kaynaklar

- Argunşah, M. (2013). *Çağatay Türkçesi*. Kesit Yayınları.
- Barutçu Özönder, S. F. (1996). 'Alī Şīr Nevāyī Muḥākemetü'l-Luğateyn (İki Dilin Muhakemesi). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Borovkov, A. K. (1961). *Bedā'i' Al-Luğat: Slovar Ṭālī 'Īmānī Geratskogo K Soçineniyam Alişera Navoi*. Akademiya Nauk SSSR İstitut Narodov Azil.
- Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi*. Altınordu Yayınları.
- Dinç, A. (2018). Bâbü-r-nâme'deki Akrabalık Terimleri ile İlgili Sözvarlığı. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, Yıl: 2018, c. 10/Yaz, s. 39.
- Eckmann, J. (2013). *Çağatayca El Kitabı* (Çev. Günay Karaağaç). Kesit Yayınları.
- Ergene, O. (2020). Çağatay Türkçesi Sözlüklerinde Kadınla İlgili Sözlük Birimleri. *Türklerde Kadın*, Kömen Yayınları.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. Multilingual.
- Kaçalin, M. S. (2011). *Niyāzi - Nevāyī'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaman, S. ve Karagözlü, S. (2020). *Nisâb-ı Türkî (Çağatayca – Farsça Manzum Sözlük, İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Dizin-Tıpkıbasım)*. Gece Kitaplığı.
- Kara, F. (2011). *Zebân-ı Türkî (Kélür-nâme) İnceleme-Metin-Dizin*. Fenomen Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Miandoab, N. S. (2010). *Muḥammed bin 'Abdu's-Şabūr-ı Ḥöyī - Ḥulāşa-i Abbāsī* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ölmez, Z. K. (1998). Çağatayca Sözlükler. *Kebikeç*, sayı 6, s. 137-144.
- Öztürk, S. (2022). *Fazlullâh Han Lügâti (İnceleme-Metin-Dizin)*. Kriter Yayınevi.
- Rahimi, F. (2019). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Akçağ Yayınları.
- Rahimi, F. (2021). *Ferağî'nin Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Rahimi, F. (2022). *Nezrali'nin Çağatay Türkçesi Sözlüğü (Giriş-Metin-İnceleme-Notlar-Dizin)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şeyh Süleyman Efendi-i Buhārī (1298). *Luğat-ı Çağatay ve Türki-i Oşmānī*. Mihran Matbaası.
- Tegün, Ö. (2022). *Tarihî Türk Şivelerinde Giyim Kuşam Kelimeleri* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekcan, M. (2007). *Bayram Han'ın Türkçe Divanı*. Beşir Kitabevi.
- Toparlı, R. ve Ilgın, A. (2022). *Mehmed Sâdık Üss-i Lisân-ı Türki*. Türk Dil Kurumu Yayınları
- Turan, F. (2019). *Çağatayca Manzum Sözlük Nisâb-ı Kutbiyye*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yüce, N. (2014). *Mukaddimetü'l-Edeb*. Türk Dil Kurumu Yayınları.